

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародних економічних відносин

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Стратегічне партнерство між Україною та КНР у торговельно-економічній сфері»

(на матеріалах Китайської Торгової Асоціації), м. Київ)

Студентки 2 курсу, 1 м групи,
спеціальності 051 «Економіка»
спеціалізації «Міжнародна економіка»

Осипенко Валерії
Русланівни

підпис студента

Науковий керівник,
д. е. н., доцент

Калюжна Наталія
Геннадіївна

підпис керівника

Гарант освітньої
програми
к. е. н., професор

Кудирко Людмила
Петрівна

підпис керівника

Київ 2018

Анотація

Осипенко Валерія Русланівна «Стратегічне партнерство між Україною та КНР у торговельно-економічній сфері» (на матеріалах Китайської Торгової Асоціації, м. Київ)

Випускна кваліфікаційна робота на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 051 «Економіка» спеціалізації «Міжнародна економіка», Київський національний торговельно-економічний університет. Київ, 2018.

Випускова кваліфікаційна робота присвячена вивченню теоретичних основ та розробці рекомендацій щодо оптимізації торговельно-економічного партнерства з КНР.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та переліку використаної літератури.

У вступі обґрунтовується актуальність теми та формуються задачі подальшого дослідження.

У першому розділі досліджено сутність стратегічного партнерства, його роль у торгово-економічній сфері та основи утворення стратегічного економічного партнерства між країнами. А також розглянуто напрями стратегічного партнерства України.

Другий розділ присвячено дослідженню еволюції формування торговельно-економічних зв'язків України з Китаєм та актуальних напрямів торговельно-економічного співробітництва України з КНР. Проаналізовано стан торговельного співробітництва України з КНР та роль Китайської Торгової Асоціації у розвитку торговельно-економічних відносинах двох країн.

У третьому розділі подані рекомендації щодо оптимізації торговельно-економічного партнерства України з КНР. Обґрунтовуються заходи щодо підвищення ефективності торговельно-економічної співпраці двох країн. А також розраховуються прогностичні показники на короткострокову та середньострокову перспективу.

Ключові слова: стратегічне партнерство, партнерство, торговельно-економічні відносини, міжнародна економіка.

Summary

Osypenko Valeriia "Strategic partnership between Ukraine and China in trade and economic sphere" (on materials of the Chinese Trade Association, Kyiv)

Graduation qualifying paper for master's degree in specialty 051 "Economics" of the specialization "International Economics", Kyiv National University of Trade and Economics. Kyiv, 2018.

The final qualifying work is devoted to the study of theoretical foundations and the development of recommendations for optimization of trade and economic partnership with the People's Republic of China.

The paper work consists of an introduction, three chapters, conclusion and a list of used literature.

The introduction substantiates the relevance of the topic and creates the problems of further research.

The first chapter explores the essence of strategic partnership, its role in the trade and economic sphere and the basis for the formation of strategic economic partnership between the countries. In this chapter the directions of strategic partnership of Ukraine is also described.

The second chapter is devoted to the study of the evolution of the formation of trade and economic relations between Ukraine and China and the actual directions of trade and economic cooperation between Ukraine and the PRC. The state of trade cooperation of Ukraine with the People's Republic of China and the role of the Chinese Trade Association in the development of trade and economic relations of the two countries are analyzed.

The third chapter provides recommendations for optimizing Ukraine's trade and economic partnership with the People's Republic of China. The article is based on measures to increase the efficiency of trade and economic cooperation between the two countries. Also, forecast indicators for the short and medium term are calculated.

Key words: strategic partnership, partnership, trade and economics relations, international economics.

РЕФЕРАТ

Тема випускної кваліфікаційної роботи:

«Стратегічне партнерство між Україною та КНР у торговельно-економічній сфері»

(на матеріалах Китайської Торгової Асоціації), м. Київ)

Студентки 2м курсу, 1 м групи,
спеціальності 051 «Економіка»
спеціалізації «Міжнародна економіка»
Осипенко Валерії Русланівни

*Випускна кваліфікаційна робота містить 108 сторінок, 7 таблиць, 6
рисуноків, список використаних джерел з 55 найменувань.*

В умовах втрати Україною традиційних ринків збуту продукції, у першу чергу сільськогосподарських, постає необхідність пошуку нових емних ринків для збуту української продукції, одним з яких може стати ринок Китаю. В останні роки особливо важливого значення для України набуває розвиток всебічного співробітництва з КНР. Наявність значного потенціалу співпраці в торговельно-економічній, науково-технічній, військово-технічній та гуманітарній сферах створюють необхідні передумови для активного розвитку українсько-китайської взаємодії.

Випускну кваліфікаційну роботу виконано на матеріалах Китайської Торгової Асоціації, м. Київ.

Попри беззаперечні досягнення вітчизняних та зарубіжних науковців, недостатньо вивченими залишаються концептуальні засади і критеріальні підходи до визначення поняття «стратегічне партнерство» та на їх основі аналіз українсько-китайських відносин, що зумовило **актуальність** теми роботи.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану та перспектив розвитку українсько-китайського стратегічного партнерства, нового етапу в двосторонніх відносинах між країнами та визначення основних напрямів посилення потенціалу українсько-китайської економічної співпраці.

Досягнення означеної мети передбачає окреслення і вирішення таких **завдань**:

1) розкрити теоретико-аналітичні засади міжнародного стратегічного економічного партнерства між країнами, а саме:

- дослідити сутність стратегічного економічного партнерства на міждержавному рівні;
- визначити основи утворення стратегічного економічного партнерства між країнами;
- розкрити основні напрямки міжнародного стратегічного партнерства

України;

2) проаналізувати механізм реалізації міжнародного стратегічного економічного партнерства між Україною і Китаєм, зокрема:

– дослідити основні етапи розвитку стратегічного партнерства між країнами;

– визначити перспективи галузевого економічного співробітництва між Україною та КНР;

3) окреслити цілі і сформувані пріоритетні напрямки партнерства України та Китаю, а саме:

– визначити цілі стратегічного партнерства України та Китайської Народної Республіки.

– охарактеризувати пріоритетні галузі міжнародної торгівлі між Україною та Китаєм;

– розрахувати прогностичні показники торговельно-економічних відносин України з КНР на короткострокову та середньострокову перспективи.

Об'єктом дослідження є міжнародна співпраця між Україною та Китаєм.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади розвитку українсько-китайських економічних відносин з позиції стратегічного партнерства.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми та формуються задачі подальшого дослідження.

У першому розділі досліджено сутність стратегічного партнерства, його роль у торгово-економічній сфері та основи утворення стратегічного економічного партнерства між країнами. А також розглянуто напрями стратегічного партнерства України.

Другий розділ присвячено дослідженню еволюції формування торговельно-економічних зв'язків України з Китаєм та актуальних напрямів торговельно-економічного співробітництва України з КНР. Проаналізовано стан торговельного співробітництва України з КНР та роль Китайської Торгової Асоціації у розвитку торговельно-економічних відносинах двох країн.

У третьому розділі подані рекомендації щодо оптимізації торговельно-економічного партнерства України з КНР. Обґрунтовуються заходи щодо підвищення ефективності торговельно-економічної співпраці двох країн. А також розраховуються прогностичні показники на короткострокову та середньострокову перспективу.

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи стратегічного партнерства у торгово-економічній сфері	
1.1. Сутність стратегічного партнерства та його роль у торгово-економічній сфері	6
1.2. Основи утворення стратегічного економічного партнерства між країнами	15
1.3. Напрями стратегічного партнерства України.....	22
Висновки до розділу 1.....	31
Розділ 2. Дослідження розвитку торгово-економічних зв'язків між Україною та КНР	
2.1. Еволюція формування торговельно-економічних зв'язків України з Китаєм.....	33
2.2. Аналіз торговельного співробітництва України з КНР.....	44
2.3. Актуальні напрями торговельно-економічного співробітництва України з КНР	62
Висновки до розділу 2.....	70
Розділ 3. Пріоритети розвитку торгово-економічних зв'язків між Україною та КНР	
3.1. Рекомендації щодо оптимізації торговельно-економічного партнерства з КНР.....	71
3.2. Обґрунтування заходів щодо підвищення ефективності торговельно-економічної співпраці України з КНР.....	78
3.3. Розрахунок прогнозних показників торговельно-економічних відносин України з КНР на короткострокову та середньострокову перспективу.....	88
Висновки до розділу 3.....	97
Висновки.....	100
Список використаних джерел.....	103

ВСТУП

Сучасний етап розвитку економіки України вимагає активізації налагодження партнерських відносин у різних сферах із суб'єктами міжнародної діяльності для забезпечення подальшого економічного зростання. Актуальна модель світового господарства свідчить про становлення регіону Південно-Східної Азії в якості однієї з найвпливовіших сторін світового господарства з таким впливовим гравцем як Китай. В останні роки важливого значення для України набуває розвиток всебічного співробітництва з Китаєм. Наявність значного потенціалу співпраці в торговельно-економічній, науково-технічній, військово-технічній та гуманітарній сферах створюють необхідні передумови для активного розвитку українсько-китайської взаємодії. Тим не менш на сучасному етапі українсько-китайські відносини зазнають певного випробування. Політичні зміни, що відбуваються в Україні та неоднозначна реакція Китаю на російську анексію Криму та воєнну агресію проти України поставили певний знак питання у двосторонніх відносинах.

В українській економічній літературі поняття «стратегічне партнерство» активно використовується у зовнішньоекономічній, політичній та цивілізаційній площинах, що загалом відповідає міжнародному дискурсу. Увагу дослідників привертають різноманітні аспекти взаємної підтримки, формування інтеграційних утворень, реалізації спільних економічних проєктів, проте дуже поверхнево висвітлена співпраця країн з невисоким рівнем доходу, що загалом визначаються як світова «периферія». Зокрема, під таку класифікацію підпадають українсько-китайські відносини, попри очевидні відмінності щодо розміру країн та їхнього глобального впливу. Для України напрямок взаємин з Китаєм має пріоритетний характер, що зумовлено швидким економічним розвитком країни, яка вже сьогодні стала основним гравцем в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АТР) і є другою після США економікою світу. Крім того, Китай володіє надлишком капіталу і відзначається політичним впливом на світову господарську систему, що за сучасних умов набуває особливої актуальності.

На жаль, питанню українсько-китайського співробітництва в економічній сфері на рубежі ХХ-ХХІ століття присвячено небагато комплексних досліджень, що зумовлює актуальність обраної теми та вимагає її подальшого вивчення в умовах нової політики багатовекторності України. Дослідження цієї тематики можна знайти в роботах таких провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Гайдукова Л., Гончарука А., Пахомова Ю., Пирожкова С., Королюка Н., Куна А., Лукаш О., Шевчука О., Цзян Чанбіня, Хе Вея, Лю Дуна, Лі Син Хая, Лі Фен та ін.

Проте, попри беззаперечні досягнення вітчизняних та зарубіжних науковців, недостатньо вивченими залишаються концептуальні засади і критеріальні підходи до визначення поняття «стратегічне партнерство» та на їх основі аналіз українсько-китайських відносин, що зумовило актуальність теми роботи.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану та перспектив розвитку українсько-китайського стратегічного партнерства, нового етапу в двосторонніх відносинах між країнами та визначення основних напрямів посилення потенціалу українсько-китайської економічної співпраці за умов глобалізаційних процесів.

Досягнення означеної мети передбачало окреслення і вирішення таких **завдань**:

1) розкрити теоретико-аналітичні засади міжнародного стратегічного економічного партнерства між країнами, а саме:

- дослідити сутність стратегічного економічного партнерства на міждержавному рівні;
- визначити основи утворення стратегічного економічного партнерства між країнами;
- розкрити основні напрямки міжнародного стратегічного партнерства України;

2) проаналізувати механізм реалізації міжнародного стратегічного економічного партнерства між Україною і Китаєм, зокрема:

- дослідити основні етапи розвитку стратегічного партнерства між країнами;
- визначити перспективи галузевого економічного співробітництва між

Україною та КНР;

3) окреслити цілі і сформувати пріоритетних напрямків партнерства України та Китаю, а саме:

- визначити цілі стратегічного партнерства України та Китайської Народної Республіки;
- охарактеризувати пріоритетні галузі міжнародної торгівлі між Україною та Китаєм;
- розрахувати прогностичні показники торговельно-економічних відносин України з КНР на короткострокову та середньострокову перспективу **Об'єктом дослідження** є міжнародна співпраця між Україною та Китаєм.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади розвитку українсько-китайських економічних відносин з позиції стратегічного партнерства.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою роботи є фундаментальні положення економічної науки. Для вирішення поставлених завдань використовувались різноманітні методи дослідження, зокрема, системний аналіз (для теоретико-методологічного обґрунтування критеріальних підходів до виміру стратегічного партнерства); кореляційно-регресійний аналіз (для дослідження впливу китайського експорту, імпорту та інвестицій на ВВП України); графічний аналіз (для оцінки динаміки макроекономічних показників українсько-китайських торговельних відносин); ретроспективний аналіз (для прогнозування динаміки двосторонніх економічних відносин).

Інформаційною базою роботи слугували законодавчі акти України, міжнародні договори та нормативні документи міжнародних економічних організацій, офіційні дані Державного комітету статистики України, Міжнародного центру торгівлі, інформація міжнародних статистичних і фінансових організацій, публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників, матеріали міжнародних конференцій, глобальної інформаційної мережі Інтернет.

Відповідно до поставлених завдань структура роботи містить вступ, три розділи, висновки та список використаної літератури.

Розділ 1 ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА У ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

1.1. Сутність стратегічного партнерства та його роль у торгово-економічній сфері

На сучасному етапі розвиток добросусідських відносин між країнами є надзвичайно важливим аспектом розвитку будь-якої держави, а коли ці відносини ще й досягають рівня партнерства, то про перспективи годі й говорити. Останнім часом часто згадується такий вид міждержавних відносин, як стратегічне партнерство, яке з одного боку може проявлятися на глобальному рівні, а з іншого - на рівні регіональної економіки. В контексті глобалізації дане поняття розглядається як рівень співробітництва між державами для досягнення спільних цілей та інтересів. На регіональному рівні стратегічне партнерство проявляється у вигляді співпраці між фірмами та організаціями, які мають спільні цілі та прагнуть їх досягнення.

Щодо визначення суті поняття «стратегічне партнерство», то у вітчизняній літературі простежується лише кілька спроб. Дослідження та визначення його змісту зустрічаються у статтях С. Кононенко, Е. Лисицина та Б. Тарасюка, В. Зам'ятіна, Т. Мединської та ін.

У словнику іншомовних слів поняття «стратегічний» означає:

1.1. той, що стосується стратегії;

1.2. той, що містить загальні, основні настанови, важливі для підготовки та здійснення чого-небудь [41, с. 648].

У свою чергу, слово «партнер» означає учасник у певній спільній діяльності [41, с. 521].

Поєднання цих двох слів (стратегічне партнерство), за універсальним бізнес-словником Л. Лозовського та інших авторів, означає співробітництво деякої компанії з більшою та міцнішою у фінансовому плані, яка може забезпечити ресурси для досягнення деяких її економічних та стратегічних цілей [23]. Зокрема, Б. Тарасюк зазначає, що основними принципами стратегічного партнерства є

наявність у партнерів подібних інтересів, збіг поглядів і підходів до ключових питань зовнішньої політики, готовність узгоджувати з інтересами стратегічного партнера або приймати рішення щодо його підтримки на міжнародній арені [43].

Е. Лисицин з'ясовує суть стратегічного партнерства через поняття самого партнерства. Партнерство між державами він розглядає як спеціальну форму відносин, яка припускає співучасть держав, єдину мету і оформляється спеціальною угодою [21, с. 32]. Стратегічне партнерство, на його думку, повинно мати стратегічні наслідки, наслідувати єдину стратегічну мету. Автор стверджує, що в угоді, яку підписують стратегічні партнери (а вона є обов'язковою) зміст партнерства має бути чітко визначеним. Такий документ повинен відображати, який внесок у досягнення зазначених цілей партнерства повинна зробити кожна сторона угоди [21, с. 43].

На думку А. Зленка, стратегічне партнерство – це вища форма співробітництва, яка передбачає високий рівень взаємодії партнерів у досягненні конкретних цілей як у двосторонніх відносинах так і на міжнародній арені. Складовими такої взаємодії має бути взаєморозуміння, взаємопідтримка партнерів, визначення стратегічних інтересів, спільної позиції, орієнтованої на досягнення поставлених цілей. Автор також зазначає, що стратегічне партнерство має базуватися на повазі до національних інтересів кожної сторони, до політики кожного з партнерів, вибраного ним шляху розвитку, національного статусу, а також на рівноправності та підтриманні балансу відносин між партнерами. Рівень розвитку такого партнерства повинен визначатися безпосередньо сторонами в залежності від глибини цих зв'язків [11].

О. Білорус основний принцип стратегічного партнерства вбачає в ефективному захисті власних національних інтересів. Стратегічним завданням зовнішньополітичного курсу, на його думку, є досягнення високого рівня конкурентоспроможності держави і суспільства. Принципами побудови стратегічного партнерства є ефективність, результативність та рентабельність зовнішньої політикою [40, с. 7]. Відповідність стратегічного партнерства національним інтересам є основним критерієм їх побудови і на думку П.

Симоненка [40, с. 8].

У свою чергу, І. Богословська під стратегічним партнерством розуміє відносини з тими країнами, з якими воно є найбільш вигідним. Таким чином, основними принципами мають бути реальна та рівна зацікавленість сторін у співробітництві. На її думку, всі інші варіанти – не стратегічне партнерство, а обмін компліментами [40, с. 9]. На думку Н. Вітренко, відносини стратегічного партнерства мають будуватися на принципах взаємної зацікавленості, рівноправ'я, довіри та ретельного виконання зобов'язань. Базою для формування стратегічного партнерства мають бути історичні, духовні традиції та схожість світорозуміння [40, с. 10].

В. Зам'ятін вважає, що стратегічне партнерство може реалізуватися тільки у випадку наявності справжньої стратегії. Не тільки зовнішньополітичної, але й економічної, безпекової, коли є бачення власного майбутнього і власних можливостей [12]. На його думку, у країни, де зовнішня політика якої є чітко визначеною, не може бути надто багато стратегічних партнерів, інтереси яких часом діаметрально протилежні. Наприклад, США мають лише 5 стратегічних партнерів, а Україна – 19 [10].

Важко не погодитися з думкою В. Цімошевича, що партнерство – це підтримка у важкі часи [35]. На нашу думку, справжнє стратегічне партнерство проявляється тоді, коли існує взаємодія між країнами не лише у період економічного піднесення тої чи іншої країни, але й у період скрути. Це партнерство може проявлятися у наданні певної фінансової допомоги, формуванні експертної комісії, з метою вирішення певної проблематики, обмін досвіду виходу з кризової ситуації та ін.

На думку Б.О. Парахонського, завідуючого відділом Національного інституту проблем міжнародної безпеки при РНБО України, стратегічне партнерство – це вищий тип міждержавних відносин, який передбачає систематизовану діяльність держав у напрямках реалізації певних спільних стратегічних інтересів. Найбільш характерним для відносин стратегічного партнерства є чітке визначення головного напрямку спільної взаємодії, тих засобів

і шляхів, які ведуть до реалізації конкретних спільних цілей. Це - продумана концепція відносин у геополітичному просторі і часі, яка передбачає визначення й узгодження позицій відносно інших геополітичних суб'єктів, міжнародних суб'єктів, термін існування цього партнерства, а також визначення етапів та усвідомлення специфіки кожного етапу, його переваг і недоліків [39, с. 14].

О.М. Гончаренко розглядав відносини стратегічного партнерства як такі, в основі яких покладено співпадіння або кореляція основних інтересів. І.О. Долгов, заступник керівника Головного управління з питань зовнішньої політики Адміністрації Президента України, визначав стратегічне партнерство як поняття впливу [39, с. 10]

М.М. Білоусов, професор дипломатичної академії Управління при МЗС України, виокремлює стратегічними партнерами України ті країни, які спроможні сприяти її суверенітет і входженню у європейські та євроатлантичні структури та реалізують цю спроможність. Провідний вітчизняний дослідник професор Г.М. Перепелиця виокремлює головним критерієм для визначення стратегічного партнерства спільність стратегічних інтересів. Стратегічні інтереси при цьому мають довготривалий характер. Реалізація таких інтересів вирішальним чином впливає на внутрішній розвиток країни. її зовнішньополітичний та військово-політичний курс. Подібні інтереси пов'язані, насамперед, із забезпеченням тими ресурсами, які необхідні для підтримання життєдіяльності суспільства та розвитку країни. До них належать: забезпечення енергоносіями, продовольством та іншими видами стратегічної сировини і природних ресурсів, безпечний доступ до життєво важливих регіонів світу, національна безпека країни. При цьому стратегічні інтереси обох країн повинні обов'язково збігатися [37, с. 156].

Стратегічне партнерство передбачає наявність спільної проблеми та спільного підходу до її розв'язання. Воно також обумовлює бачення спільних шляхів реалізації національних інтересів країн-партнерів і узгодженість позицій і дій щодо розв'язання певних спільних проблем. Водночас кожна країна залишає за собою право вести самостійну політику і мати автономну позицію, яка може відрізнитись чи мати суттєві розбіжності з позицією її партнера. Відносини

стратегічного партнерства можуть не передбачати жорсткої координації дій.

Співробітники Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, працюючи в системному підході до аналізу даної проблеми, стверджують, що в основі стратегічного партнерства лежить геополітична взаємозалежність, іноді – географічна та культурна близькість двох держав. В окремих випадках пошук стратегічних партнерів зумовлений бажанням держави стати регіональним чи світовим лідером. У даному випадку акцентується увага на геополітичному чинникові як критерії визначення стратегічного партнерства та формування спільних стратегічних інтересів [37, с. 156].

На думку Б. Тарасюка, экс-міністра закордонних справ України, основними мотивами та принципами відносин стратегічного партнерства є:

1. Наявність у партнерів подібних інтересів, а в ідеалі – їх збіг.

На сьогодні можна говорити про інтерес з нашого боку до розвитку стосунків зі стратегічними партнерами в наступних сферах: безпеки (національної, міжнародної); економіки (торговельно-економічні, науково-технічні зв'язки, фінанси, технологія, енергетика, транспорт тощо); культурно-гуманітарній (наявність історичних, культурних зв'язків, діаспори, інтенсивність контактів між людьми, неурядовими організаціями).

2. Ступінь збігу поглядів і підходів до ключових питань європейської та світової політики, до регіональних та субрегіональних об'єднань (демократичні цінності, СНД, ЄС, НАТО).

3. Готовність до узгодження своїх інтересів з інтересами стратегічного партнера або до прийняття рішень на його підтримку на зовнішній арені, навіть якщо такі дії не є однозначно доцільними з погляду власної вигоди

4. Наявність спільних викликів і небезпек (організована злочинність, нелегальна міграція, контрабанда зброєю, агресивний сепаратизм, тероризм) та прагнення співпрацювати в їх здоланні.

5. Повага до прав осіб, що належать до національних меншин, співпраця в цій галузі.

6. Наявність механізму реалізації відносин стратегічного партнерства (маємо

розвинені механізми різного формату лише з трьома партнерами – США, Польщею, Росією) [43, с. 68].

Подібну до українських позицію мають і російські міжнародники. Так колишній голова російської дипломатії А.В. Козирев при визначенні поняття стратегічного партнерства головним його критерієм вважає спільні стратегічні інтереси і цінності. Він виокремлює наступні його основні компоненти:

- по-перше, взаємне визнання суб'єктами один одного як держав-однодумців, що переслідують однакові стратегічні цілі і віддані спільним цінностям;
- по-друге, наявність ефективних механізмів втілення стратегічного партнерства;
- по-третє, дотримання відповідних подібних правил поведінки при досягненні спільних стратегічних цілей [37, с. 157].

Головним ж підґрунтям розвитку стратегічного партнерства у двосторонніх відносинах, на думку А.В. Козирева, є взаємна довіра. Розглядаючи ключові аспекти стратегічного партнерства, російський міжнародник виокремлює такі основні сфери стратегічних інтересів:

- глобальна безпека;
- миротворчість;
- стабільність у світі;
- дотримання прав людини і національних меншин;
- сприяння інтеграції у світову систему [16, с. 6-14].

Проте, незважаючи на розбіжності підходів щодо визначення стратегічного партнерства, концептуально спільним при цьому є виокремлення таких його основних теоретичних складових:

- стратегічні інтереси;
- стратегічні проблеми;
- стратегічні підходи реалізації стратегічних цілей.

При цьому окреслені компоненти розглядаються переважно в наступних сферах:

- політичній;
- економічній;
- військовій;
- соціальній;
- зовнішньополітичній [37, с. 157].

Стратегічне партнерство реалізовується на двох рівнях:

- 1) регіональному;
- 2) глобальному.

У межах стратегічного партнерства також виокремлюють два виміри:

- 1) теоретичний;
- 2) практичний.

Теоретичний вимір передбачає концептуальну розробку теоретичних засад стратегічного партнерства: практичний – розробку ефективного механізму їх реалізації.

Серед ключових сфер стратегічного партнерства між країнами можна виокремити такі — економічна, енергетична, сфера політики, військово-технічна та культурно-гуманітарна. Так, наприклад, експерти УЦЕПД вважають, що ознаками важливості партнерства в економічній сфері можуть бути: значна частка країни-партнера в експорті/імпорті товарів і послуг, обсяг інвестицій, наявність великих спільних проектів у пріоритетних для країни галузях. На їх думку, при визначенні країни-стратегічного партнера важлива також структура торгівлі. Імпорт товару, що може виготовлятися всередині країни не свідчить про стратегічність відносин, а от якщо це стосується новітніх технологій тоді — її можна буде віднести до стратегічних партнерів.

Значимість партнерства в енергетичній сфері визначають: істотна частка країни партнера в експорті/імпорті енергоносіїв і послуг, обсяги інвестицій і кредитів, що спрямовані на розвиток ПЕКу, участь у великих міжнародних енергетичних проектах, можливість одержання нових технологій.

Значимість партнерства в енергетичній сфері визначають: істотна частка країни партнера в експорті/імпорті енергоносіїв і послуг, обсяги інвестицій і

кредитів, що спрямовані на розвиток ПЕКУ, участь у великих міжнародних енергетичних проєктах, можливість одержання нових технологій. При цьому враховується й необхідність диверсифікації джерел поставок енергоносіїв в певну країну [40].

На думку А. Гриценка, рівень важливості контактів у політичній сфері визначається можливостями держави-партнера істотно сприяти просуванню інтересів країни на міжнародній арені, ставленням до країни як до стратегічного партнера, рівнем розвитку співробітництва в контексті регіональної інтеграції.

Що стосується військової сфери. Якщо говорити про всебічний характер партнерства, то насамперед це - по-перше, можливість чи неможливість враховувати військову допомогу в разі загрози. В такій ситуації стратегічне партнерство передбачає: надання країні адекватної військової допомоги в разі агресії, або реальне сприяння зміцненню обороноздатності країни та створення умов, за яких дана країна була б у змозі власними силами локалізувати можливий військовий конфлікт [4, с. 86].

На нашу думку, важливе значення прояв стратегічного партнерства має і у культурно-гуманітарній сфері, оскільки проведення спільних культурних заходів та взаємодія між науковими установами є надзвичайно важливою при обміні досвідом, популяризації країни на міжнародній арені та покращенні інвестиційного клімату.

Отже, на основі проведеного аналізу літературних джерел можна зробити висновок, що стратегічне партнерство повинно розглядатись через призму національного інтересу та безпеки. В його основі має бути взаємодоповнюваність економік країн-партнерів та отримання взаємної вигоди. Важливим проявом стратегічного партнерства є наявність спільних геостратегічних цілей, що передбачає те, що країни мають на меті інтегруватися до певної організації або підтримувати торгівельні відносини з стратегічно важливими партнерами. Основними інтересами країн можуть бути усунення протекціоністських і дискримінаційних бар'єрів на ринку. Необхідно також пам'ятати, що партнерство, перш за все, передбачає рівноправні стосунки, а декларація партнерських

відносин на папері має підкріплюватися реальними діями.

1.2. Основи утворення стратегічного економічного партнерства між країнами

Відносини стратегічного партнерства – це довгострокове співробітництво або співпраця між країнами з метою забезпечення національних інтересів. Вони охоплюють широке коло сфер та напрямків співробітництва між країнами та здійснюються на принципах рівноправності, взаємної вигоди, довготривалості та наявності механізмів реалізації.

Стратегічне партнерство, на наше глибоке переконання, є вищою сходинкою співробітництва порівняно зі звичайними відносинами. Зумовлена конкретними інтересами сторін, така співпраця стає можливою між тими партнерами, які не мають взаємних територіальних претензій, натомість наявна взаємна прихильність принципам територіальної недоторканності і непорушності кордонів. Це відносини партнерів, які мають схожі цінності і спільне коріння, національні інтереси, які визнають очевидність і необхідність тенденції динамічного зростання двостороннього товарообороту, поглиблення співпраці.

Відносини стратегічного партнерства є одним з важливих інструментів зовнішньої політики, який дедалі ширше використовується провідними країнами та інтеграційними об'єднаннями, оскільки дозволяє підвищити результативність їх дій на міжнародній арені. Довгострокове, випробуване часом партнерство стає гнучким механізмом взаємодії країн, об'єднаних навколо вирішення стратегічних завдань для реалізації власних національних інтересів і підвищення рівня стабільності у світі [32].

Випробовування міцності стратегічних відносин відбувається в умовах поглиблення глобальної й регіональної конкуренції, загострення боротьби за ринки збуту та природні ресурси на тлі наростання негативних тенденцій у глобальній економіці. Перерозподіл міжнародного балансу сил, стрімкий розвиток нових глобальних потуг створюють додаткові виклики для консолідації

дій країн-партнерів і водночас породжують можливості для створення нових конфігурацій міжнародного партнерства.

В українській зовнішній політиці поняття стратегічного партнерства ще досі не отримало остаточного змістовного наповнення, що у попередні роки мало наслідком надмірне розширення кола «стратегічних партнерів» України. Така практика суттєво зменшувала ефективність цього важливого зовнішньополітичного інструменту, заважала спрямуванню зусиль на розвиток дійсно значущих, стратегічно важливих для нашої держави моделей відносин та механізмів взаємодії.

Стратегічне партнерство - тип міждержавних відносин, побудований як послідовна система взаємодії держав в напрямі реалізації спільних стратегічних завдань, інтересів та цілей. На відміну від союзницьких відносин стратегічне партнерство не передбачає жорсткої системи зобов'язань політичного, економічного, гуманітарного або безпекового характеру [32].

В широкому розумінні стратегічне партнерство – це система взаємодії двох або кількох держав, яка ґрунтується на визнанні спільних цінностей та/або бачення, високому рівні співробітництва у визначених сферах, обопільній зовнішньополітичній підтримці, зокрема, в рамках міжнародних організацій, узгодженні позицій у кризових ситуаціях та при вирішенні міжнародних конфліктів.

При цьому можливі розходження позицій країн-партнерів з тих або інших питань не повинні істотно впливати на розвиток стратегічного співробітництва в цілому.

У вузькому розумінні стратегічне партнерство може бути побудовано на більш прагматичних засадах, навколо реалізації масштабних міждержавних проєктів, зокрема, в торгівельно-економічній, транспортно-інфраструктурній, політичній, безпековій та інших галузях. Наповнення стратегічного партнерства конкретним змістом відбувається залежно від специфіки цілей та завдань, що вирішуються за його допомогою [32].

Для відносин стратегічного партнерства необхідне визначення головних

напрямів взаємодії, засобів і шляхів, які ведуть до реалізації спільних цілей, продумана концепція відносин, визначення засобів досягнення мети і цілей, етапів їх реалізації, нейтралізації чинників, що перешкоджають цьому.

Відносини стратегічного партнерства формалізуються у відповідних угодах і домовленостях та втілюються у поточну практику взаємодії країн-партнерів. Такі відносини нерідко передбачають наявність певних інституційних основ у вигляді постійно діючих або консультативних механізмів тощо. Відсутність формалізованого належним чином механізму функціонування відносин стратегічного партнерства створює ситуацію невизначеності процесу їх імплементації.

Відносини стратегічного партнерства встановлюються між сторонами, що мають стратегічне значення одна для одної, і які спроможні, завдяки партнерським відносинам, підвищувати свою роль та вплив у більш широкому міжнародному контексті [32].

Щоб надати співробітництву характеру стратегічності, створюється політичне, економічне й соціальне міжнародне середовище, яке сприяє розвитку конкуренції, взаємному доповненню, динаміці різних соціальних форм господарювання та укладів як усередині країни, так і у співпраці з партнером, що врешті-решт покликано стати стратегічним спрямуванням трансформації економіки. Тобто стратегічне партнерство використовується для досягнення внутрішніх трансформацій вищого порядку з метою виведення вітчизняної економіки на наступний, вищий табель світового розвитку. Такий напрям сприяє мобілізації максимуму наявних ресурсів, використанню різних виробничих можливостей — від індустріальних до постіндустріальних, розширенню всіх форм підприємництва — від малого бізнесу до великого капіталу.

Водночас стратегічні партнери мають враховувати низку обставин, пов'язаних із геополітичними й гео економічними інтересами інших країн-партнерів. Серед складників, що визначають суть стратегічного партнерства, — високий ступінь співробітництва і довіри; прозорість відносин, що означає широку взаємодію у міжнародних справах та не спрямованість проти третіх країн;

широта партнерства не тільки в економічній сфері, а й у політичній (наприклад зміцнення регіональної безпеки тощо); тісна координація зовнішньополітичних кроків у всіх ключових напрямках світових і двосторонніх проблем розвитку; характер відносин з країною-партнером як самодостатня величина, що не піддається кон'юнктурним впливам; обов'язкова довготривалість відносин, оскільки вона містить комплекс політичних і військових гарантій. При цьому наявність довгострокової програми стратегічного економічного співробітництва (партнерства) з основних напрямів має стати додатком до базового міждержавного договору. Зазначимо, що це завдання є досить складним і важко піддається кореляції у зв'язку з конкуренцією світових центрів сили [49].

Таким чином, держава, яка здійснює стратегічне партнерство з іншими суб'єктами міжнародного права, передбачає реалізацію своїх намірів, спираючись на широку підтримку партнера як у зовнішній, так і у внутрішньополітичній площині. Отже, стратегічне партнерство означає жорстку реалізацію взятих на себе зобов'язань, відповідальність за партнера. У характеристиці стратегічного партнерства ми не можемо погодитись із визначенням цього поняття лише як узгодження дій між державами на міжнародній арені.

Стратегічне партнерство на двосторонньому рівні є основою для розвитку такого ж партнерства на багатосторонньому, що в результаті сприяє процесу формування стабільних союзів стратегічних партнерів, тобто союзів держав. Одним із прикладів такого партнерства, на нашу думку, можна розглядати НАТО і ЄС. Як свідчить практика, на союзах держав вибудовується система регіональної і врешті-решт глобальної безпеки.

Переконливим прикладом стратегічного партнерства можуть слугувати відносини США із Західною Європою, де більшість західноєвропейців поки що не хочуть виводу американських військових із регіону. У часи що більшої невизначеності й мінливості Західна Європа не має адекватної альтернативи американській присутності і лідерству. Опосередковано це підтверджено ситуацією в Косово, де саме США взяли на себе відповідальність за демонстрацію і підтвердження сили НАТО. В цьому історичному контексті європейські

союзники США поки що не виступають конкурентами, здатними запропонувати ефективну альтернативу [49].

Стратегічне партнерство є довготривалим явищем (хоча деякі країни надають перевагу його короткочасності) і потребує визначення дій на перспективу, зокрема:

- визначення його місця у структурі зовнішніх зв'язків обох країн з урахуванням національних, стратегічних і поточних інтересів, які можуть бути реалізовані через наявні зв'язки;

- виявлення можливостей послаблення або подолання впливу на них негативних чинників і посилення тих чинників, що стимулюють розширення цих зв'язків;

- визначення контурів раціональної структури співробітництва за його видами і напрямками з виокремленням поточних і довгострокових пріоритетів [49].

Водночас необхідно враховувати базові принципи співробітництва, їх практичну реалізацію. Важливими є такі чинники, як:

- довіра, невтручання у внутрішні справи, рівноправне взаємовигідне партнерство, повага до обраного варіанта розвитку, визнання необхідності поліцентричного світового устрою (останнє вимагають деякі країни, в тому числі Китай);

- стратегічні напрями реформування суспільних, у тому числі економічних і соціальних відносин, їх результати, рівень можливостей і доцільність використання досвіду кожної з країн;

- трансформаційні процеси, що відбуваються в світі, їх неоднозначний вплив на геополітичне і гео економічне положення двох країн;

- конкурентна ситуація, що формується у країнах, і можливості її поліпшення завдяки двостороннім зв'язкам;

- зовнішньополітична і зовнішньоекономічна орієнтація державного керівництва, основної частини кадрів, представників еліт і ділових кіл тощо [49].

Таким чином, перед декларуванням стратегічного партнерства необхідно проаналізувати й порівняти реальний зміст суспільної трансформації як країни-

партнера, так і своїх можливостей; виявити точки і лінії взаємного наближення й можливого збігу, розходження і суперечностей, на які необхідно зважати в політичних та економічних взаємозв'язках. Важливо також враховувати, що для розв'язання найсуттєвіших проблем країни і успішного просування визначеним шляхом перетворень будь-якій країні необхідний стратегічний партнер на довгострокову історичну перспективу. Такий вид партнерства, який має ознаку ще й особливого, свідчить про наближення національних ціннісних складових розвитку країн-партнерів.

До бажаних умов для сприятливого стратегічного партнерства можна віднести:

- спільний кордон,
- збіг засадничих рис розвитку,
- доповнюваність економік обох країн,
- перспектива розв'язання ресурсних (стратегічних) проблем країни,
- розширення ринку збуту товарів тощо.

Звісно, між такими партнерами всі міждержавні проблеми мають бути вирішені, а економічні інтереси — збігатися. До зазначеного додамо, що в політичному плані в інтересах Української держави є розвиток стратегічного партнерства з країнами, які здебільшого спираються на цінності ліберальної демократії, що проростає з надр європейської культури і на яку орієнтується практика більшості західних країн.

Слід також враховувати, що в деяких випадках (наприклад у разі могутності партнера), перед країною може не бути іншого вибору, іншої форми співробітництва, крім партнерства. Тому в поєднанні його можливостей з намірами розбудови відносин стратегічного партнерства на паритетних засадах може виявитись позитивна перспектива. Інший варіант партнерства часто пов'язаний з наявністю зовнішніх загроз безпеці країни, яка потребуватиме від партнерів захисту. Таке партнерство є, фактично, пошуком захисту від можливого зазіхання ззовні. У цьому зв'язку зазначимо, що стосовно одних країн небезпечно виступати суперниками, а суперництво з іншими державами може призвести до

підпорядковування або навіть до поглинання партнера.

Із стратегічним партнером можна коригувати та узгоджувати дії у своєму просуванні до регіональних і світових структур: передусім до СОТ та в напрямку європейської інтеграції. Аналізуючи суть стратегічного партнерства на багатьох прикладах міждержавного спілкування, його зміст, напрями та прояви, можна виокремити засади цього явища, прикметні для України:

- непорушність поваги суверенітету і територіальної цілісності партнера, що є беззастережною вимогою стратегічного партнерства;
- збіг або наближення цінностей і цілей;
- збіг обраних для здійснення наміченого шляхів;
- наявність стратегічних сфер співробітництва;
- координація зовнішньополітичних дій;
- надання допомоги в певних ситуаціях, у тому числі й військової;
- збіг перспектив бачення майбутнього розвитку світу й регіону;
- співробітництво без заподіяння шкоди взаємозв'язкам з іншими державами [49].

Отже, на перший план вимог висувається подібність цінностей і цілей, які є необхідною умовою та основною ознакою формування засад стратегічного партнерства. Зазначимо, що цілковитого збігу цінностей бути не може, бо втакому разі може зникнути сама держава. Сутність цінностей — критерії, за якими сторона визначає свої інтереси (тобто те, чого прагне сторона), відштовхуючись від власних потреб. Цінності — це своєрідні аксіоми, що не потребують доведення.

Людська спільнота, цивілізація або держава розвиваються за властивими тільки їм векторами або стрижневою ідеєю. Комплекс загальних цінностей, норм, установок, що визначають і забезпечують у сукупності існування суспільства, а також корегують і спрямовують суспільну свідомість і громадсько-політичну думку, називають парадигмою. У це поняття вкладається модель чинної суспільно-політичної системи, форм, цілей і засобів її існування. Парадигма покликана забезпечити світоглядні та ціннісно-нормативні рамки для об'єднання

людей і виступає своєрідним регулятором і координатором їхньої діяльності.

Кожна історична епоха виробляє властиву тільки їй парадигму. Трансформація, що привела до формування капіталістичної системи на зміну феодальній через переоцінку всіх цінностей (Ф. Ніцше), принесла нову систему світосприйняття, суть якої — утвердження й легітимізація якісно нових відносин між людиною, суспільством і державою. Основу нової системи становлять західне християнство, ренесансна й реформаційна культурні традиції, просвітництво, соціально-філософське та суспільно-політичне вчення. Системи цінностей сприяють стабільності світу. Хоча кожна з них чітко асоціюється з конкретним суспільством, вони є настільки близькими, що про них можна говорити як про загальну систему цінностей. Уразі, якщо основні тенденції в сумі будуть протилежними, то досить складно узгоджувати національні стратегії, необхідні для просування до стабільного миру. Можна передбачити, що деякі політичні кроки, які ведуть євроатлантичне суспільство до стабільності, сприятимуть створенню такого внутрішнього клімату, що підтримує саме ті соціальні тенденції, які набудуть сприятливого характеру. І якщо держава спрямовуватиме свої зусилля на підтримку позитивного міжнародного співробітництва (в боротьбі з тероризмом), то це посилить дії основних тенденцій, що працюватимуть на зближення систем цінностей.

1.3. Напрями стратегічного партнерства України

Потенційно (і це визнає сьогодні світ) розташована в центрі Європи Україна з майже 50-мільйонним населенням здатна відігравати ключову роль у розв'язанні проблем європейської і глобальної безпеки. Видатний американський дослідник-міжнародник З. Бжезинський визначав: «Україна, новий і важливий простір на євразійській шахівниці, є геополітичним центром» [5, с. 61]. Генеральний секретар НАТО Джордж Роберте он під час свого візиту до Києва у липні 2002 року підкреслював: «НАТО має власний сильний інтерес у розвитку свого партнерства з Україною, країною великої стратегічної важливості, величезного

потенціалу» [50, с. 66-67]. Такий стан речей фіксує особливу стратегічну цінність України в глобальній системі і регіональній підсистемі зокрема.

В нових умовах невизначеності нового світового порядку, взаємозалежності світу особливе значення має міждержавне партнерство, що є засобом підсилення чи послаблення інтеграційних і роз'єднувальних тенденцій, основою для утворення нових геополітичних центрів, осередків обвинувальних процесів. Одним із видів партнерства між державами є стратегічне партнерство. концептуальним підходам до якого і присвячена дана стаття.

За підрахунками співробітників Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, Україна має стратегічними партнерами більше 19-ти країн світу. Таке широке коло держав, відносини з якими розглядаються як «стратегічні», вимагає детальнішого аналізу даної проблеми і, зокрема, виокремлення основних складових даного поняття.

Сучасним міжнародним відносинам притаманний стрімкий динамізм та тенденція до дальшого ускладнення системи міжнародних зв'язків, які набувають багатовимірного характеру по всіх напрямках – від економіки і фінансів до сфери безпеки. Взаємна залежність міжнародних суб'єктів постійно зростає, що вимагає пошуку нових форм для їх координованої та узгодженої взаємодії. Новітні виклики міжнародній безпеці, які мають транскордонний характер, потребують спільних зусиль міжнародного співтовариства. В цих умовах на перший план виходить завдання побудови гнучкої й диференційованої системи відносин України з ключовими міжнародними акторами, яка відповідатиме викликам глобалізованого світу і сприятиме посиленню ролі нашої держави на світовій арені.

Відносини України зі своїми стратегічними партнерами становлять одну з ключових основ її зовнішньополітичної діяльності. Включення України в систему стратегічних відносин з провідними державами світу засвідчує значущість нашої країни як міжнародного актора.

Вибір Україною стратегічних партнерів ґрунтується на стратегічному баченні шляхів розвитку держави, обумовлений усвідомленням її національних інтересів і

засобів їх реалізації.

У ряді випадків характер цих відносин може набувати життєво важливого значення для існування і розвитку нашої держави. Зміцнення і розвиток стратегічних відносин, надання їм більш глибокого змісту має становити провідну сферу застосування зусиль української дипломатії та інших державних інституцій.

Визначення можливих партнерів та розвиток потенціалу двосторонніх взаємин до такого рівня – тривалий і складний процес, який залежить від низки чинників політичного, економічного, безпекового, культурного тощо характеру. У свою чергу, партнер також має бути зацікавлений у стратегічному співробітництві як складовій реалізації власних національних інтересів [32].

Відносини України з різними стратегічними партнерами не повинні входити у суперечність між собою, мають бути максимально гармонізованими, на що і спрямовуються зусилля української дипломатії.

У випадку виникнення серйозних розбіжностей або конфліктних ситуацій між різними стратегічними партнерами України, якщо вони зачіпають нашу державу, вибір форми її поведінки в тій чи іншій ситуації має здійснюватися у відповідності до національних інтересів та обраного нею стратегічного курсу.

Україна визначає свої зовнішньополітичні пріоритети і вибудовує систему відносин стратегічного партнерства у трьох головних вимірах:

- на рівні інтеграційних процесів з Європейським Союзом,
- на рівні країн-глобальних гравців (США, КНР),
- на регіональному рівні (Польща, Туреччина та інші) [32].

Усі ці магістральні напрями української зовнішньої політики є самодостатніми та водночас взаємодоповнювальними.

Україна має зовнішньоекономічні відносини з багатьма країнами світу і постійно розвиває їх. Так, згідно з даними СОТ в 2015 р. на Україну припадало 0,23 % всього світового експорту товарів і 0,22 % імпорту. У світовому експорті послуг Україні належить всього 0,26 % і в імпорті – лише 0,21 % [1].

За період 2007-2017 рр. у товарній структурі експорту й імпорту відбулися істотні зміни. Якщо протягом 2007-2012 рр. у товарній структурі експорту

домінували чорні й кольорові метали та вироби з них, то вже з 2013 р. спостерігалось зростання обсягів експорту продовольчих товарів і сировини для їх виробництва. У 2017 році найбільшу частку у структурі експорту займали недорогоцінні метали та вироби з них – 23,4 % від загального обсягу, на другому місці – продукти рослинного походження – 21,3%, на третьому – жири та олії тваринного або рослинного походження – 10,6 %, а також машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання – 9,9% , мінеральні продукти – 9,1%, готові харчові продукти – 6,5% від загального обсягу. Станом на 2018 рік ситуація дещо змінилась, тепер у структурі експорту домінують. У структурі імпорту того ж року переважали мінеральні продукти – 25,2 %, машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання – 20%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 13,2 % від загального обсягу. А також засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – 8,4 %, полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них – 6,5 %, недорогоцінні метали та вироби з них – 6,1% від загального обсягу [9].

Найбільша частка українського експорту послуг в 2017 р. припадала на транспортні послуги (54,7 %), у т. ч. трубопровідний транспорт; комп'ютерні й інформаційні послуги (16,3 %); послуги з переробки матеріальних ресурсів (13,3 %); ділові послуги (8,4 %). Станом на 2018 рік, найбільшу частку у структурі експорту послугами займають: транспортні послуги – 49,3 %, послуги з переробки матеріальних ресурсів – 18,5 %, послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги – 16,7 % від загального обсягу. У 2017 році у структурі імпорту послугами домінували такі: транспортні послуги – 22%, державні та урядові послуги – 19,3 %, ділові послуги – 15% та послуги, пов'язані з подорожами – 14,6 % [9].

У структурі експорту товарів основною країною-партнером, як в 2016 р, так і в цілому на протязі 2007-2016 рр. залишається Російська Федерація, на яку припадає 9,9 % від усього обсягу експорту товарів. На другому місці – Єгипет (6,2 %), на третьому – Туреччина (5,6 %). Далі йдуть Індія (5,2 %), Китай (5,0 %), Білорусь (2,5 %). Третина експортованих товарів припадає саме на ці 6 країн.

Основними країнами-імпортерами товарів у 2016 р. були Російська Федерація (12,0 %), Китай (11,6 %), Білорусь (7,0 %), Сполучені Штати (5,1 %), Туреччина (3,1 %). На ці країни припадає 40 % імпортних українських товарів.

Головною об'єднувальною метою стратегічних відносин з глобальними державами є посилення міжнародних гарантій безпеки України для збереження її суверенітету, територіальної цілісності, демократичного поступу і економічного розвитку. Відносини України з кожним з глобальних партнерів мають свою специфіку, акцентують на конкретних напрямках співробітництва з метою вирішення чітко окреслених стратегічних завдань.

Розвиток відносин стратегічного партнерства України з Польщею, Туреччиною та рядом інших країн є принциповим для забезпечення стабільності в Центральній та Східній Європі та на Чорноморському просторі – регіонах життєво важливих інтересів нашої держави.

Відносини з ЄС є ключовим пріоритетом зовнішньої політики України та водночас стимулом внутрішніх трансформацій у країні. Стратегічний характер партнерства з Україною підтверджений спільними документами. Єдність стратегічних цілей обох сторін полягає у забезпеченні їх взаємовигідного динамічного і поступального розвитку на основі демократичних цінностей, формуванні системи стабільності і безпеки у східноєвропейському регіоні.

Включення України в систему стратегічного партнерства Європейського Союзу шляхом всебічної і глибокої інтеграції в європейські структури найбільше відповідає процесам перетворення її на сучасну, динамічну, розвинену, демократичну державу [32].

Стратегічне партнерство з ЄС Україна розглядає як важливий крок на шляху реалізації своїх євроінтеграційних цілей. Стратегічні відносини України з ЄС вибудовуються за політичними, економічними, юридичними напрямами, передбачають максимальну інтенсифікацію торговельних, соціальних, культурних зв'язків, поглиблення співробітництва у сфері безпеки, охоплюючи фактично усі можливі напрямки співробітництва. При цьому вони забезпечені ефективною системою механізмів їх реалізації, яка нині трансформується відповідно до нового

формату стратегічного партнерства.

Завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію Україна – ЄС, включно з розширеною і всеосяжною Зоною вільної торгівлі, набуття нею чинності мають забезпечити перехід до принципово нового етапу на шляху європейської інтеграції України як у політичному, так і в економічному вимірах. Створення всеосяжної ЗВТ з часом дозволить Україні економічно інтегруватися в Європейський економічний простір, уможливаючи вільний рух товарів, капіталів та послуг. Впровадження безвізового режиму між Україною та ЄС зробить реальним також вільне переміщення людей, що у сукупності означатиме практичне поширення на нашу державу «чотирьох свобод», які складають основу функціонування ЄС.

Визнання України стратегічним партнером США, проголошене ще у 1996 р., сприяло підвищенню рівня двосторонніх відносин. Модель стратегічного партнерства протягом наступних років набувала нового, більш ґрунтовного змісту, переосмислювалася у відповідності до трансформації пріоритетів зовнішньої політики обох держав. У рамках відносин стратегічного партнерства Україна взяла участь у міжнародних миротворчих операціях в Іраку та Афганістані, активно співпрацює зі США в інших антитерористичних заходах.

В українсько-американській Хартії про стратегічне партнерство від 19 грудня 2008 р. підтверджено гарантії безпеки і територіальній цілісності України, передбачено зміцнення співпраці у питаннях оборони і безпеки для запобігання глобальним загрозам стабільності в світі, а також наголошено на розвитку співробітництва в сферах економіки, торгівлі, енергетики.

Положення Хартії спрямовані на зміцнення демократії, активізацію контактів між людьми, розвиток співпраці у гуманітарній сфері. Основним механізмом реалізації Хартії є українсько-американська Комісія стратегічного партнерства, яку очолюють керівники зовнішньополітичних відомств обох країн [32].

Нині стратегічне партнерство зі США сфокусоване, передусім, на вирішенні завдань зміцнення гарантій безпеки для України та спільної боротьби з глобальними загрозами, зокрема набуває ваги діалог з питань нерозповсюдження

ЗМУ, роззброєння та експортного контролю.

У дусі стратегічного партнерства США надають стратегічну підтримку Україні в її євроінтеграційних прагненнях та зусиллях щодо набуття впливового регіонального лідерства у відповідності до її економічного і геополітичного потенціалу.

Відновлення діалогу на вищому рівні з Китаєм під час візиту Президента України до КНР у вересні 2010 р. засвідчило взаємну зацікавленість сторін у комплексному розвитку двосторонніх відносин, максимальному використанні існуючого потенціалу співробітництва, поглибленні стратегічного партнерства. Підвищення рівня відносин між двома країнами актуалізується з огляду на широкі перспективи розширення співробітництва в торговельно-економічній, інвестиційній, транспортно-інфраструктурній, агропромисловій та інших сферах.

Стратегічний характер партнерства України з КНР має, насамперед, економічне підґрунтя. Стратегічно важливим питанням для КНР є оптимізація міжнародних транспортних потоків та розвиток транскордонної транспортної інфраструктури, зокрема реалізації проекту відродження «шовкового шляху». Розвиток української транспортної мережі в контексті трансконтинентальних перевезень цілком відповідає китайським інтересам щодо розширення торгівлі з Європою.

Існує зацікавленість КНР щодо розвитку співробітництва з Україною у технологічних сферах – машинобудуванні, космічній галузі, авіа-, судно- та двигунобудуванні, атомній та альтернативній енергетиці. Тільки через спільне виробництво високотехнологічної продукції з Китаєм, іншими новими центрами зростання, Україна зможе забезпечити собі гідне місце на світових ринках [32].

Стратегічні наміри щодо розвитку виробничої кооперації та залучення китайських інвестицій перетворює Китай на важливе джерело модернізаційного розвитку України. Створення індустріальних парків, зон технологічного розвитку не тільки забезпечить Україну новими робочими місцями, але й сприятиме технічному та технологічному прогресу нашої економіки. В свою чергу, Китай при реалізації стратегії просування своєї сучасної продукції на європейські ринки

враховує можливості використанням транзитного потенціалу України.

Реалізація досягнутих на найвищому рівні українсько-китайських домовленостей, наповнення відносин стратегічного партнерства між обома країнами практичним економічним змістом, вимагають від України напрацювання комплексної і послідовної політики, яка б враховувала політичну, економічну й фінансову вагу Китаю у сучасному світі.

На регіональному рівні найбільш розвиненими, конкретизованими і визначеними є відносини стратегічного партнерства України з Польщею. Процес зближення національних інтересів обох країн, розпочатий із набуттям Україною незалежності, був підтриманий низкою двосторонніх зовнішньополітичних кроків, що започаткували шлях подолання історичних суперечностей, примирення та стратегічної співпраці заради спільного європейського майбутнього обох країн. В дусі стратегічного партнерства Польща добровільно взяла на себе низку моральних зобов'язань перед Україною щодо захисту її інтересів в рамках ЄС, підтримки суверенітету, територіальної цілісності та євроінтеграційних прагнень нашої держави. Усвідомлення надзвичайно вигідних для обох країн перспектив політико-економічного співробітництва є чинником, дія якого може потенційно сприяти інтенсифікації процесів приєднання України до європейських структур.

Туреччина є для України найважливішим партнером на південному напрямі, спільно з яким можливо працювати над реалізацією стратегії перетворення регіону Чорного моря у зону миру, стабільності та безпеки, розвитку ОЧЕС, що передбачає створення зони вільної торгівлі і кооперації в Чорноморському регіоні.

Обидві країни також беруть активну участь у регіональних миротворчих процесах. Україна і Туреччина перебувають у безпосередній близькості до найбільш конфліктогенних зон світу – Балкан, Кавказу, Близького Сходу. Неврегульованість конфліктних ситуацій, можливість їх розповсюдження створюють вкрай нестабільну атмосферу в регіоні Чорного моря. Отже безпосередній інтерес обох країн значною мірою полягає в ефективному розв'язанні регіональних безпекових проблем.

Україна і Туреччина позитивно ставляться до активізації ролі ЄС в процесі врегулювання «заморожених» конфліктів, вважаючи, що європейський чинник здатний ефективно сприяти примиренню ворогуючих сторін, налагодженню міжрегіонального діалогу та співробітництва.

Обидві країни зацікавлені у створенні системи колективної безпеки в Чорноморському регіоні, що прямо пов'язано із нафтогазовими та транспортними проектами. Їх реалізація вимагає формування субрегіональних структур безпеки, які б утворили спільну платформу для співробітництва в цій сфері із максимальним врахуванням інтересів всіх держав регіону [32].

З огляду на необхідність пошуків нових перспективних стратегічних партнерів перед Україною стоїть завдання формування концептуально нової політики щодо розвитку відносин з азіатськими державами – новими світовими центрами зростання. Вироблення адекватного стратегічного бачення своїх стосунків з цими країнами дозволить нашій державі скористатися можливостями та перевагами, що виникають у руслі світового тренду – поступового зміщення світової вісі економічного розвитку в Азію.

Отже, економічні і політичні інтереси України на цьому напрямі можна звести до наступних аспектів:

- налагодження та розвиток взаємин з тими країнами АТР (зокрема, з Китаєм, Японією, країнами-членами АСЕАН), які у своїй діяльності сприяють зміцненню регіональної та міжнародної стабільності, можуть ефективно допомагати нашій державі у реалізації модернізаційних проектів;

- залучення ресурсів фінансових центрів регіону, які мають значні валютні резерви і виступають як чисті кредитори та експортери капіталу, для інвестування промислового та аграрного секторів України;

- створення сприятливих правових та економічних умов для реалізації в Україні бізнес-проектів за участю державного, приватного та змішаного капіталу країн Східної Азії, зокрема у сферах високих технологій [32].

Таким чином, побудова послідовної і транспарентної системи відносин стратегічного партнерства має забезпечити Україні поступальний демократичний

розвиток, випереджальне здійснення суспільної модернізації та зміцнення міжнародних гарантій її безпеки.

Висновки до розділу 1

Підводячи підсумок даному розділу, можна зробити висновок, що стратегічне партнерство передбачає наявність спільної проблеми та спільного підходу до її розв'язання. Воно також обумовлює бачення спільних шляхів реалізації національних інтересів країн-партнерів і узгодженість позицій і дій щодо розв'язання певних спільних проблем. Водночас кожна країна залишає за собою право вести самостійну політику і мати автономну позицію, яка може відрізнятись чи мати суттєві розбіжності з позицією її партнера. Відносини стратегічного партнерства можуть не передбачати жорсткої координації дій. Стратегічне партнерство повинно розглядатись через призму національного інтересу та безпеки. В його основі має бути взаємодоповнюваність економік країн-партнерів та отримання взаємної вигоди. Важливим проявом стратегічного партнерства є наявність спільних геостратегічних цілей, що передбачає те, що країни мають на меті інтегруватися до певної організації або підтримувати торговельні відносини з стратегічно важливими партнерами.

Перерозподіл міжнародного балансу сил, стрімкий розвиток нових глобальних потуг створюють додаткові виклики для консолідації дій країн-партнерів і водночас породжують можливості для створення нових конфігурацій міжнародного партнерства. Держава, яка здійснює стратегічне партнерство з іншими суб'єктами міжнародного права, передбачає реалізацію своїх намірів, спираючись на широку підтримку партнера як у зовнішній, так і у внутрішньополітичній площині. Отже, стратегічне партнерство означає жорстку реалізацію взятих на себе зобов'язань, відповідальність за партнера. У характеристиці стратегічного партнерства ми не можемо погодитись із визначенням цього поняття лише як узгодження дій між державами на

міжнародній арені.

За підрахунками співробітників Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, Україна має стратегічними партнерами більше 19-ти країн світу. Таке широке коло держав, відносини з якими розглядаються як «стратегічні», вимагає детальнішого аналізу даної проблеми і, зокрема, виокремлення основних складових даного поняття. Україна визначає свої зовнішньополітичні пріоритети і вибудовує систему відносин стратегічного партнерства у трьох головних вимірах: на рівні інтеграційних процесів з Європейським Союзом; на рівні країн-глобальних гравців (США, РФ, КНР); на регіональному рівні (Польща, Туреччина та інші). Усі ці магістральні напрями української зовнішньої політики є самодостатніми та водночас взаємодоповнювальними. Відносини України зі своїми стратегічними партнерами становлять одну з ключових основ її зовнішньополітичної діяльності. Включення України в систему стратегічних відносин з провідними державами світу засвідчує значущість нашої країни як міжнародного актора.

Розділ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КНР

2.1. Еволюція формування торговельно-економічних зв'язків України з Китаєм

Китайська Народна Республіка (КНР) є одним зі світових економічних і політичних лідерів. Китай стоїть на позиції підтримання поліцентричної концепції світоустрою. В якості головної мети встановлення такої моделі порядку Китай вбачає оптимізацію свого місця в багатополіусному світі, надійне гарантування безпеки країни, мінімізацію зовнішнього втручання та здобуття лідерських позицій у Східній Азії. Усвідомлюючи, що подальше зростання китайської економіки вимагає мирної інтеграції у світову економічну систему, Китай у відносинах із провідними країнами Заходу і США продовжує слідувати моделі партнерства із «центрами сили», а не протидіяти їм. Співробітництво з провідними країнами, або принаймні суперництво, яке б не виходило за межі торговельних спорів, є основним завданням сучасного зовнішньополітичного курсу КНР. Тож світу, який його оточує, Китай пропонує формулу ненасильницького сходження до статусу великої держави [1].

Зовнішня політика України щодо КНР визначається багатьма чинниками, серед яких не останнє місце посідає саме її зростаюча політична та економічна вага у світі; можливість впливу КНР на глобальному та регіональному рівнях; перспективність китайського ринку для вітчизняної продукції [33].

На сучасному етапі Китай є найактивнішим партнером України в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (АТР). Окрім стрімкого економічного розвитку, Пекін є постійним членом Ради Безпеки ООН та ядерною державою. Співробітництво з таким партнером може посилити позиції України на міжнародній арені. Китай цікавий своєю моделлю розвитку і Україна може вивчати (використовувати) досвід КНР, адже більше десятиліття тому Китай був виключно

сільськогосподарською країною, а на сьогодні має найпривабливішу для інвесторів економіку в світі. Отже, незважаючи на те, що для України пріоритетним напрямом зовнішньої політики є Євросоюз, необхідно пам'ятати, що Китай поступово стає економічною наддержавою [33].

Україна на сьогодні не є головним пріоритетом для КНР. Водночас, за геополітичним розташуванням, економічним потенціалом (ресурси і науково-технічний потенціал), Україна становить інтерес для Китаю у політичному вимірі та як економічний партнер. Інтересу китайської сторони України, сприяє її незалежна політика, що робить можливим двосторонню координацію дій у міжнародних організаціях, на різних міжнародних форумах та дає можливість ефективніше відстоювати національні інтереси кожної із сторін; зростання політичної ваги нашої держави в Європі та у світі.

Китай вбачає в Україні і перспективного економічного партнера, насамперед у таких галузях, як машинобудування, військово-промисловий комплекс, високі технології, зокрема, космічна техніка, авіа-та суднобудівна галузь, матеріалознавство, радіаційна безпека тощо; для КНР Україна це ще і ринок збуту продукції китайських підприємств.

Вже 27 грудня 1991 р. уряд КНР одним із перших визнав незалежність України, 4 січня 1992 р. були встановлені дипломатичні відносини між двома країнами. Функціонують дипломатичні представництва двох країн, що забезпечують зв'язок між обома сторонами та уможливорює надходження інформації про аспекти внутрішньої і зовнішньої політики. Між урядами Китаю та України підписано десятки документів, спрямовані на поглиблення та поширення двосторонніх відносин у торгівельно-економічній, науково-технічній, військово-технічній, правовій та гуманітарній сферах [33].

Україна та Китай підтримують дружні й партнерські відносини. Упродовж існування дипломатичних відносин між Києвом та Пекіном здійснювався обмін візитами найвищого та високого рівня. Саме на них обговорюються найважливіші питання двосторонніх відносин, дається оцінка міжнародним подіям. Президент України, Голова Верховної Ради України (ВРУ) і Прем'єр-міністр, Міністр

закордонних справ і інші лідери держави в різні історичні періоди здійснили візити до КНР. Зокрема, президент України Л. Кравчук у листопаді 1992 р. з офіційним візитом знаходився в КНР, а наступного року до України прибув міністр закордонних справ КНР Цянь Цічень. Важливою подією для подальших відносин був візит голови КНР Цзян Цземіня у вересні 1994 р. в Україну. Президент України Л. Кучма у грудні 1995 р. здійснив офіційний візит у КНР, де була підписана Декларація про розвиток та поглиблення відносин дружби і співробітництва між Україною і КНР, в якій вказано, що держави сповнені рішучості вивести відносини між країнами на новий рівень конструктивного партнерства, зверненого у ХХІ ст., будуть взаємодіяти у політичній, економічній, гуманітарній сферах [33].

До того ж розвивається міжпарламентське співробітництво між двома країнами. У Верховній Раді України та Всекитайських Зборах народних представників створені і функціонують групи Дружби. Регулярність політичного діалогу забезпечується консультаціями між зовнішньополітичними відомствами України і КНР на рівні заступників міністрів закордонних справ двох країн. Працюють двосторонні комісії і підкомісії.

Під час офіційних візитів між Україною і Китаєм були підписані двосторонні комюніке, декларації. У цілому в даних документах вказано, що обидві сторони докладуть необхідних зусиль для розширення і поглиблення довгострокових відносин. Держави відзначають, що їх позиції з основних питань сучасності, з питань миру і розвитку, роззброєння, запобігання гонці озброєнь, недопустимість національного сепаратизму, втручання у внутрішні справи, а також боротьби проти гегемонізму і диктату в міжнародних відносинах є близькими або співпадають; виступають на захист миру і стабільності у різних регіонах і у світі тощо. У спільних документах констатується неучасть у військово-політичних союзах, спрямованих проти другої сторони, незастосування Китаєм ядерної зброї першим взагалі та проти неядерних держав зокрема та необхідність постійних двосторонніх переговорів та консультацій. Отже, не дивлячись на територіальну віддаленість і різну вагу на міжнародній арені, Україну і Китай зближує схожі

політичні позиції та неприйняття однополярного устрою світу.

Проте, 1996 рік був дещо складним у відносинах України і КНР. Причиною став візит у Київ віце-президента Тайваню Лян Чжання, що викликав негативну реакцію влади КНР, і в подальшому призвело до «охолодження» відносин між Києвом і Пекіном на кілька років. Хоча українське зовнішньополітичне відомство заявило, що візит мав приватний характер і відбувався на запрошення Київського університету імені Тараса Шевченка. Професор цього університету В. Головченко вказував, що Україна мала шанс вступити у договірні відносини з могутньою державою, проте допустила візит віце-президента Тайваню і КНР відмовилася підписати з Україною базовий двосторонній договір, проект якого знаходився в МЗС [33].

Черговий інцидент стався, коли Тайбей відвідали українські парламентарії, серед яких був і перший президент Л. Кравчук. Згідно із прес-релізом адміністрації президента Тайваню Україні було запропоновано здійснити обмін представництвами з метою розширення і поглиблення співробітництва між Україною і Тайванем [38]. Дійсно двосторонній товарообіг щорічно складає близько 300 млн. дол., а представництва острова в Україні немає. Зазначимо, що не визнаючи державність Тайваню, багато країн розвивають активні економічні відносини з островом, що не викликає протесту офіційного Пекіну. Чого не можна сказати про реакцію Китаю на будь-які навіть неофіційні спроби українців налагодити зв'язки з Тайванем. КНР намагається «мінімізувати» контакти української еліти з тайванськими політиками і бізнесменами. Можливо, з цієї причини інвестиційними і іншими можливостями взаємодії з Тайванем практично не користуються українські ділові кола.

Пекін дуже чутливо ставиться до тайванської проблеми. Українське МЗС знову наголосило, що візит був неофіційним і що в Києві визнають «єдиний Китай». Пізніше до Києва прибув заступник генерального секретаря канцелярії президента Тайваню Хуан Чжифана. Як результат, Китай скасував заплановане засідання комісії з торгово-економічного співробітництва. Наголосимо, що наскільки б не були сприятливими економічні зв'язки між Києвом та Тайбеєм,

ускладнювати відносини з КНР для України є політично не вигідним. Так, український дослідник О. Шевчук вірно вказує, що МЗС України доводиться вирішувати непросте завдання: здійснюючи домовленості, досягнуті з КНР, сприяти розвитку неофіційних відносин з Тайванем і розширенню торгово-економічних зв'язків [51]. Україні необхідно постійно наголошувати про підтримку принципу «одного Китаю», ідею невтручання у внутрішні справи держави.

Зупинимося і на ядерному розброєнні України. 23-25 червня 1995 р. за підсумками офіційного візиту в Україну прем'єра Державної Ради КНР Лі Пена було підписано Спільне комюніке, в якому наголошено, що КНР високо оцінила факт приєднання України до Угоди про нерозповсюдження ядерної зброї як неядерної держави, розцінюючи його як вагомий вклад у справу миру та безпеки у світі. Підкреслимо, що Китай був першою країною, яка надала 4 грудня 1994 р. Україні гарантії ядерної безпеки. Важливість і значимість китайського кроку можна належно оцінити, якщо взяти до уваги, що Пекін не надавав подібних гарантій окремо жодній країні світу. І хоча не розроблено механізм і формат можливої реалізації вказаних ядерних гарантій Україні, сам факт їхньої наявності означає політичну, дипломатичну підтримку.

Зазначимо і те, що коли в 1993 р. Україна не ратифікувала договір СТАРТ-1 та відмовилася підписати ДНЯЗ, що викликало підвищену увагу і критику з боку Заходу, Китай не тиснув на Україну, незважаючи на свої офіційні заяви проти розповсюдження ядерної зброї. Україні імпонує позиція Пекіна і його офіційне зобов'язання не застосовувати ядерну зброю першим.

Дружні зв'язки було встановлено між низкою міст України та провінціями і містами Китаю, які носять переважно характер співробітництва у торгівельно-економічній сфері. Серед найбільш активних можна відзначити Київську міську, Івано-Франківську, Запорізьку, Луганську, Харківську обласні державні адміністрації. Загалом 15 регіонів України і КНР встановили дружні зв'язки, але вони ще очікують наповнення конкретними результатами. Розвиток співпраці на регіональному рівні може принести позитивні результати, українські міста мають

можливість вивчити досвід успішніших міст у питанні залучення інвестицій. Запоріжжя з 1996 р. співпрацює з містом Ічан, Чунцин. Співробітничать з китайськими містами Тяньцзін, Цзінань, Синтай Харків і область (у Харкові реалізується китайський проект «Юньчен»). Одним з перших українських міст, що співпрацює з китайськими, була Одеса, яка в 1993 р. підписала документ з портом Циндао, були встановлені відносини і з провінцією Фуцзянь.

Після президентських виборів 2004 р. в Україні дещо змінилася політична складова українсько-китайських відносин. Характер виборчої кампанії 2004 р. для КНР - це «держпереворот». Можливо, тому Пекін був серед тих, хто після другого туру виборів у листопаді 2004 р. привітав В. Януковича з обранням на посаду президента України. До того ж, на святкуванні 56-ї річниці створення КНР у Києві в жовтні 2005 р. представники нової влади не були запрошені, проте був запрошений Л. Кучма.

Проголошений Києвом євроатлантичний курс призвів до «переформатування» відносини з Китаєм. Серед позитивних результатів 2005 р. важливим для України було підписання протоколу між Києвом і Пекіном про взаємний доступ на ринки товарів та послуг. Відбувся і візит парламентської делегації (квітень 2005 р.) на чолі із спікером ВР В. Литвином у КНР, що став першим після «помаранчевих» подій кроком щодо презентації нової України. В. Литвина прийняв Ху Цзіньтао, що свідчило про високий рівень інтересу КНР до нової ролі України [33].

У 2006 р. Київ активізував відносини з Пекіном. 30 жовтня 2006 р. відбувся офіційний візит в Україну голови всекитайського комітету народної політичної консультації Ради Китаю Цзя Цін ліня, що сприяв відновленню політичного діалогу на вищому рівні. Зросла і кількість двосторонніх контактів на різних рівнях. І знову планували підписання широкомасштабного політичного договору про принципи відносин між Україною і КНР у XXI ст. Такий договір може бути підписаний під час офіційного візиту президента України в КНР, або китайського лідера в Україну. Китай має такі договори з сусідніми країнами, але не з усіма, зокрема з Росією і Казахстаном. Посол КНР в Україні Яо Пейшен у своєму

інтерв'ю зазначав, що з Україною у нас немає спільного кордону. Хоча це не означає, що ми не приділяємо уваги розвитку відносин з вашою країною. Китай розглядає Україну як важливого партнера в Центральній і Східній Європі [54].

Керівництво України також неодноразово заявляло, що вважає Китай одним із головних партнерів не лише в АТР, а й у глобальному масштабі. Так, посол України в КНР С. Камишов вказував (2007 р.), що Україна розглядає відносини з Китаєм як пріоритетний напрям у своїй дипломатії, підтвердив готовність своєї країни разом з Китаєм вивести відносини на новий рівень [19]. У квітні 2007 р. під час зустрічі з віце-прем'єр-міністром державної ради КНР Хуей Ляньюєм, який перебував в Україні з офіційним візитом В. Ющенко запевнив, що Україна розглядає українсько-китайські відносини як стратегічні. Про значення України для КНР свідчить і той факт, що 3 липня 2009 р. під час візиту в Україну заступника голови всекитайського комітету народної політичної ради Ван Ган (на зустрічі з Ю. Тимошенко) він наголосив, що уряд Китаю виділить Україні 25 млн. юанів (близько 3 млн. дол.) на розвиток двосторонніх техніко-економічних проєктів [17].

Характеризуючи українсько-китайську співпрацю, зазначимо, що вона набула рівня стратегічного партнерства. Так, 2-5 вересня 2010 р. тривав державний візит до КНР Президента України В. Януковича, під час якого він зустрівся з Головою КНР Ху Цзінь-тао, Головою Постійного комітету Всекитайських зборів народних представників КНР У Банго, Прем'єром Державної ради КНР Вень Цзябао. Результатом візиту стала Спільна заява України та КНР стосовно всебічного підвищення рівня українсько-китайських відносин, дружби і співробітництва (2 вересня 2010 р.).

Через рік -18-20 червня 2011р. - відбувся державний візит в Україну Голови КНР. Під час зустрічі з Президентом України підписано Спільну (Київську) декларацію про встановлення і розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР (20 червня 2011р.)

У процесі саміту з питань ядерної безпеки (Сеул, Республіка Корея, 26-28 березня 2012 р.) 27 березня 2012 р. Президент України зустрівся з Головою КНР, а

28 червня цього ж року у Пекіні Міністерство аграрної політики і продовольства України та Експортно-імпортний банк Китаю підписали Меморандум про співпрацю з підтримки пріоритетних проектів у сільському господарстві, який дає змогу Україні залучити 3 млрд дол. на фінансування конкретних проектів у сільськогосподарському секторі.

У 2012 р. 17 липня відбувся офіційний візит міністра закордонних справ України К. Грищенка до КНР у рамках стратегічного партнерства Україна з Китаєм. Керівники КНР висловили задоволення рівнем відносин з Україною, і в рамках переговорів керівництва МЗС України та КНР обговорювалися питання економічної, гуманітарної та культурної співпраці. Окрему увагу приділено регіональним питанням безпеки. Сторони підписали План співробітництва на 2012-2013 рр.

У 2014 р. Верховна Рада України прийняла закон про ратифікацію Договору про дружбу й співробітництво між Україною та Китайською Народною Республікою. За це рішення проголосувало 257 народних депутатів з 325, зареєстрованих у сесійній залі. Головне науково-експертне управління Верховної Ради вважає, що ратифікація цього Договору сприятиме розвитку співробітництва України й КНР у політичній, торговельно-економічній, сільськогосподарській, енергетичній, інфраструктурній, авіакосмічній, гуманітарній областях і сфері безпеки.

У січні 2015 р. відбулася зустріч Президента України П.О.Порошенка з Прем'єром Державної ради КНР Лі Кецяном у рамках засідання Всесвітнього економічного форуму (м. Давос). У жовтні 2014 р. Міністр закордонних справ України П.А.Клімкін провів зустріч з Міністром закордонних справ КНР Ван Ї на полях Саміту АСЕМ у Мілані.

Між Верховною Радою України та Всекитайськими зборами народних представників існує міжпарламентська співпраця. У нинішньому складі Верховної Ради України функціонує група з міжпарламентських зв'язків з КНР на чолі з депутатом А.В.Павелком. У ВЗНП КНР працює група дружби з Україною на чолі з Головою Комітету у закордонних справах Фу Їн.

У рамках міжпарламентських та міжпартійних контактів упродовж 2015 – 2017 рр. здійснено низку візитів до КНР груп народних депутатів та громадських діячів України. У грудні 2015 р. відбувся ознайомчий візит до України делегації Міжнародного відділу ЦК КПК.

У січні та грудні 2015 р. в Пекіні відбулися політичні консультації на рівні керівництва МЗС двох країн з актуальних питань двосторонніх відносин та з тематики ООН.

1 квітня 2016 р., під час Вашингтонського саміту з питань ядерної безпеки, відбулася коротка зустріч між Президентом України П.О.Порошенком та Головою КНР Сі Цзіньпіном, у ході якої обговорено питання активізації співробітництва між Україною і КНР, а також проведення наступного засідання українсько-китайської міжурядової комісії зі співробітництва.

27-28 квітня 2016 р. Міністр закордонних справ України П.А.Клімкін перебував з робочим візитом у Китаї, де провів переговори з Міністром закордонних справ КНР Ван Ї, мав зустрічі з китайськими високопосадовцями, а також взяв участь у роботі П'ятої зустрічі міністрів закордонних справ держав-членів та спостерігачів Ради зі взаємодії та заходів довіри в Азії. На двосторонніх заходах обговорено широке коло питань українсько-китайської взаємодії, а також актуальні проблеми міжнародного порядку денного.

17 січня 2017 р. в рамках засідання Всесвітнього економічного форуму в Давосі Президент України П.О.Порошенко провів зустріч з Головою КНР Сі Цзіньпіном, у ході якої глави двох держав висловили зацікавленість в активізації політичного діалогу на найвищому рівні та поглибленні економічної співпраці між Україною і КНР. Крім того, досягнуто домовленості щодо проведення у 2017 р. наступного засідання Українсько-китайської Міжурядової комісії зі співробітництва та участі делегації України у міжнародному форумі ініціативи «Один пояс, один шлях» (Пекін, травень 2017 р.). Сі Цзіньпін також підтвердив підтримку Китаєм територіальної цілісності й суверенітету України.

18 вересня 2017 р. на полях 72-ї сесії Генасамблеї ООН у Нью-Йорку відбулася зустріч глав МЗС України П.А.Клімкіна та КНР Ван Ї. Центральними

темами обговорення були двостороння співпраця країн у міжнародних організаціях.

5 грудня 2017 р. в Києві, відбулися окремі зустрічі Президента України П.О.Порошенка та Прем'єр-міністра України В.Б.Гройсмана з главою китайської делегації, заступником глави Уряду КНР Ма Каєм, в рамках Третього засідання Комісії зі співробітництва між урядами двох країн. Проведені зустрічі дозволили сторонам обмінятися думками з найактуальніших питань двосторонніх відносин, констатувавши досягнення значного прогресу.

Керівництва КНР і України сподіваються, що у 2019 р. у співпраці між країнами можна буде досягти прогресу й отримати реальні результати. «Два президенти (України та Китаю) домовилися, щоб китайсько-українське двостороннє співробітництво мало конкретні результати, щоб кожен громадянин Китаю і України дійсно побачив своїми очима, відчув реальні результати нашої спільної роботи. Є взаємна прихильність, взаємна готовність продовжувати ту співпрацю, яка є. І, оскільки зараз новий уряд, нове керівництво в Україні, яке, зрозуміло, по-новому бачить стратегію розвитку своєї країни, ми готові в цій сфері знайти точку сумісного інтересу, ті сфери двостороннього співробітництва, де попрацювати разом більш цікаво, ніж окремо», – підкреслив посол КНР в Україні Ч. Сіюнь. За його словами, Китай готовий і надалі зміцнювати дружбу з Україною. «Будемо дружити, співпрацювати, проводити спільну роботу з українським урядом, українським народом, з українським бізнесом».

Отже, у політичній сфері між Україною і Китаєм немає проблемних питань, дві країни в цілому підтримують одна одну на дипломатичному рівні, в міжнародних організаціях. Регулярними є офіційні візити та обміни між Китаєм та Україною, за роки дипломатичних відносин напрацьовано значний позитивний досвід, підписано достатньо документів про співробітництво. Водночас, вони принесли небагато вагомих економічних угод, конкретних спільних проектів. Потребує розширення двостороннє економічне співробітництво, з використанням вигідного геополітичного положення України. Це дозволить покращити економічну ситуацію в Україні та стати більш впливовою державою на

Хронологія співробітництва між Україною та КНР

Рік	Подія
27 грудня 1991 р.	Уряд КНР одним із перших визнав незалежність України.
4 січня 1992 р.	Між двома країнами були встановлені дипломатичні стосунки.
Грудень 1995 р.	Президент України Л. Кучма здійснив офіційний візит у КНР, де була підписана Декларація про розвиток та поглиблення відносин дружби і співробітництва між Україною і КНР.
1996 рік	Загострення відносин між Україною і КНР через візит у Київ віце-президента Тайваню Лян Чжана, що викликав негативну реакцію влади КНР.
2005 р.	Підписання протоколу між Києвом і Пекіном про взаємний доступ на ринки товарів та послуг.
30 жовтня 2006 р.	Офіційний візит в Україну голови всекитайського комітету народної політичної консультації Ради Китаю Цзя Цін Ліня, що сприяв відновленню політичного діалогу країн на вищому рівні.
Квітень 2007 р.	Офіційний візит до України віце-прем'єр-міністра державної ради КНР Хуей Ляньюя.
3 липня 2009 р.	Візит в Україну заступника голови всекитайського комітету народної політичної ради Ван Гану.
2010 р.	Українсько-китайська співпраця набуває рівня стратегічного партнерства. Візит до КНР Президента України В. Януковича.

Рік	Подія
28 червня 2012 р.	Підписання у Пекіні Міністерством аграрної політики і продовольства України та Експортно-імпортним банком Китаю Меморандуму про співпрацю з підтримки пріоритетних проектів у сільському господарстві.
17 липня 2012 р.	Підписання Плану співробітництва між Україною та КНР на 2012-2013 рр.
2014 р.	Верховна Рада України прийняла закон про ратифікацію Договору про дружбу й співробітництво між Україною та Китайською Народною Республікою.
Січень 2015 р.	Зустріч Президента України П.О.Порошенка з Прем'єром Державної ради КНР Лі Кецяном.
1 квітня 2016 р.	Зустріч між Президентом України П.О.Порошенком та Головою КНР Сі Цзіньпіном, у ході якої обговорено питання активізації співробітництва між Україною і КНР.
17 січня 2017 р.	Президент України П.О.Порошенко провів зустріч з Головою КНР Сі Цзіньпіном, у ході якої глави двох держав висловили зацікавленість в активізації політичного діалогу на найвищому рівні та поглибленні економічної співпраці між Україною і КНР.

2.2. Аналіз торговельного співробітництва України з КНР

Китайський напрямок української зовнішньої політики є одним із провідних, якщо не сказати домінантним в усьому АТР. Розвитку взаємовідносин сприяє відсутність спірних політичних питань. Практичним підтвердженням цьому є підтримання Україною Концепції «єдиного Китаю» і позиції китайського уряду

щодо Тибету та Тайваню. На сьогодні це основні питання, в яких КНР шукає розуміння зовнішнього світу і через які відбувається «перевірка на міцність» доброзичливих двосторонніх відносин. Як зазначається в «Принципах встановлення дипломатичних відносин Китаю з іншими країнами», уряд КНР є єдиним урядом, що представляє інтереси всіх народів Китаю» і визнання цього принципу з-поміж інших країн є основною передумовою для розвитку взаємовідносин [18].

Китай є одним із головних зовнішньоторговельних партнерів України. За підсумками 9 місяців 2018 р. Китай посів 7 місце за обсягами експортних поставок і друге місце за обсягами імпорتنних поставок до України.

У свою чергу, КНР розглядає Україну як авторитетну державу в Європі і на просторі СНД. Серед країн СНД Україна посідає 3 місце за обсягом двосторонньої торгівлі з Китаєм.

Китай вбачає в Україні перспективного економічного партнера насамперед у таких галузях, як машинобудування, військово-промисловий комплекс, високі технології, зокрема космічна техніка, авіа- та суднобудівна галузь, матеріалознавство, радіаційна безпека тощо. Для КНР Україна це ще і ринок збуту продукції китайських підприємств [20].

Протягом кількох останніх років у двосторонній торгівлі між Китаєм і Україною спостерігається домінування китайського імпорту. Причому на торгівлю товарами припадає приблизно 98%, а на торгівлю послугами – 2%.

З даних, наведених у рис. 2.1, можна побачити, що у двосторонній торгівлі для України характерним є від'ємне торговельне сальдо. Це безумовно є негативним явищем для української економіки, оскільки Україна несе більші витрати, ніж прибутки. Наявність негативного сальдо у двосторонній торгівлі з Китаєм ставить перед Україною завдання щодо винайдення шляхів для нарощування обсягів українського експорту, його подальшої диверсифікації, а також практичної реалізації вже існуючих домовленостей і підготовки пропозицій для започаткування нових проектів.

Характерною ознакою розвитку торговельних операцій у 2017 р. є поступове

зниження обсягів двостороннього товарообігу між Україною та Китаєм, темпи зниження якого у першому півріччі становили 20%.

Лідерську позицію у структурі експорту на сьогодні займають поставки мінеральних продуктів (переважно залізовмісні руди), їх питома вага становить майже 60%. Серед інших головних складників українських поставок до КНР, за якими одночасно відстежується й нарощування обсягів, варто відзначити: хімічну продукцію (здебільшого органічної хімії), частка якої становить 14,5%, машини, устаткування і механізми (переважно двигуни турбореактивні), частка яких становить 11,2%.

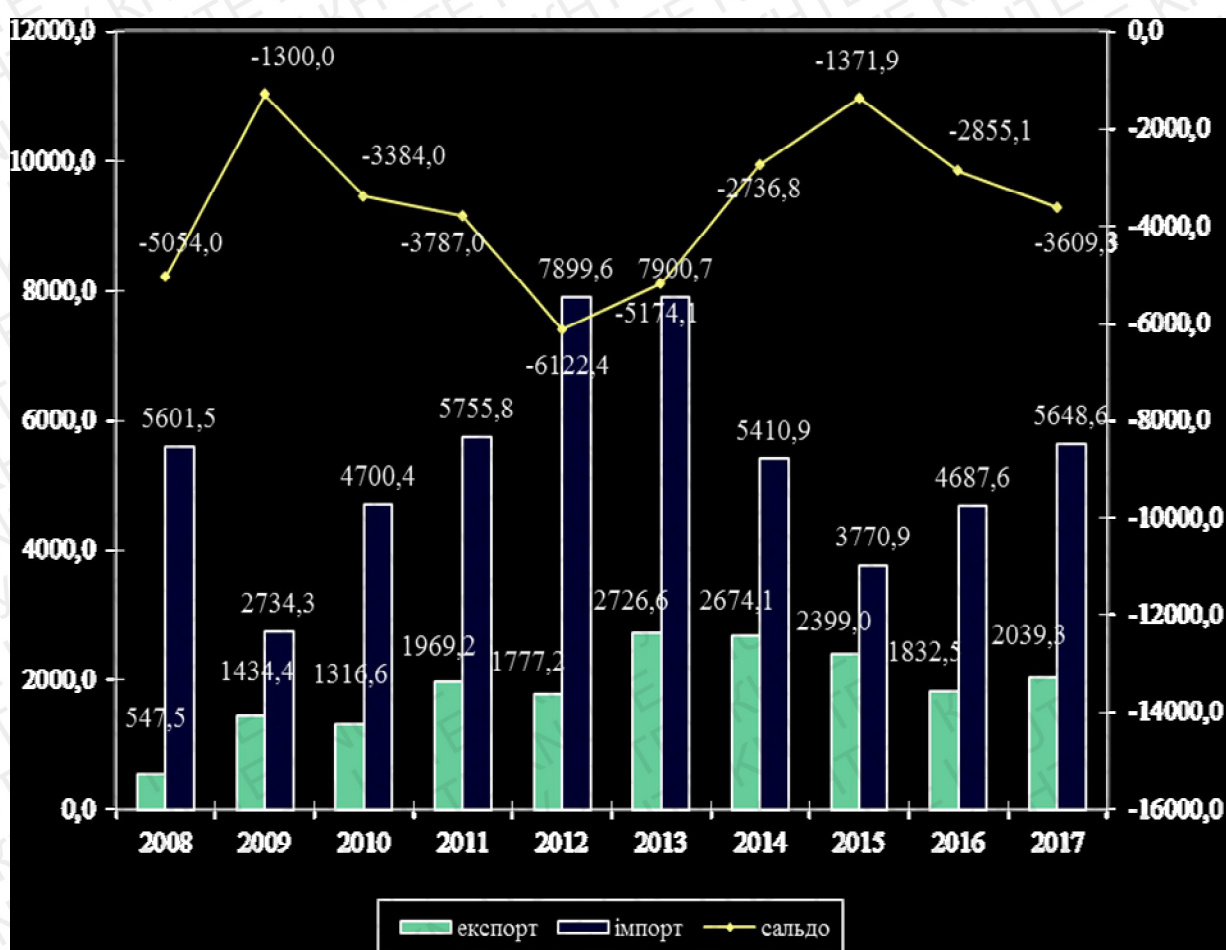

Рис. 2.1. Динаміка зовнішньої торгівлі України та КНР у 2002-2011 рр.

Джерело: за даними Державного комітету статистики України [31].

Значне місце в українському експорті до КНР належить постачанню рудам, шлакам та золі, які у 2017 р. посідали перше місце. Питома вага цієї товарної позиції збільшилась на 115% в порівнянні з минулими періодом. Варто зазначити

також значні обсяги поставок олії, які здійснюються до КНР з березня 2009 р. Їхня частка складає 25% від загального обсягу торгівлі олією, за даними 2017 р. (рис. 2.2).

Отже, український експорт до КНР має здебільшого сировинний характер. Основні причини цього полягають, по-перше, в орієнтації китайського ринку на самозабезпечення та стимулювання внутрішнього виробника, відповідно скорочується кількість галузей, в яких, з огляду на відсутність китайських аналогів, наявним був би значний імпорт і, по-друге, у слабкому представництві вітчизняного бізнесу в Китаї і відсутності його системної підтримки на державному рівні [25].

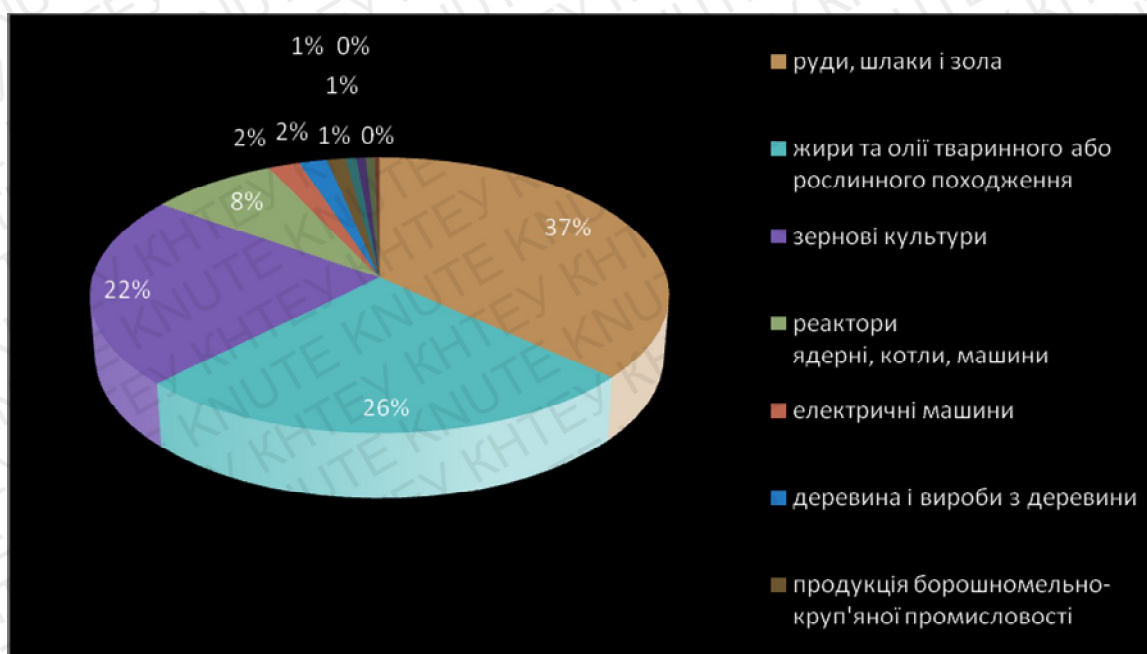

Рис. 2.2. Товарна структура українського експорту до Китаю 2017 р., %
Джерело: за даними Державного комітету статистики України [31].

Щодо структури імпортних поставок з КНР, то ця країна залишається стабільним партнером для України у поставках своєї продукції машинно- та приладобудівної галузей (до 30% загальних поставок), хімічної промисловості, товарів широкого вжитку, зокрема поставки побутової електротехніки, пластмаси, виробів з каміння та інше (рис. 2.3).

Таким чином, аналізуючи сучасний стан та динаміку розвитку торговельних операцій між Україною та КНР, можна стверджувати про відновлення ділової активності, і насамперед не тільки про досягнення обсягів, що відповідали б докризовому періоду, а й про поступову оптимізацію структури товарної номенклатури, передусім українського експорту.

Враховуючи швидке економічне зростання Китаю та, як наслідок, надлишок фінансових ресурсів у цій країні актуальним залишається питання залучення китайських інвестицій у модернізацію вітчизняних інфраструктурних об'єктів. За даними Державного комітету статистики станом на початок 2011 року обсяги китайських капіталовкладень в українську економіку становили 12,8 млн. дол. США (рис. 2.4), а це 0,028% від загального обсягу залучених інвестицій за цей період. Враховуючи потенційні можливості Китаю, така статистика на сьогоднішній день залишається не втішною [24].

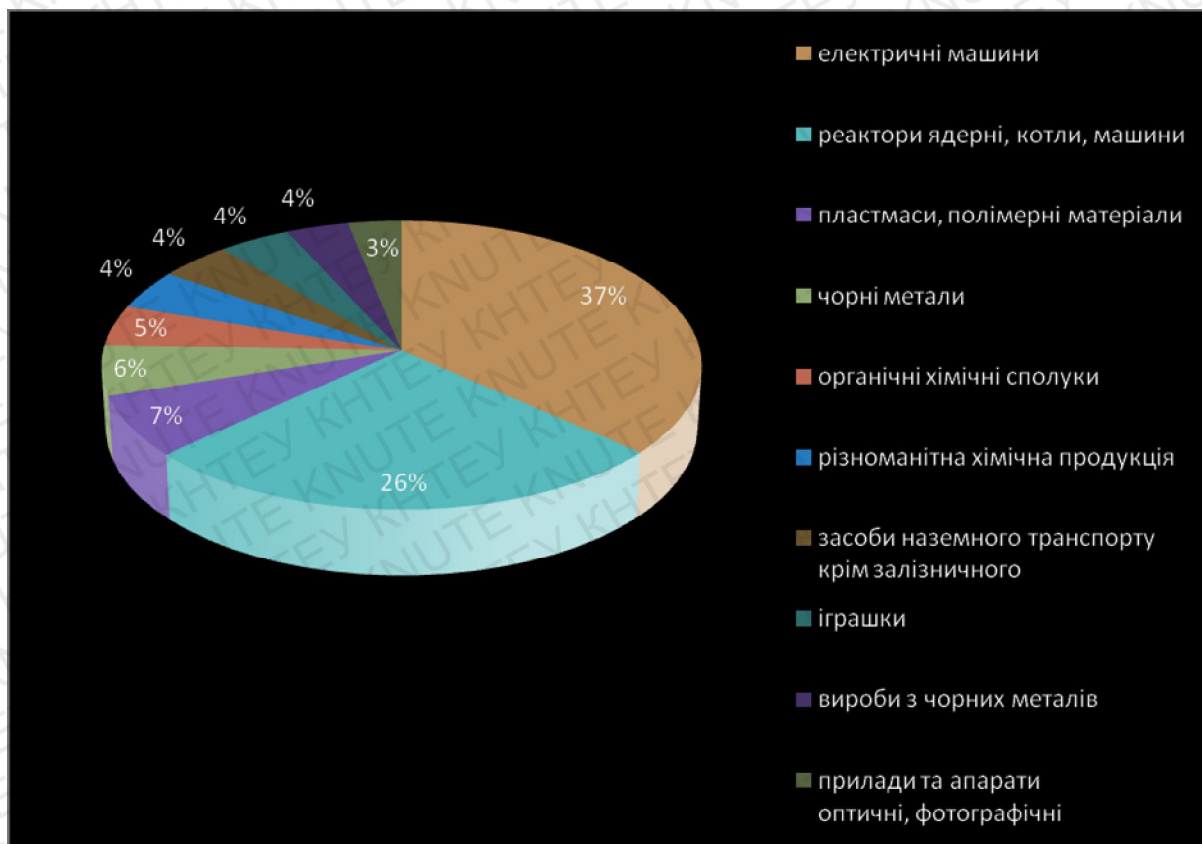

Рис. 2.3 Товарна структура українського імпорту з Китаю 2017 р., %

Джерело: за даними Державного комітету статистики України [31]

Хоча як показує рис. 2.4 ПІІ з Китаю мають тенденцію до зростання, інвесторам пропонуються різноманітні проекти.

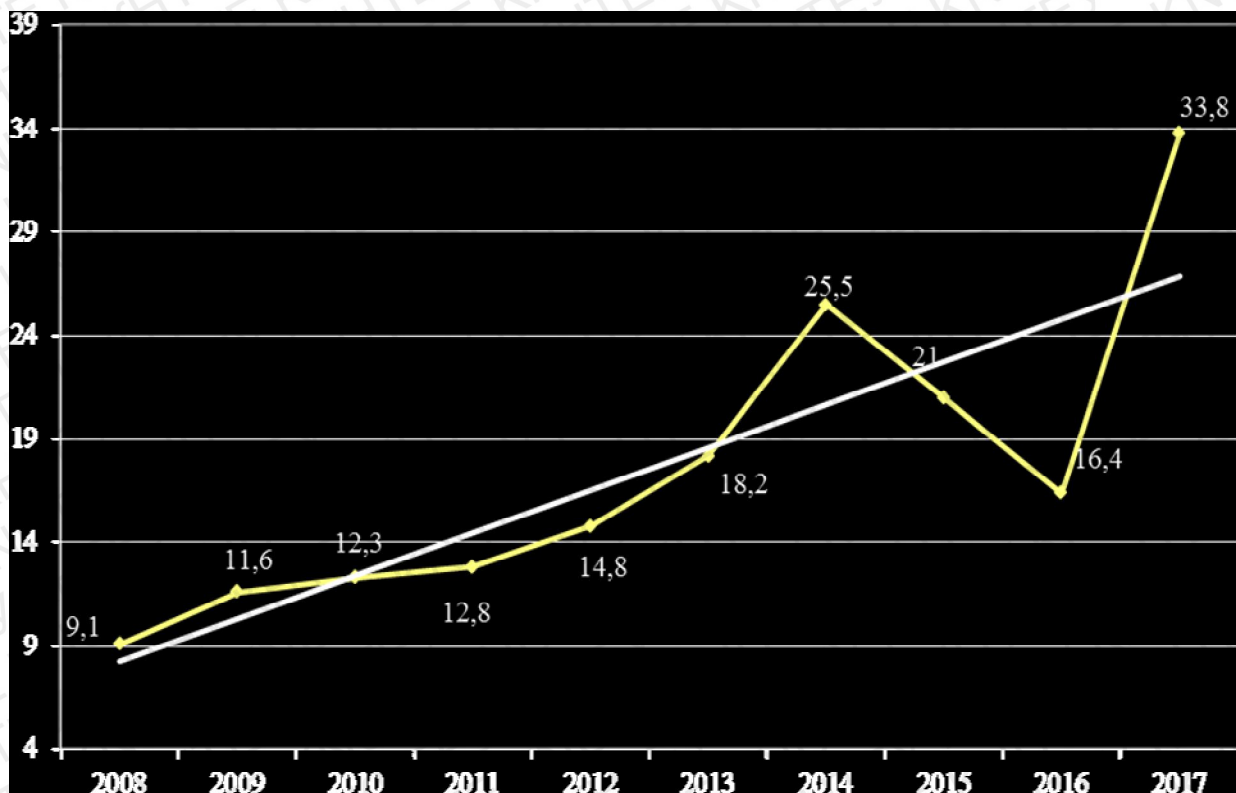

Рис. 2.4. Прямі іноземні інвестиції в Україну з Китаю (ПІІ) (на початок року; млн. дол. США)

Джерело: за даними Державного комітету статистики України [31].

На розгляд потенційних вкладників пропонуються такі пропозиції як будівництво доріг, енергетичних об'єктів, створення та розширення транспортної мережі [13]. Також китайську сторону зацікавили проекти, які стосуються високотехнологічних галузей, авіа- та машинобудування, інфраструктури, оборонного, аграрно-промислового комплексу України, а також будівництво швидкісної залізничної гілки між Києвом і аеропортом Бориспіль [36].

Проте на шляху до капіталовкладень в українську економіку китайських інвесторів все ще відлякує ряд проблем, які потребують негайного вирішення, серед яких можна виділити:

- ненадійність українських партнерів в очах китайських інвесторів, адже в

зовнішньоекономічних документах Китаю вказується на те, що Україна належить до групи країн з високим економічним ризиком [34, с. 8];

- український уряд в інвестиційній політиці робить ставку на важку промисловість та енергетику, що погано діє на залучення інвестицій з Китаю [48], оскільки китайські бізнесмени вважають ці галузі потенційними конкурентами, тому неохоче вкладають свої кошти у зазначені сфери;

- недосконала нормативно-правова база, політична та економічна нестабільність у країні;

- недостатнє інформування про інвестиційні можливості сторін та слабка активність вітчизняних підприємств;

- абсолютне незнання українського податкового законодавства та особливостей валютного контролю з боку китайської сторони, оскільки на всіх переговорах ставиться питання щодо представлення документальних матеріалів про інвестиційний клімат в Україні, а також забезпечення доступу до законодавчої, правової бази [3].

Проте незважаючи на всі труднощі, що виникають на шляху до залучення капіталу в економіку України, китайська сторона все ж таки спрямована інвестувати у такі стратегічно важливі проекти як [53]:

- реалізація програми реконструкції головних українських аеропортів (Харків, Дніпропетровськ, тощо);

- реалізація програми реконструкції головних морських портів України й створення в них сучасних контейнерних терміналів;

- залучення китайських інвесторів до програм модернізації залізничних колій України в рамках міжнародних коридорів і впровадження використання швидкісного рухомого складу;

- інвестування в будівництво мережі метро в ряді обласних центрів України, зокрема, у Харкові;

- участь китайських інвесторів у реалізації національної програми соціального житла в Україні та ін.

Так в Україні задля більш продуктивного співробітництва України та Китаю

була створена 18 травня 2015 Китайська Торгова Асоціація за підтримки Уряду КНР, яка є добровільним, недержавним, договірним, неприбутковим об'єднанням китайських і українських підприємств з китайським капіталом, а також інших юридичних осіб. Асоціація створювалася на принципах спільності інтересів її Членів для представництва та ефективного захисту їх інтересів на території України.

Асоціація сприяє створенню нового формату торгівлі та економічного партнерства Китаю та України. Основною метою Асоціації є захист і відстоювання економічних, соціальних та інших законних інтересів Членів Асоціації, що пов'язані із здійсненням їх статутної діяльності в Україні, зокрема, у відносинах з органами державної влади і місцевого самоврядування. Асоціація вважає своєю метою: захист інтересів своїх Членів у відносинах з органами державної влади і місцевого самоврядування України, з іноземними неурядовими та міжнародними організаціями; участь у процесі обговорення законодавчих ініціатив в Україні з питань вдосконалення режиму підприємницької діяльності; підтримка законних інтересів Членів Асоціації через дипломатичні канали, зокрема, між дипломатичним представництвом КНР в Україні та Урядом України; регулярна інформаційна підтримка про процеси, які впливають на ведення бізнесу в Україні, а також організація конференцій, семінари та презентації; створення умов для розв'язання спорів шляхом досягнення мирових угод та арбітражу. Асоціація бере участь у розробці законів та інших нормативно-правових актів, бере участь у підготовці та проведенні науково-практичних заходів, організації виставок та презентацій, розробляє етичні стандарти поведінки Членів Асоціації та контролює їх дотримання, взаємодіє з національними та іноземними громадськими організаціями та міжнародними неурядовими організаціями.

Структура Асоціації:

- Загальні збори Членів асоціації;
- Правління Асоціації (Президент, Перший Віце-Президент та Віце-Президент Асоціації);
- Виконавчий директор Асоціації;

- Ревізор Асоціації.

Засновниками стали такі компанії: ТОВ "Lenovo Україна", ТОВ "Huawei Україна", ТОВ "ЕКО-Втор", ТОВ "СЕСЕС Україна", ТОВ "САНИ Україна, важке устаткування".

Від самого початку свого існування, Китайська Торгова Асоціація бере участь у багатьох презентаціях, семінарах та ярмарках. Так, 14 січня 2016 за участю Китайської Торгової Асоціації (КТА), Торгово-Промислової Палати України, Державної фіскальної служби України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та представників бізнесу відбувся круглий стіл з питань експорту товарів в ЄС і зокрема, за процедурою походження товарів. В рамках заходу було обговорено питання отримання сертифікату EUR.1 та інші проблемні питання застосування Угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі між Україною та ЄС (далі Угода) при здійсненні експортної діяльності підприємствами, що знаходяться на території України. Представники бізнесу, які були присутні, мали можливість отримати консультацію безпосередньо від представників виконавчих органів влади України, відповідальних за реалізацію економічної частини зазначеної Угоди.

Китайська Торгова Асоціація у співпраці з ТПП України 15-ого березня 2016 року провела відео-конференцію Київ - Гуанчжоу, під час якої було прийнято рішення підписати договір про співпрацю між ТПП України та Кантонським ярмарком, а також сформувані і відправити українську ділову делегацію для участі в ювілейній 120-м Кантонській ярмарці. Учасники конференції обговорили ідею відкриття представництва кантонської ярмарки в Україні. Рівень і кількість гостей, які взяли участь у заході продемонструвало високий інтерес українських урядових і ділових кіл до розвитку торгово-економічного співробітництва з Китаєм. Участь в конференції взяли заступник Міністра аграрної політики та продовольства України В.Рутіцька, Голова Госпродпотреб служби В. Лапа, заступник керівника Держветфітослужби України О. Вержиховський, зібралося понад 50 керівників різних українських підприємств, зацікавлених у поставках агро і промислової продукції в КНР, представники українських засобів масової

інформації. Кантонський ярмарок експортних-імпортних товарів заснований у 1957 році. Серед численної кількості ярмарків, що проводяться в Китаї, вона є найдавнішою і найавторитетнішою в країні найбільшою за масштабами та асортиментом товарів. Щорічно її відвідує велика кількість бізнесменів з усього світу (177,544 бізнесменів, 24.700 іноземних підприємств з 213 країн світу в 2015 році) і полягає найбільша кількість контрактів (27.01 млрд дол. США у 2015 році).

25 березня 2015 р. Перший віце-президент Китайської Торгової Асоціації (КТА) Вей Сін і голова Київської обласної державної адміністрації Максим Мельничук в рамках зустрічі КТА з керівництвом Київської ОДА підписали Меморандум про співпрацю. В ході зустрічі сторони обговорили можливості реалізації бізнес-проектів і залучення китайських інвестицій в розвиток Київської області, визначили пріоритетні напрямки спільної діяльності. За результатами зустрічі досягнуто домовленості про створення спільної робочої групи, яка займатиметься реалізацією проектів в інфраструктурній, аграрній, транспортній сферах, а також альтернативній енергетиці, комунальному господарстві та програм з оздоровлення дітей. В зустрічі взяли участь представники китайських компаній-членів Китайської Торгової Асоціації, працюючих в аграрному секторі, енергетиці, транспортній та логістичній сферах, а також Торговий Представник КНР в Україні пан Лю Цзюнь і виконавчий директор КТА Руслан Осипенко.

28 квітня 2016 р., в рамках Другого національного форуму по підтримці експорту відбулися дві панелі українсько-китайського співробітництва: «Перспективи українсько-китайського співробітництва в аграрній сфері. Практичні рекомендації по його активізації» і «Посилення торгово-економічних відносин України - Китай в контексті реалізації проекту «Економічний пояс «Шовковий шлях»: роль і місце України. Проблемні питання та перспективи». У дискусії взяли участь Посол КНР в Україні пан Чжан Сіюнь, торговий представник КНР в Україні пан Лю Цзюнь, Посол Грузії в Україні пан Міхеїл Уклеба, виконавчий директор ССА пан Руслан Осипенко, члени ССА і запрошені спікери.

Делегація КТА в складі Президента КТА Чжоу Вейцзяна, виконавчого

директора КТА Руслана Осипенка і групи українських бізнесменів в жовтні 2016 р. на запрошення уряду провінції Чжецзян і Чжецзянської торгової асоціації перебувала з робочим візитом в КНР.

В рамках візиту делегація КТА відвідала Гонконг, Шеньчжень і Ханчжоу. У Гонконзі представники КТА і українських ІТ компаній відвідали кілька ІТ виставок, де ознайомилися з останніми досягненнями в області робототехніки, мобільних пристроїв, комп'ютерів і безпілотних літальних апаратів. В м. Шеньчжень відбулася зустріч в штаб-квартирі китайської телекомунікаційної компанії Tencent, відомої своїми месенджерами QQ і WeChat. В м. Ханчжоу делегація КТА взяла участь в бізнес-форумі, де представила інвестиційні можливості України, КТА і її можливості, а також українські ІТ компанії. За результатами бізнес-форуму було підписано Меморандум про співпрацю між КТА і Китайської платформою по залученню інвестицій. Досягнуто домовленості про приїзд делегації китайських бізнесменів в Україну для продовження розпочатого діалогу.

18 листопада 2016 р. в Китайській Торговій Асоціації (КТА) відбулася зустріч виконавчого директора Руслана Осипенка з делегацією китайської компанії CRRC на чолі з її Головним маркетинговим супервайзером і заступником генерального менеджера компанії паном Тайгером Лі.

В ході зустрічі співрозмовники обмінялися інформацією про основні цілі та завдання КТА і компанії та обговорили можливість її виходу на український ринок. Зокрема, представники компанії були проінформовані про перспективи розвитку економіки України в 2017 році, бізнес-клімат, можливі кроки для початку бізнесу в Україні.

В цей же день відбулася зустріч виконавчого директора КТА Руслана Осипенка з делегацією китайської компанії CHINA ROAD and BRIDGE CORPORATION (CRBC) на чолі з менеджером з розвитку ринків Східної Європи Тіан Шаокьянгом. За його словами, компанія є однією з чотирьох найбільших державних компаній в КНР, які займаються будівництвом доріг, мостів, портів, залізниць, аеропортів, тунелів, водних резервуарів, муніципальної

інфраструктури. Має понад 50 офісів за кордоном в Азії, Африці, Америці і Європі. Компанія активно впроваджує свої проекти в сусідній Білорусі і планує розширювати свій бізнес тепер і в Україні, з огляду на перспективність цього ринку і заяви українських чиновників про визначення сфери розвитку інфраструктури, як найбільш перспективної галузі для вкладення іноземних інвестицій. У разі початку проектів в Україні, компанія планує відкриття свого представництва в Києві. Китайська Торгова Асоціація готова всебічно сприяти компанії в реалізації її планів в Україні, запевнив Руслан Осипенко.

12 січня 2017 р. в ході зустрічі в Китайській Торговій Асоціації (КТА) виконавчого директора Руслана Осипенка з делегацією китайської компанії HEBEI JINGYE Iron & Steel Co., Ltd на чолі з її Головним директором паном Тінт Іном і регіональним менеджером з Гонконгу паном Олексієм Ченом, китайські представники заявили про намір увійти на український ринок.

В ході зустрічі співрозмовники обмінялися інформацією про основні цілі та завдання КТА і компанії та обговорили можливість її виходу на український ринок. Зокрема, представники компанії були поінформовані про можливий незначний підйом економіки України в 2017 році, поліпшення бізнес-клімату та про поточну ситуацію в сфері металургії.

Створення культурно - комерційного павільйону у виставковому центрі в м. Нінбо (КНР) обговорювали під час зустрічі 21.03.17 виконавчий директор Китайської Торгової Асоціації (КТА) Руслан Осипенко і директор шанхайської компанії «WUKA Asset Management Co», У Лян. Зокрема, співрозмовники обговорили шляхи співпраці по створенню постійно діючої української експозиції кращих, в рамках першої презентації, українських агро виробників у виставковому центрі Нінбо. Крім комерційної складової проект матиме культурну складову. Планується представити твори, роботи та творчий доробок відомих українських діячів мистецтв і художників. За результатами переговорів було досягнуто домовленості співпрацювати у напрямку наповнення ідеї практичним змістом. Зокрема, домовилися розробити спільний план реалізації проекту і підписати відповідний Меморандум про співпрацю.

Портове місто Нінбо має договір про співпрацю з українським м. Одеса та обраний урядом КНР, як відправна точка для морського маршруту проекту «Один пояс - один шлях». У місті створені постійно діючі виставкові павільйони для продукції і виробників з усього світу, які представляють свої кращі товари у відповідних павільйонах центру. Український - поки тільки планується створити, у чому КТА планує взяти активну участь.

В Україні було створено Міжнародну раду бізнес-асоціацій і палат (International Council of Business Associations and Chambers in Ukraine / ICБAC).

Урочиста церемонія підписання меморандуму про його створення відбулася 19 квітня 2017 року в Торгово-промисловій палаті України. Американо-українська ділова рада, Китайська Торгова Асоціація, Міжнародна турецько-українська бізнес-асоціація, Німецько-Українська торгово-промислова палата, Торгово-промислова палата України та Франко-Українська торгово-промислова палата прийняли рішення об'єднатися для поліпшення умов для самоврядування бізнесу в Україні. Долучитися до спільноти також висловила бажання і Британсько-Українська торгова палата.

Міжнародні торговельні асоціації палати іноземного бізнесу будуть співпрацювати для захисту бізнес-інтересів іноземних і вітчизняних інвесторів в Україні та сприятимуть активізації і поглибленню рівня бізнес-діалогу з урядом.

9 квітня 2017 року за підтримки Канцелярії торгового радника при Посольстві КНР в Україні пана Лю Цзюня, Китайської Торгової Асоціації в Міжнародному інституті менеджменту «МІМ-Київ» відбувся бізнес-форум «Україна - Китай». У роботі форуму взяли участь понад 100 представників ділових кіл України, які цікавляться розвитком торгових відносин з Китаєм і компанії-члени Китайської Торгової Асоціації, зокрема «Хуавей» і «Фіалан», які виступили з доповідями. В рамках форуму було проаналізовано сучасний стан торговельно-економічних відносин між нашими країнами, обговорені можливості для українського бізнесу, які надає ініціатива КНР «Один пояс - один шлях» і розглянуті практичні приклади співпраці з китайськими діловими колами, виходи українських виробників на китайський ринок. Українські бізнесмени отримали

покрокові інструкції як знайомитися, співпрацювати з китайськими бізнесменами, як виводити свою продукцію на китайський ринок і що слід враховувати, вибудовуючи відносини з китайськими партнерами. За результатами дискусій учасники форуму дійшли висновку, що Китай є стратегічно важливим торговим партнером України, а ініціатива «Один пояс - один шлях» надає значні можливості для подальшої активізації торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм.

18 липня 2017 р виконавчий директор Китайської Торгової Асоціації Руслан Осипенко підписав Угоду про співпрацю з Президентом Польсько-Китайської інвестиційної палати паном Чжан Мінфей.

25 липня 2017 року в рамках святкування "Дня працівника торгівлі України" Китайська Торгова Асоціація підписала Меморандум про співпрацю з Київським національним торговельно-економічним університетом. З вітальним словом до працівників торгівлі та студентів Університету від імені Китайської Торгової Асоціації звернувся її виконавчий директор Руслан Осипенко. Він зазначив, що Китай, який допоміг Україні в скрутні часи, зараз в рамках своєї ініціативи "Один пояс - один шлях" пропонує їй стати частиною глобальної торгівлі між Сходом і Заходом. А Китайська Торгова Асоціація, як представник ділових кіл Китаю в Україну, допомагатиме підприємцям України в пошуку надійних китайських партнерів для подальшого розвитку торговельно-економічного співробітництва між нашими країнами.

11 вересня 2017 р. по запрошенню керівництва заводу «Beehive» виконавчий директор КТА Руслан Осипенко перебував з візитом на відкритті підприємства з переробки і фасування українського меду. Під час цього заходу для гостей була проведена презентація потужностей заводу, який був побудований за європейськими стандартами за 2,5 роки. Велика частина продукції нового високотехнологічного виробництва спрямована на ринок ЄС, але керівництво заводу також шукає шляхи виходу на китайський ринок. Керівництво КТА, що буде всебічно сприяти цьому процесу і надавати свою допомогу керівництву підприємства.

19 вересня завдяки спільній організації Китайської Торгової Асоціації та Польсько-Китайської Інвестиційної Торгової Палати було організовано «Українсько-Китайський бізнес форум». Головною метою заходу було представлення потенціалу співпраці м. Шеньчжень і українських підприємств. З української сторони модерував форум виконавчий директор КТА - Руслан Анатолійович Осипенко. Захід відвідала керівник Управління Міжнародного Співробітництва Державної Служби України з питань безпеки харчових продуктів і захисту споживачів - Ольга Шевченко. Китайську делегацію представляли 4 відповідальні від урядових структур і 20 керівників і відповідальних осіб від підприємств м Шеньчжень. Презентували свою діяльність Китайське Міжнародне Експо Оптоволокно (CIOE), а також Міжнародний Виставковий Центр м. Шеньчжень. Презентували свою діяльність також такі організації і підприємства, як «ДЗІ», ТОВ «Паритет - Агро», «ZAMMLER», «Eco Chips». Особливо зацікавили присутніх презентація членів КТА - Індустріальний парк "Біла Церква", а також Міжнародного Експо Центру, і їх проект "Innovation EXPO".

26 грудня 2017 року відбулася зустріч виконавчого директора Китайської Торгової Асоціації Руслана Осипенка із заступником Голови Національного банку України Катериною Рожковою. У зустрічі також взяли участь представники компанії Bohai Commodity Exchange Co і керівники профільних департаментів НБУ. Під час зустрічі обговорювалися питання українсько-китайського співробітництва. Зокрема, діяльності першого китайського банку в Україні - Українського банку реконструкції та розвитку, обговорювалися питання валютного регулювання і залучення інвестицій в економіку України. За результатами домовилися продовжити дискусію з аналізу передового китайського і світового досвіду в роботі з інвесторами.

14 лютого 2018 у офісі КТА відбулася зустріч з директором Шанхайської компанії «Ченьлай», яка займається імпортом товарів в КНР, США і Японію, паном Цзя Цайчжен. Китайська сторона виявила зацікавленість в імпорті української сільськогосподарської продукції глибокої переробки, зокрема меду, соків, сухофруктів, шоколаду та м'ясних виробів. Сторони висловили сподівання

на подальшу плідну співпрацю.

6 березня 2018 року в офісі КТА відбулося підписання Меморандуму про дружнє співробітництво між Китайською Торговою Асоціацією та Пекінською міжнародною торговою палатою «Ябаолу» і Пекінською Асоціацією по просуванню оригінальних дизайнерських проектів. Домовилися здійснювати двосторонні проекти у пріоритетних напрямках інфраструктури, енергетики, дизайну і двосторонньої торгівлі.

Виконавчий директор КТА Руслан Осипенко та Голова Правління Асоціації Українсько-Китайського Стратегічного партнерства Ігор Литвин з метою забезпечення умов максимального сприяння процесу подальшого розвитку та диверсифікації торгово-економічних відносин між Україною та КНР підписали 27 квітня 2018 Меморандум про співпрацю.

29 червня 2018 року заступник виконавчого директора КТА Василь Швець і директор «Пан Укрейн» Олена Шаповалова зустрілися з представниками бізнес делегації провінції Юньнань (КНР). Очолював китайську делегацію радник уряду провінції Юньнань, глава регіонального підрозділу Китайського Ради з просування міжнародної торгівлі ССРІТ пан Сюн Цінхуа. До складу китайської делегації входили представники регіональної влади провінції Юньнань і компанії в сфері сільськогосподарства, харчової промисловості та вирощування чаю. Під час зустрічі китайська сторона підкреслила свою зацікавленість у встановленні ділових відносин і початку спільних проектів в Україні, особливо в сфері сільського господарства та продажу китайського чаю в Україні. З боку КТА китайську делегацію було поінформовано про стан та перспективи розвитку економіки України, а також надано інформацію про членів Асоціації, які можуть стати надійними партнерами, і запропоновано підтримку в розвитку співпраці.

29 вересня 2018 року в Харкові відбувся X Міжнародний економічний форум «Інновації. Інвестиції. Харківські ініціативи!». В цьому році в заході взяли участь близько 600 учасників з 35 країн світу і 18 послів. У Форумі взяв участь також Президент України Петро Порошенко, який виступив з промовою, наголосивши відродження економіки України, де провідну роль відіграє індустрія і наукові

кадри Харківщини. Китайська Торгова Асоціація була представлена на заході виконавчим директором КТА Осипенко Русланом і керівниками двох компаній-членів КТА: генеральним директором ДП «Углесинтезгаз Україна» Супруном Андрієм і Лі Сюйганом главою Сільськогосподарської китайсько-української інвестиційної компанії. В ході першої панелі Супрун Андрій виступив з доповіддю про розвиток українсько-китайського співробітництва в енергетичній сфері. Осипенко Руслан зустрівся з першим заступником голови Харківської обласної ради, обговорив напрями подальшої співпраці між ХОДА і КТА.

Компанії — члени КТА активно працюють, інвестуючи і створюючи робочі місця у різних сферах діяльності економіки України.

Так, компанія CNBM International вклала близько мільярда доларів США у розвиток сонячної енергетики в Україні; ще один мільярдний проект в цій же області планує реалізувати компанія CSEC. SOFCOAGRI відкрила в Миколаєві новий термінал з перевантаження зернових і олійних культур. Будівництво об'єкта обійшлося в 75 млн. доларів США. Компанія ЕКО-ВТОР за 11 млн. доларів США побудувала у Фастові завод з утилізації пластикових відходів. Компанія Торо Powder Coating побудувала у Луцьку завод по виготовленню лакофарбової продукції. Компанія HUWEI відкрила у Києві R&D центр, де працюють українські спеціалісти.

Bohai Commodity Exchange придбала Український Банк Реконструкції та Розвитку та планує у подальшому інвестувати у сільськогосподарські, інфраструктурні та енергетичні проекти.

SOFCO International є підрозділом SOFCO - Китайської національної зернової, масло та харчової корпорації, яка є однією з найбільших державних холдингових компаній харчової промисловості Китаю

Компанія вклала 75 мільйонів доларів США у будівництво морського терміналу м. Миколаєві з річною потужністю 2,5 млн. тон зерна та у підприємство з переробки масличних культур (Satellite) у м. Маріуполь, щорічна потужність 494 тис. тонн, загальна сума інвестицій становить 65 млн. доларів США. Загальні інвестиції в Україну - 200 млн. доларів США.

У 2013 році промислово-інвестиційний холдинг DARAGroup і Китайська Агропромислова корпорація Хуань Фань Цюй успішно реалізували спільний сільськогосподарський проект зі створення молочного господарства та вирощування сільськогосподарських культур.

В рамках проекту була створена «Китайсько-Українська Аграрна Компанія «Фанда» для управління спільними активами з інвестиціями у 7 млн доларів США. Розташована в Чернігівській області.

На сьогоднішній день «Фанда» це 2000 голів дійного стада і 4000 Га посівних, проте компанія не зупиняється на досягнутому і вже на протязі п'яти років планує збільшити поголів'я до 8000 голів, організувати свинарський комплекс, а так само тепличний комплекс для вирощування овочів.

CNBM International Corporation (CNBM International) частина «Китайська національної групи корпорацій з будівельних матеріалів» (China National Building Materials Group Corporation, CNBM), створеної в 1984 році і яка знаходиться під безпосереднім контролем Комітету з контролю і управління державним майном при Держраді КНР. CNBM є однією з найбільших державних корпорацій Китаю, входить в топ-500 найбільших компаній світу списку Fortune Global. Група є №1 в світі з виробництва цементу, гіпсокартону та скловолокна, а також одним зі світових лідерів з виробництва обладнання для поновлюваної енергетики - вітряних лопатей та сонячних модулів.

Загальний обсяг інвестицій: близько 1 млрд. доларів США.

Компанія володіє десятьма сонячними електростанціями у Одеській та Миколаївській областях, загальною потужністю 267 МВт.

Українська компанія "Еко-Втор" Фастів виробляє високоякісне поліефірне волокно різного виду. Завдяки досвідченим фахівцям з Китаю, а також високим технологій виробництва і нової виробничої лінії, якість волокна визнано кращим не тільки на території України, а й відповідає Міжнародним стандартам. На підприємстві працюють понад 200 осіб. Загальна сума інвестицій 11 млн. доларів США.

З метою покращення інвестиційної співпраці між країнами слід вжити таких

заходів [24]:

- забезпечити інформованість китайських ділових кіл із потенційними проектами, шляхом створення відповідного сайту;
- підвищити прозорість української економічної політики, з метою уникнення корупційних схем;
- сприяти відкриттю для східних інвесторів не тільки можливостей вкладати кошти у важку промисловість та енергетику, але й у сільське господарство, легку промисловість та галузі високих технологій;
- відстоювати інтереси потенційних вкладників в органах державного управління України. Також важливим фактором залишається мовні та культурні бар'єри, тому необхідними заходами є відродження китаєзнавства в Україні, що допоможе при реалізації спільних проектів.

Отже, залучення іноземного капіталу для потреб розвитку економіки та модернізації застарілого обладнання на підприємствах має надзвичайно важливе значення для економічного розвитку України. А інвестиційна співпраця з Китаєм, на нашу думку, – це один із шляхів його забезпечення.

2.3. Актуальні напрями торговельно-економічного співробітництва України з КНР

Україна на сьогодні не є головним пріоритетом для КНР. Водночас, за геополітичним розташуванням, економічним потенціалом (ресурси і науково-технічний потенціал), Україна становить інтерес для Китаю у політичному вимірі та як економічний партнер. Інтересу китайської сторони щодо України, сприяє її незалежна політика, що робить можливим двосторонню координацію дій у міжнародних організаціях, на різних міжнародних форумах та дає можливість ефективніше відстоювати національні інтереси кожної із сторін; зростання політичної ваги нашої держави в Європі та у світі.

Україна і Китайська Народна Республіка мають багато спільного у підходах до такого актуального питання сьогодення як ядерне роззброєння. У свій час

Україна повністю відмовилася від ядерної зброї, а на саміті заявила про своє рішення позбавитися усіх запасів високозбагаченого урану до 2012 року. Як відомо, Китай виступає за всебічну заборону і знищення ядерної зброї. Тож позиції обох країн є дуже близькими [1].

Важливим виявом дружби і партнерства між країнами є готовність підтвердити гарантії безпеки, надані Україні у 1994 р. у зв'язку із її відмовою від ядерної зброї. Це є ще одним свідченням того, що від часу встановлення двосторонніх відносин Китай послідовно підтримує Україну.

Водночас Україна на сьогодні фактично не використовує потенціал співробітництва з Китаєм. Зовнішньоекономічні відносини з ним не є джерелом модернізації української економіки. Ми не є провідним постачальником до Китаю новітніх технологій, у тому числі чутливих - військових, або стратегічно важливої для китайської економіки сировини. Ми не розташовані у географічно близькому регіоні до Китаю. В Україну немає сьогодні масштабних китайських інвестицій.

Україна виступає постачальником сировини та матеріалів до КНР. Основні причини полягають, по-перше, в орієнтації китайського ринку на самозабезпечення та стимулювання внутрішнього виробника, відповідно скорочується кількість галузей, в яких, з огляду на відсутність китайських аналогів, наявним був би значний імпорт (машинобудівна, суднобудівна, металургійна) і, по-друге, у слабкому представництві вітчизняного бізнесу в Китаї і відсутності його системної підтримки на державному рівні.

Українсько-китайське інвестиційне співробітництво не відповідає можливостям Китаю і потребам України. Загальний обсяг інвестицій з КНР на сьогодні становить близько 20 млн дол. США. Ця сума видається ще менш значною, зважаючи на те, що фінансова криза спричинила зростання китайських капіталовкладень у світі. Більша частина золотовалютного резерву Китаю (2,3 трлн дол.) зберігається у доларових активах, які Китай намагається перевести в реальний сектор економіки. Раніше деякі зарубіжні активи були недоступними для Китаю через високу вартість або політичні протиріччя. Так, заходи фінансового протекціонізму проти китайського капіталу були введені у США та

країнах ЄС. Однак з розгортанням кризи ці обмеження були зняті. Тепер, навпаки, китайський капітал користується значним попитом у світі, за нього ведеться конкурентна боротьба, що надає можливість Китаю самому обирати країну-отримувача інвестицій не тільки за економічною, а й політичною ознакою [1].

Необхідною передумовою для залучення китайських капіталовкладень є досягнення домовленостей на вищому офіційному рівні і надання Україною державних гарантій на проведення бізнесу.

Китай традиційно зацікавлений у придбанні українських технологій для розвитку космічної галузі та авіабудівництва. Працює спеціалізована українсько-китайська Підкомісія. Особливий інтерес становлять розробки регіональних і транспортних літаків, а також підготовка китайських спеціалістів. Особливий інтерес партнерів з Китаю був виявлений до високих технологій, що розробляються і застосовуються в авіаційній промисловості нашої держави. Внутрішня потреба Китаю в літаках становить сотні одиниць на рік, тому Пекін намагається розвивати вітчизняну авіапромисловість. Однак світові країни-авіабудівники обмежують продаж чутливих технологій Китаю. Зацікавлений в отриманні інноваційних рішень Китай створює спільні технопарки з Україною, що є лояльнішими в цьому питанні. В 2008 р. АНТК і AVIC почали розробку спільного авіаційно-інженерного центру, що розміщуватиметься в Китаї. Підприємство буде виконувати науково-дослідні та конструкторські роботи з проектування нових і модернізації існуючих літаків [1].

Прикладом спільного авіавиробництва є китайський надзвуковий навчально-бойовий літак L-15 Falcon, що оснащений українськими двигунами виробництва КБ «Прогрес ім. Івченка» та ВАТ «Мотор Січ».

В Україні досить часто згадують масштабний проект КНР «Один пояс, один шлях», який в вітчизняному дискурсі називають «Шовковим шляхом». Але пересічні українці досить погано уявляють, яку масштабну геоекономічну гру розпочав Китай та скільки можливостей може втратити Україна, якщо до неї не приєднається.

«Один пояс» походить від «Економічного поясу Шовкового шляху», який

фокусується по напрямку прадавнього шляху через Центральну Азію. «Один шлях» походить від «Морської Шовкової дороги», яка пов'язує узбережжя південного Китаю із Східною Африкою та Середземним морем. Ініціатива була запущена в 2013 році.

Китайці розвивають маршрути (інвестуючи в транспортну інфраструктуру), які обходять Україну. Якщо ми подивимося на документ виданий китайським урядом під назвою «План розвитку будівництва китайсько-європейського сполучення товарних потягів 2016-2020» то побачимо, що України в цьому плані немає.

Україна не є членом Азійського інвестиційного інфраструктурного банку, через який відбувається фінансування проектів ініціативи. Хоча серед учасників є Грузія, Азербайджан, Узбекистан, Польща, Німеччина та інші. Наша країна навіть не вказана як потенційний учасник цієї спільноти, на відміну від Вірменії, котра активно намагається долучитися до банку.

На проведеному форумі «Форум поясу та шляху» в травні 2017 року в Пекіні Україна не була представлена. Але незважаючи на це, наша країна також робить деякі кроки назустріч співпраці. Наприклад проводяться форуми «Шовкового шляху» у Києві. Надаються гранти для навчання наших співвітчизників у Китаю від торгової палати Шовкового шляху (30 стипендій), для порівняння китайський уряд виділив 10000 стипендій для країн учасників ініціативи «Один пояс, один шлях».

Китайська компанія виконує поглиблювальні роботи в порті «Південний», розпочинається співпраця між «Укрпочтою» та AliExpress. Досягнена домовленість про будівництво багатостраждального метро на Троєщину, проект вартістю в \$2 млрд. має стартувати в 2019.

Є надія, що цей проект стане таким же успішним, як і реалізація китайцями проекту залізничного сполучення «Момбаса-Найробі» вартістю \$3.6 млрд., в результаті якого для 25000 кенійців були створені робочі місця.

В листопаді 2017 року до Полтави через Казахстан та РФ прибув потяг із китайського міста Урумчі, що в Сінцзяні. У своїх контейнерах він привіз

устаткування для буріння (для використання в нафтогазовій сфері). Це був перший товарний потяг який прибув із Сінцзяня до України. Він став одним із 700 потягів, котрі вирушили із цієї провінції на Захід в другій половині 2017 року. На фоні роботи Піднебесної з іншими країнами в рамках ініціативи це виглядає нединамічно.

Перше і ключове питання, - непорозуміння України пропозицій, з якими виходить Китай. Великий шовковий шлях у нас сприймається тільки як інфраструктурний проект: зв'язка інфраструктури та забезпечення перекидання товарів з Китаю в Європу, що дасть нам доходи. Насправді, в основі лежить чітка структуризація цього проекту:

- політична координація серед країн-членів;
- розвиток безперервної торгівлі - в нашому випадку, це пропозиція про зону вільної торгівлі;
- збільшення валютних потоків за рахунок переходів на розрахунки в національних валютах - для України, це переговори по своп - використання гривні і юаня в торгівлі, без третин валюти.

- інтенсифікація будівництва транспортної інфраструктури, яка повинна бути єдиною і працювати в зв'язці. Якщо йде поїзд, то на всьому маршруті повинна бути однакова колія, швидкість проходження, тарифи, умови, режими, забезпечення збереження вантажу, прості митні процедури. Це цілий комплекс питань і Україна

зараз зациклилася на них, а три інших пункти ми поки не бачимо. Ми підписали угоду про приєднання до Шовкового шляху, але ми не вжили практичних кроків для її реалізації.

П'ятий напрям, це посилення ролі народної дипломатії, розширення зв'язків между народами, культурний, науковий, туристичний обміни. Якщо ми забезпечимо перші чотири пункти, тоді будуть поліпшуватися контакти між народами, тому що легко прилетіти, легко відправити посилку, легко відправити товар до Європи через нашу територію. У цьому ключі, у Китаї, як у корпоративному середовищі держави, все будується одне за іншим. Тому сфера,

в'яку Китай хотів би вкласти, це, перш за все, інфраструктура. Якщо не розвинені шляхи сполучення, якщо вони не пов'язані з китайськими, то немає взаємодії, немає логістики, немає перекидання товарів і т.д. Китай готовий вкласти в дороги, аеропорти, енергетику, сільське господарство, інфраструктуру, але має чітко розуміти пріоритетність проектів для самої України. Потім, другим кроком буде логістика, забезпечення процедур прискорення перекидання товарів. Але навіть в інфраструктурі є супроводжуючі проекти, наприклад, якщо ми будемо високошвидкісну залізницю для перекидання китайських товарів, ми повинні поставити зовсім інші системи управління, які зможуть забезпечити китайські потяги, що їдуть зі швидкістю до 480 км.на годину. Потрібно забезпечити безпеку, керованість цієї системи і системи зв'язку для передачі сигналів управління і так далі.

Наступний момент, оскільки транспорт та логістика є сферами обслуговування, Україна повинна гарантувати наявність вантажів, щоб зацікавити китайських партнерів та долучити їх до інвестиційних проектів. Попри це, прошу не забувати, що Індустрія 4.0 може обслуговувати лише вже реальні об'єкти, наявні в економіці, промисловості, інфраструктурі країни. За таких умов, китайським компаніям стане цікаво здійснювати цифровізацію, створювати «розумний» транспорт, будувати швидкісні магістралі, «розумні» міста, а у Китаю, як вже переконався увесь світ, є можливості та достатній досвід для цього. Однією з компаній, що можуть надати такі послуги є компанія-член КТА «Huawei».

Серед можливих перспективних проектів у галузі інфраструктури є створення диспетчерського залізничного пункту для китайських потягів, що йтимуть транзитом через Україну до Європи, створення на західних кордонах України логістичних хабів неподалік від залізничних пунктів перетину кордону для накопичення та перевантаження китайських вантажів.

Найбільш стратегічним може стати проект поєднання швидкісною китайською залізницею польських портів на Балтиці з українськими портами на Чорному морі. Ніхто не відміняє опрацювання маршрутів через Кавказ та Каспій,

однак, на мій погляд, ці процеси могли б йти паралельно. Україні потрібно активніше включатися в цей процес і результати з'являться.

За об'ємом товарообігу Україна є третьою країною-торговим партнером для КНР на теренах СН Д (після РФ та Казахстану). Китайська Народна Республіка посідає перше місце серед торговельних партнерів України в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Китай володіє значним інвестиційним потенціалом і має найбільший у світі золотовалютний резерв. КНР посідає 5-те місце у світі за експортом капіталу. Економічна дипломатія Китаю, в першу чергу, орієнтована на «ідейно близьких» Китаю партнерів: країни, що розвиваються, в Азії, Африці та Латинській Америці, які у тій чи іншій мірі перебувають під негласним патронатом КНР. Активність китайських інвесторів на зарубіжних ринках не призвела до активізації китайського інвестування в економіку України. Станом на 2013 р. з 54,5 млрд дол. США загального обсягу іноземних інвестицій в українську економіку китайські становили лише 18,79 млн, тобто трохи більше 0,03 (трьох сотих) відсотка. Така ситуація вочевидь не відповідає потенціалу та потребам України.

Спільні проекти, які реалізують українські та китайські фахівці, належать до сфер високих технологій, нових матеріалів, охорони навколишнього середовища та виробництва ліків. Співпраця з КНР у космічній галузі особливо вигідна для України, оскільки дає можливість раціонально реалізувати український космічний потенціал. В Україні у даній сфері звужені джерела фінансування, натомість КНР стає одним із провідних інвесторів у дослідженні космосу. Нині Україна виконує 21 контракт із Китаєм на загальну суму понад 67 млн дол. США, реалізує власну 5-річну програму розвитку космічної галузі (2012-2017 рр.) і має концепцію космічної діяльності до 2032 року.

Зі свого боку КНР має вельми амбітну та достатньо фінансово забезпечену космічну програму. Китай має очевидну зацікавленість в імпорті готової високотехнологічної продукції, і Україні це слід враховувати та використати в інтересах національного виробництва.

Окремим дуже важливим питанням українсько-китайської співпраці є

взаємодія у сфері сільського господарства. Виробництво сільськогосподарської продукції має дві визначальні складові: наявність родючих земель та новітні технології. Китай за останні роки значно просунувся щодо вирощування зернових та розвитку тваринництва. Наявність в Україні значних площ орних земель із високим потенціалом родючості надає стратегічного значення для можливого співробітництва у цій сфері. Україні у взаємовигідній взаємодії з КНР цілком під силу зробити вагомий внесок у забезпечення продовольчої безпеки у світі, стати потужним гравцем на міжнародному продовольчому ринку. Зі свого боку Китай має всі можливості забезпечити на стратегічному рівні необхідні обсяги продовольчого імпорту з України.

Окрім цього, пріоритетними визнані проекти у сфері будівництва на території України заводів із виробництва засобів захисту рослин і добрив, які наша країна наразі змушена майже повністю купувати за кордоном, використання нових технологій підвищення врожайності і продуктивності скотарства і птахівництва, розвиток логістики у сфері сільського господарства.

Згідно з узятими зобов'язаннями й оприлюдненими заявами, керівництво Китаю прагне подвоїти споживання в Китаї м'яса, сої та зерна за наступні два десятиліття. Саме у цьому закладений величезний потенціал і можливість для українського збіжжя і м'яса. Вітчизняний агропромисловий комплекс потребує інвестицій та застосування передових технологій. Проте більшість українських аграрних компаній поки що орієнтовані суто на експорт зерна. Значно перспективнішим виглядає переробка збіжжя і виробництво м'яса, молока та інших продуктів із подальшим їх експортом до країн Далекого Сходу.

Серйозні перспективи відкриває взаємодія України і КНР у такій структурно утворювальній сфері як прокладання транспортних коридорів та постачання азіатських товарів до країн Європи. Не тільки Китай, а й більшість країн Азії зацікавлені у скороченні вартості та часу перевезень товарів від країн-виробників до країн із місткими ринками споживання, зокрема до Європейського Союзу.

Розвиток туризму та активізація міжлюдських контактів, гуманітарне співробітництво, взаємодія в галузі освіти та культури — все це необхідні

складові для подальшого розвитку українсько-китайського стратегічного партнерства. Але й тут є певні приховані перешкоди з обох сторін. Під впливом російської підривної пропаганди значно скоротився потік китайських туристів до України. З українського боку досі не подолано корупцію під час перетину українського кордону, хоча це питання неодноразово ставилося на різних рівнях української влади. Спрощення візового режиму з КНР дозволить стрімко активізувати співпрацю у таких сферах як туризм, гуманітарні й ділові обміни, наука.

Висновки до розділу 2

Проведене в розділі дослідження дозволило зробити висновок про те, що на сучасному етапі Китай є найактивнішим партнером України в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (АТР). Окрім стрімкого економічного розвитку, Пекін є постійним членом Ради Безпеки ООН та ядерною державою. Співробітництво з таким партнером може посилити позиції України на міжнародній арені. Китай інтересний своєю моделлю розвитку і Україна може вивчати (використовувати) досвід КНР, адже більше десятиліття тому Китай був виключно сільськогосподарською країною, а на сьогодні має найпривабливішу для інвесторів економіку в світі. Отже, незважаючи на те, що для України пріоритетним напрямом зовнішньої політики є Євросоюз, необхідно пам'ятати, що Китай поступово стає економічною наддержавою.

Китай вбачає в Україні перспективного економічного партнера насамперед у таких галузях, як машинобудування, військово-промисловий комплекс, високі технології, зокрема космічна техніка, авіа- та суднобудівна галузь, матеріалознавство, радіаційна безпека тощо. Для КНР Україна це ще і ринок збуту продукції китайських підприємств.

Україна на сьогодні не є головним пріоритетом для КНР. Водночас, за геополітичним розташуванням, економічним потенціалом (ресурси і науково-

технічний потенціал), Україна становить інтерес для Китаю у політичному вимірі та як економічний партнер. Інтересу китайської сторони щодо України, сприяє її незалежна політика, що робить можливим двосторонню координацію дій у міжнародних організаціях, на різних міжнародних форумах та дає можливість ефективніше відстоювати національні інтереси кожної із сторін; зростання політичної ваги нашої держави в Європі та у світі.

Розділ 3 ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КНР

3.1. Рекомендації щодо оптимізації торговельно-економічного партнерства з КНР

З моменту незалежності Україна вибудовує свою «нову Східну політику». Співпраця з країнами Південно-Східної Азії залишається одним з пріоритетних векторів зовнішньополітичного і зовнішньоекономічного курсу України [28, с. 207].

Розвиток всебічного співробітництва з Китаєм має важливе значення для України. Схожість підходів двох країн до розв'язання актуальних міжнародних питань, відсутність гострих проблем у двосторонніх відносинах, наявність значного потенціалу співпраці в торговельно-економічній, науково-технічній, військово-технічній та гуманітарній сферах створюють необхідні передумови для поступального розвитку українсько-китайської взаємодії [52].

Наявність диспропорцій у структурі зовнішньої торгівлі України спричиняє втрату потенційної продуктивності національних факторів виробництва та зростання негативного сальдо зовнішньої торгівлі. Поглиблення несприятливих тенденцій у зовнішньоторговельній сфері (від'ємне торговельне сальдо, збільшення сировинної складової в структурі експорту, зростання розриву між експортоспроможністю та імпортоємністю) зумовлюють необхідність підвищення уваги української сторони до питання розвитку експортного потенціалу, як основного джерела валютних надходжень в умовах звуження внутрішнього платоспроможного попиту на продукцію українських товаровиробників (значна частина ВВП України забезпечується за рахунок експортних операцій).

Для розуміння, що необхідно зробити щоб активізувати торговельно-економічні відносини України і КНР слід проаналізувати обставини, які можуть заважати або допомагати такому розвитку.

Зокрема, що ми бачимо зараз на глобальному рівні? Багато міжнародних експертів пророкують початок кризи світової економіки вже в найближчі пару років. Зараз ми спостерігаємо зростання геополітичного та економічного протистояння між провідними країнами США та Китаєм. Повсюдно активізуються регіональні військові конфлікти. На наших очах поставлені під сумнів міжнародні інституції, які в після воєнний час створилися для підтримки міжнародної стабільності і створювали умови для розвитку глобальної ринкової економіки. Все частіше ми бачимо факти відмови провідних світових гравців від багатосторонньої торгівлі і переходу до двосторонньої, що в свою чергу веде до зростання протекціонізму і створення бар'єрів у вільній торгівлі. На сьогодні тільки Китай заявив про готовність підтримати створену систему глобальної багатосторонньої торгівлі і підкріплює це практичними кроками.

На національному рівні, тобто в Україні ми бачимо такі тенденції. Реформи йдуть і ми намагаємося наблизитися у всіх сферах до норм і стандартів ЄС, але йдуть вони повільніше, ніж очікувалося. Структура економіки залишається імпортом залежною і не зазнала змін, на ринку України визначальний вплив здійснюють десятки монополій, які не сприяють приходу іноземних інвесторів і відкриттю ринку України для світових гравців, внутрішній ринок розвивається дуже повільно і спорадично, відсутня стратегія розвитку економіки в цілому, індустрія практично згортається. Структура економіки України перебуває в тренді до спрощення, йде відтік кваліфікованої робочої сили і молоді на Захід, внутрішньо законодавство постійно і кардинально змінюється.

Внутрішню слабкість України навіть почали використовувати окремі наші сусіди з метою реалізації своїх інтересів на території України, що відволікає ресурси держави, які могли б бути спрямовані на розвиток і завершення реформ. Проти нас ведеться гібридна війна РФ.

Незважаючи на всі ці фактори продовжилася тенденція до оздоровлення та зростання економіки України, поступово поліпшується бізнес-клімат, створені антикорупційні органи, здійснюється реформа судових органів.

З вищесказаного можна зробити висновок, що як міжнародні умови, так і національні умови лише частково сприяють сьгодні приходу в країну іноземних інвестицій.

У зв'язку з цим, на моє переконання варто розробити чіткий довгостроковий план розвитку нашої економіки і в першу чергу промисловості, інфраструктури та енергетики України. В рамках цього плану має бути дана відповідь іноземним інвесторам, чому і куди в Україні варто інвестувати їх капітали. Як буде захищений інвестор і його інвестиція. Серед перших кроків по реалізації цього плану має бути план демонополізації економіки України у всіх сферах, розвиток внутрішнього ринку за рахунок розвитку інфраструктури та енергетики, забезпечення свободи торгівлі, захисту приватної власності.

Все це можливо реалізувати, розвиваючи співробітництво з КНР в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях». Там є досвід реалізації таких реформ, технології. Капітали поки ще бажання співпрацювати з нами.

У 2018 році відзначається п'ята річниця висунення Сі Цзіньпіном ініціативи «Один пояс і один шлях». Протягом зазначеного часу «Один пояс і один шлях» перетворилася з теоретичної концепції в комплекс практичних дій Китаю і його взаємодії з багатьма країнами.

Головна причина цього полягає в тому, що вона відкриває великі можливості для розвитку різних країн.

Протягом п'яти років з моменту висунення ініціативи «Один пояс, один шлях», країни, регіони, міжнародні організації та окремі підприємства активно беруть участь в реалізації концепції економічного розвитку, ставши частиною цих процесів.

До теперішнього часу 103 країни і міжнародних організації уклали з КНР 118 угод про співпрацю в рамках «Один пояс, один шлях». Росія, Туреччина, Монголія, В'єтнам, Великобританія, Польща і АСЕАН ведуть стикування своїх стратегій розвитку з китайською ініціативою.

Істотний прогрес досягнутий в проектах спільного будівництва інфраструктури. Успішно йде робота по створенню економічного коридору

Китай-Пакистан, стабільно просувається будівництво залізниць Китай-Лаос, Китай-Таїланд, Угорщина-Сербія, а пакистанський порт Гвадар вже готовий до експлуатації.

За даними Міністерства комерції Китаю за п'ять років торгівля Китаю з країнами вздовж «Одного пояса, одного шляху» безперервно розширювалася, і в даний час Китай став найбільшим торговим партнером для 25 з них.

За ці роки середньорічне зростання прямих інвестицій Китаю в зазначених країнах зріс на 7,2%, в країнах вздовж «Одного пояса, одного шляху» побудовано 82 іноземні зони торгово-економічного співробітництва, загальний обсяг інвестицій склав 28,9 млрд доларів.

В даний час Китай уклав 16 угод про вільну торгівлю, які зачіпають 24 країни і регіони світу - з Південною Кореєю, Пакистаном, країнами АСЕАН, Перу, Чилі і т.д.

Протягом 5 років загальний обсяг торгівлі Китаю з країнами, розташованими вздовж «Одного пояса, одного шляху» перевищив 5 трлн. дол. США. У 2017 році обсяг торгівлі Китаю з цими країнами зріс на 14,2%.

У 2013 році взаємний оборот між нашими країнами склав близько 11 млрд. Дол. США і це був пік торгових відносин. У 2017 році ми маємо 7,7 млрд. дол. США, що в порівнянні з 2013 роком, менше на 42%. Тобто, нинішній тренд - різке скорочення торгівлі між нашими країнами. В цьому є причини, і якщо ми хочемо розвивати відносини з Китаєм, необхідно чітко розібратися в них, і подумати, що необхідно зробити, що б вивести товарообіг не тільки на 11 млрд., але і на 20, 30, 50 млрд. дол.США.

Справді, потенціал співробітництва дуже великий, тому що китайський ринок за багатьма економічними секторами практично безмежний, але роботи тут ще більше ніж на європейському напрямку. Якщо Україна почне нарощувати експорт аграрної продукції на європейський вектор, вона відразу ж отримає блок про різних секторів, від дотримання технічних і санітарних норм до квотування. Розраховувати на швидку заміну російського ринку європейським ринком не

можна, тому уряд має шукати альтернативу. У цьому ключі, китайський ринок є найбільшим, який здатний приймати нашу продукцію.

Існування в українсько-китайських економічних взаєминах лише механізму держгарантій звужує наші можливості щодо одержання китайських інвестицій. Тому на порядок денний варто поставити питання опрацювання алгоритму взаємодії і пошуку нових форм співпраці. Зокрема, це застосування прямого інвестування з боку китайських компаній, часткового надання державних гарантій, інші форми партнерства. Виходом із подібної ситуації може стати створення спільного інвестиційного фонду на паритетних умовах.

Україні і КНР необхідно розпочати роботу з опрацювання середньострокових і довгострокових планів співпраці між країнами методом виробничої кооперації та шляхом створення індустріальних парків і зон технологічного розвитку за участі китайського капіталу. Завдяки спільному виробництву високотехнологічної продукції з Китаєм Україна зможе забезпечити собі гідне місце на світових ринках.

Незважаючи на нинішнє скрутне фінансово-економічне становище, Україна все ще володіє низкою технологічних та науково-виробничих можливостей, що становлять інтерес для Китаю в контексті потреб розвитку передових галузей його економіки, а також реалізації важливих стратегічних проектів у різних сферах. Економічні санкції України проти Росії значно звужують можливості українського експорту до РФ та вимагають пошуку нових ринків збуту для машинобудівної, літакобудівної продукції та продукції військового та подвійного призначення. У цьому контексті необхідно скористатися вже напрацьованим досвідом військово-технічного співробітництва між Україною та КНР, щоб активізувати його та переформатувати відповідно до сучасних умов. Наука і технологія становлять найпотужнішу і довготривалу базу для співробітництва між нашими країнами.

В умовах необхідності швидкої та ефективної модернізації української економіки, налаштування її на рейки сучасного світового ринку інвестиційні, виробничі та науково-технологічні можливості КНР можуть стати для України

вагомим ресурсом розвитку та модернізації відповідних галузей економіки, поштовхом до відновлення позицій нашої держави на світових ринках технологій. Водночас, це дає можливість китайському бізнесу зайняти відповідні ніші на українському ринку, що нині інтегрується з Європейським Союзом.

В умовах відсутності внутрішнього інвестора і наявної потреби в фінансових ресурсах для економічного розвитку держави залучення іноземних інвестицій є критичною необхідністю. У Китаю є ресурс і бажання інвестувати в економіку України, тому нам доцільно залучати китайські інвестиції і формувати імідж надійного партнера шляхом забезпечення захисту інвестиційного прибутку.

Для підвищення рівня ефективності співпраці між Україною та КНР необхідно вжити низку необхідних заходів, а саме:

1. Україна має високий рівень відносин стратегічного партнерства з Китаєм, який наразі не реалізується на практиці. З одного боку, на сучасному етапі розвиток українсько-китайських взаємин гальмується через те, що Китай усе ще вважає Україну частиною пострадянського простору (попри власні декларації щодо «європейськості» України). Тим самим КНР дає можливість Росії декларувати її «права» на Україну. З іншого боку, українсько-китайське стратегічне партнерство зазнало серйозного удару через українську корупцію та короткозору упередженість українського політикуму щодо «комуністичного» Китаю. Звільнити українсько-китайську взаємодію від цього шкідливого нашарування — нагальне завдання поточного моменту;

2. Розвиток відносин між Україною та КНР необхідно вибудовувати на основі насамперед економічних інтересів, що відповідає і концепції «м'якої сили» Китаю, і його новому євразійському інтеграційного проекту «Один пояс, один шлях». Тільки у разі досягнення реальних і стійких українсько-китайських торговельно-економічних зв'язків можливе отримання і політичної підтримки. Оскільки потенціал економічної співпраці між державами великою мірою стосується інфраструктурних проектів, Україні варто вживати заходів, спрямованих на розбудову власної інфраструктурної спроможності;

3. У цілому розвиток українсько-китайських відносин має вибудовуватися за

принципом «від економіки до політики»: розвиток торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва; відмова Китаю від будь-яких форм співпраці з Кримом і так званих «ДНР» і «ЛНР»; здійснення тиску Китаю на Росію для запобігання можливої відкритої агресії проти України, ознаки чого вже спостерігаються сьогодні на дипломатичному рівні та в медійному просторі.

4. Сучасний стан взаємодії України та Китаю є неефективним, що багато в чому пов'язане зі взаємним недостатнім інформуванням щодо процесів, які відбуваються в кожній країні, та особливо стосуються «української кризи». Для зміни даної ситуації необхідно розширити форми взаємодії в питаннях інформування відповідних державних структур і перших осіб держави, що має включати і неофіційний рівень, дозволяючи таким чином вийти з-під можливого тиску з боку Росії у разі офіційних контактів і переговорів.

5. Україна має, нарешті, вирішити низку проблем, що існують у відносинах з Китаєм, найважливішою серед яких є виконання вже розпочатих проектів, що були узгоджені на рівні глав держав, урядів та відомств. При цьому треба розуміти, що Китай не цікавлять численні «причини» невиконання зобов'язань, на які посилається українська сторона. Необхідно провести певну ревізію, відверто назвати корупцію корупцією та покарати винних у ній.

Китайська Торгова Асоціація - це той реальний інструмент, що з'явився в Україні, який з'єднує ділові кола України та КНР і на практиці сприяє розвитку і поглибленню торгово-економічних відносин між двома країнами.

КТА активно приймає участь, а також сприяє проведенню різноманітних конференцій, форумів та виставок. Так, наприклад, за сприяння КТА 4-го липня 2018 року має відбутися Українсько-китайський економічний форум. У форумі візьме участь офіційна делегація Китайської ради просування міжнародної торгівлі (ССРІТ), а також численна делегація з представників китайського бізнесу та китайських торгових організацій. На форумі будуть представлені цікаві пропозиції щодо інвестиційних проектів у сфері будівництва, сільського господарства та відновлювальної енергетики. Такі форуми надають можливість

для встановлення нових контактів та обговорення подальших перспектив розвитку бізнесу між Україною та Китаєм.

3.2. Обґрунтування заходів щодо підвищення ефективності торговельно-економічної співпраці України з КНР

За час своєї незалежності Україна стала повноправним учасником глобалізаційного процесу. Водночас виклики відкритого, глобалізованого світу формують перед Україною низку актуальних завдань, пов'язаних як з пошуком нових джерел конкурентоспроможності, так і з поглибленням та створенням нових партнерств з країнами, у взаємодії з якими Україна могла б прискорити модернізацію національної економіки.

Стрімкий розвиток Китайської Народної Республіки (КНР) як нової глобальної потуги поступово перетворюється на один із провідних трендів сучасного розвитку світової економіки. У результаті перерозподілу міжнародного балансу сил за участі КНР видозмінюються існуючі інтеграційні блоки, виникають додаткові можливості для створення нових конфігурацій міжнародного партнерства. У цьому контексті зусилля української влади щодо поглиблення українсько-китайських економічних відносин є своєчасною та адекватною реакцією на трансформації в міжнародному середовищі.

Протягом 27 років незалежності України розвиток стосунків між Україною та КНР мав безсистемний характер, базуючись в основному на торговельних відносинах. Станом на вересень 2018 р. товарообіг між країнам склав 4,9 млрд. дол. США. (від'ємне сальдо торгівлі склало близько 2,6 млрд. дол. США). Можна сказати, що розвиток відносин відбувається в інтересах китайської сторони [8].

Головним механізмом координації співпраці в торговельно-економічному співробітництві (ТЕС) є Міжурядова українсько-китайська комісія з питань торговельно-економічного співробітництва. 19 серпня 2010 р. сторонами проведено Одинадцятье засідання двосторонньої міжурядової комісії з питань ТЕС,

в ході якого були розглянуті актуальні питання активізації двостороннього торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва.

Таблиця 3.1

Визначення середніх темпів зростання результатів міжнародної співпраці України та КНР на початок 2018 р.

Країна	Експорт		Імпорт		Сальдо, Тис. дол. США
	тис.дол. США	у % до січня– липня 2018	тис.дол. США	у % до січня– липня 2018	
Китай	1164793	104,4	3768938	124,4	2604145,6

Договірно-правова база двосторонніх відносин нараховує 328 документів. У 2017 р. підписано Протокол Третього засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР, План дій Україна - КНР з реалізації ініціативи побудови економічного поясу Великого шовкового шляху та Морського шовкового шляху XXI ст., а також три міжурядові угоди (у сфері стандартизації, метрології, оцінки відповідності; в галузі освіти; в галузі охорони здоров'я і медичної науки), шість протоколів засідань двосторонніх підкомісій/робочих груп/комісій, а також протоколи щодо дозволів на експорт до Китаю бурякового жому, шроту соняшникового та замороженої яловичини українського походження, програми щодо українсько-китайської співпраці у сферах НТС, культурного співробітництва, інвестиційного співробітництва в агропромисловому комплексі та ряд інших двосторонніх документів.

Серед проблем, які гальмують розвиток відносин варто виокремити недосконалість законів та відсутність орієнтування їх на залучення іноземного інвестору; кон'юнктурні зміни китайського ринку; значну відстань, мовні та культурні бар'єри; домінування посередників у зовнішній торгівлі; відсутність якісної інформації про можливості та потреби партнерів; часті звинувачення у демпінгуванні цін з боку китайського уряду; надзвичайну прискіпливість китайських бізнесменів до обставин переговорного процесу; низький рівень

взаємних візитів та ін. Щоб поліпшити ситуацію, уряд України повинен вдатися до рішучих дій, спрямованих на забезпечення ефективного нормативно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності; створення інвестиційного клімату, сприятливого для залучення прямих іноземних інвестицій у високотехнологічні галузі та інфраструктурні об'єкти; поглибленого застосування елементів міжнародного маркетингу, що створює можливості для просування вітчизняних товарів на китайський ринок; забезпечення інформаційної та фінансової підтримки вітчизняних експортерів, а також підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг на міжнародних ринках. Закріплення статусу стратегічного партнерства між Україною та КНР дасть змогу не лише підвищити рівень двосторонньої інвестиційної співпраці, а й сприятиме зміцненню інституційного, науково-технологічного, торговельно-економічного та іншого потенціалу. Важливим аспектом залучення китайського капіталу на внутрішній ринок є активна участь держави як основного регулятора інвестиційних процесів. Автором запропоновані заходи, що стимулюватимуть залучення китайських інвестицій в українські сфери та галузі.

Комплекс стимулятивних заходів:

- запровадження податкових “канікул” на термін до 3 років;
- забезпечення державного гарантування капіталовкладень;
- можливість участі у приватизаційних програмах на визначений термін;
- спрощена реєстрація суб'єктів господарської діяльності на території

України;

- зменшення кількісних обмежень при ввезенні високотехнологічного обладнання для модернізації вітчизняних підприємств;
- надання державою пріоритетних територій для розширення сфери господарської діяльності та ін.

Існуючу асиметрію співробітництва необхідно змінювати. Україна має широкі можливості у сфері сучасних технологій, агропромислового комплексу, машинобудування, літакобудування, що можуть сприяти розвитку передових галузей китайської економіки. На сьогоднішній день в умовах російської агресії,

економічної війни Російської Федерації проти України наша держава змушена шукати нові ринки збуту високотехнологічної продукції. У цьому контексті необхідно активізувати співпрацю в таких напрямках як важке машинобудування, космічні технології, військово-технічне співробітництво. З іншого боку, Китай, маючи значний запас інвестицій, виробничі та науково-технологічні можливості, може значно впливати на розвиток та модернізацію окремих галузей української економіки. Перспективним напрямком у реалізації потенціалу українсько-китайського економічного співробітництва може бути участь України в реалізації китайської ініціативи «Один пояс, один шлях» («Економічний пояс Шовкового шляху»).

Потенціал України як транзитної країни може бути використаний Китаєм та Європейським Союзом (ЄС) для розбудови логістичного коридору між КНР і Європою. У цьому контексті Україні слід активно долучатися до ініціатив нового глобального центру сили. Участь України у цьому проекті сприятиме не лише економічному зростанню, а й вирішить питання національної безпеки, оскільки, ставши частиною транснаціонального економічного поясу, Україну потрібно буде оберігати від зазіхань на суверенітет і територіальну цілісність [14, с.108].

Корупція в Україні у відносинах із Китаєм спричиняє для Києва багато іміджевих проблем та заважає розвивати українсько-китайське співробітництво. У відносинах із Китаєм українська корупція призвела до фактичної деградації державної політики та втрати керівних позицій держави у визначенні напрямків розвитку двосторонніх відносин. Корупція в Україні створила для китайських партнерів незвичну і незрозумілу ситуацію, токсичне середовище, в якому знищуються будь-які ініціативи, здатні реально зміцнити відносини двох країн. З українського боку корупційні або непрозорі схеми у вибудовуванні відносин із Китаєм (у всіх практично сферах, окрім оборонної) призводять до виникнення кількох центрів впливу, які конкурують між собою і намагаються на тлі фактичної бездіяльності держави визначати «українську політику» щодо Китаю, напрямки її розвитку і пріоритети. Китайці чим далі менш толерантно ставляться до такого стану речей в Україні, особливо на тлі посилення боротьби з корупцією в самому

Китаї. Китай не намагається боротися з корупцією в Україні, натомість, він і не буде співпрацювати за непрозорими та незаконними правилами.

Існує велика ймовірність того, що Китай не буде прагнути до розширення співпраці з Україною у багатьох напрямках доти, поки не будуть врегульовані питання боротьби з корупцією та встановлені прозорі і законні правила ведення бізнесу, захисту інвестицій. За наявних умов Україні не варто очікувати від Китаю великих проектів чи інвестицій.

На відміну від західного підходу щодо боротьби з корупцією, Китай, імовірно, не зважатиме на поточні досягнення Києва у розбудові системи органів протидії корупції. Китай реагуватиме лише на практичну реалізацію антикорупційної боротьби, реальні зміни у бізнесовому кліматі. Індикатором цих змін будуть не сигнали з українського боку, а практичні висновки, що їх зробить китайський бізнес в Україні.

Наразі Китай активізує співпрацю з країнами Центральної та Східної Європи у форматі «16+1». У зв'язку з цим Україні також необхідно приєднатися до цього формату співробітництва як країні, асоційованій з ЄС. З огляду на реалізацію потенціалу українсько-китайського економічного співробітництва цей напрям є особливо важливим. Зокрема, потенціал України значно прискорить торгівлю між ЄС та Китаєм, а з іншого боку, таке співробітництво сприятиме модернізації та розвитку логістично-транспортної системи України.

Реалізація досягнутих на найвищому рівні домовленостей щодо розвитку відносин стратегічного партнерства вимагає від України створення необхідної інфраструктури для забезпечення потреб українсько-китайської співпраці.

Із китайського боку така інфраструктура успішно функціонує у вигляді низки державних структур і великої кількості громадських об'єднань, що опікуються питаннями розвитку двостороннього співробітництва. Як на державному, так і на місцевому рівнях до забезпечення двостороннього співробітництва китайська сторона постійно залучає велику кількість фахівців зі знанням української або російської мови. Так забезпечується постійний діалог з українськими партнерами,

відбувається напрацювання відповідних документів, підготовка та реалізація комерційних контрактів тощо.

На жаль, з українського боку подібна інфраструктура практично відсутня. Незважаючи на достатню кількість фахівців зі знанням китайської мови, яких готують українські вищі навчальні заклади, такі фахівці в українських міністерствах і відомствах практично відсутні. Комерційні структури на час реалізації певних комерційних проектів інколи залучають фахівців-китаєзнавців, але ця практика не дуже розповсюджена. Як наслідок, спілкування з китайською стороною має однобічний характер, у ході реалізації проектів виникають численні непорозуміння, а результати співпраці не завжди відповідають очікуванням української сторони.

Українська частина Українсько-китайської Міждержавної комісії з питань співробітництва сформована за принципом відомчого делегування представників українських міністерств і відомств, які звертаються до китайської проблематики тільки напередодні чергового засідання комісії. Стратегічний характер українсько-китайської взаємодії ставить на порядок денний питання про створення дієвої розгалуженої мережі виконавців міждержавних рішень, що ухвалюються на найвищому рівні. Ідеться про залучення до апарату органів виконавчої влади України кваліфікованих фахівців зі знанням китайської мови для забезпечення українсько-китайського співробітництва. Діяльність Міждержавної комісії з питань співробітництва на постійній основі має забезпечуватись експертним супроводом фахівців китаєзнавців.

Свого часу великі сподівання покладалися на Ділову раду Україна–Китай, яка б мала стати важливим інструментом для просування українських інтересів на китайському напрямі та основним майданчиком для спілкування бізнесових кіл двох країн. На жаль, українська частина Ділової ради не стала локомотивом двосторонньої співпраці саме через відсутність постійно діючого апарату, до роботи в якому були б на постійній основі залучені відповідні фахівці.

Головними товарними позиціями українського експорту за 11 міс. 2018 р. до КНР були мінеральні продукти (залізні, титанові руди), питома частка яких

становила близько 63,4 % (обсяги поставок зменшилися на 3,9 %); жири й масла тваринного або рослинного походження (переважно олія соняшникова), частка яких – 13,7 % (зменшилися на 20,5 %); машини, устаткування та механізми (переважно газові турбіни) – 2,5 % (зменшились у три рази); судна – 2,2 % (зменшилися на 0,5 %); зернові культури (здебільшого кукурудза) – 11,0 % (зросли в 10,3 рази); деревина (переважно необроблені лісоматеріали) – 3,8 % (зросли на 19,0 %).

У 2017 р. в загальній структурі імпорту з Китаю домінували поставки: електричних машин – 26,4% (обсяги поставок зросли на 29,1% і становили 1 млрд. 493,56 млн. дол. США); реакторів ядерних, котлів, машин – 19,1% (зросли на 32,3% і 1 млрд. 78,51 млн. дол. США); пластмаси, полімерних матеріалів – 5,0% (зросли на 4,3% і 280,04 млн. дол. США); чорних металів – 4,1% (зросли на 29% і 231,66 млн. дол. США); органічних хімічних сполук – 3,3% (зросли на 7% і 184,25 млн. дол. США); різноманітної хімічної продукції – 3,2% (зросли на 19,3% і 178,06 млн. дол. США); засобів наземного транспорту крім залізничного – 3,1% (зросли на 43,8% і 174,29 млн. дол. США); іграшок – 3,1% (зросли на 22,2% і 174,07 млн. дол. США); виробів з чорних металів – 2,7% (зросли на 14,9% і 151,31 млн. дол. США); приладів та апаратів оптичних, фотографічних – 2,3% (зросли на 43,3% і 129,52 млн. дол. США); каучуку, гуми – 2,3% (зросли на 26,7% і 127,13 млн. дол. США); взуття – 2,2% (скоротились на 12,7% і 126,19 млн. дол. США).

Збільшення обсягів імпорту до Китаю спостерігається по усім основним товарним позиціям, зокрема:

- електричні машини – на 29,1% (на 336,48 млн. дол. США);
- реактори ядерні, котли, машини – на 32,3% (на 263,61 млн. дол. США);
- засоби наземного транспорту крім залізничного - на 43,8% (на 53,08 млн. дол. США);
- чорні метали – на 29% (на 52,02 млн. дол. США);
- прилади та апарати оптичні, фотографічні – на 43,3% (на 39,13 млн. дол. США);

- іграшки – на 22,2% (на 31,63 млн. дол. США);
- різноманітна хімічна продукція – на 19,3% (на 28,77 млн. дол. США);
- каучук, гума – на 26,7% (на 26,78 млн. дол. США);
- вироби з чорних металів – на 14,9% (на 19,59 млн. дол. США);
- трикотажні полотна – в 2,1 рази (на 17,46 млн. дол. США).

Проте, відбулось зменшення імпорту: взуття (на 12,7% або на 18,29 млн. дол. США); виробів з каменю, гіпсу, цементу (на 14,7% або на 8,57 млн. дол. США); керамічних виробів (на 16,8% або на 7,84 млн. дол. США); інших недорогоцінних металів (на 38% або на 4,72 млн. дол. США).

За 8 місяців 2018 року в загальній структурі імпорту з Китаю домінували поставки: електричних машин – 27,2% (обсяги поставок зросли на 40,1% і становили 1 млрд. 229,25 млн. дол. США); реакторів ядерних, котлів, машин – 19,3% (зросли на 29% і 872,23 млн. дол. США); пластмаси, полімерних матеріалів – 5,2% (зросли на 33,7% і 235,4 млн. дол. США); засобів наземного транспорту крім залізничного – 3,9% (зросли на 58,4% і 178,68 млн. дол. США); чорних металів – 3,5% (зменшились на 7,6% і 157,72 млн. дол. США); органічних хімічних сполук – 3,3% (зросли на 30,5% і 148,85 млн. дол. США); різноманітної хімічної продукції – 3,1% (зросли на 8,5% і 138,82 млн. дол. США); виробів з чорних металів – 3% (зросли на 41,7% і 134,4 млн. дол. США); взуття – 2,4% (зросли на 21,7% і 110,58 млн. дол. США); іграшок – 2,4% (зросли на 17% і 109,94 млн. дол. США); каучуку, гуми – 2,2% (зросли на 30,6% і 99,75 млн. дол. США); меблів – 1,8% (зросли на 22,4% і 79,73 млн. дол. США).

Збільшення обсягів імпорту до Китаю спостерігається по усім основним товарним позиціям, зокрема:

- електричні машини – на 40,1% (на 351,56 млн. дол. США);
- реактори ядерні, котли, машини – на 29% (на 195,91 млн. дол. США);
- засоби наземного транспорту крім залізничного – на 58,4% (на 65,9 млн. дол. США);
- пластмаси, полімерні матеріали – на 33,7% (на 59,35 млн. дол. США);
- вироби з чорних металів – на 41,7% (на 39,54 млн. дол. США);

- органічні хімічні сполуки – на 30,5% (на 34,81 млн. дол. США);
- нитки синтетичні або штучні – на 42,5% (на 23,58 млн. дол. США);
- каучук, гума – на 30,6% (на 23,38 млн. дол. США);
- взуття – на 21,7% (на 19,7 млн. дол. США);
- вироби з каменю, гіпсу, цементу – на 44,2% (на 16,38 млн. дол. США);
- іграшки – на 17% (на 15,94 млн. дол. США);
- меблі – на 22,4% (на 14,57 млн. дол. США);
- синтетичні або штучні – на 53,8% (на 11,31 млн. дол. США);
- керамічні вироби – на 45,6% (на 10,96 млн. дол. США);
- різноманітна хімічна продукція – на 8,5% (на 10,84 млн. дол. США);
- інші готові текстильні вироби – на 43,6% (на 10,7 млн. дол. США);
- алюміній і вироби з нього – на 24,4% (на 10,6 млн. дол. США).

Проте, відбулось зменшення імпорту: палива мінерального; нафти і продуктів її перегонки (на 91,1% або на 15,33 млн. дол. США); чорних металів (на 7,6% або на 13,06 млн. дол. США); трикотажних полотн (на 24,1% або на 5,94 млн. дол. США).

Збільшення обсягів експорту до Китаю відбулось в основному по таких групах товарів:

- реактори ядерні, котли, машини – в 3,8 рази (на 118,88 млн. дол. США);
- руди, шлаки і зола – на 15,3% (на 97,29 млн. дол. США);
- електричні машини – на 76,6% (на 17,32 млн. дол. США);
- молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед – в 5,5 рази (на 9,64 млн. дол. США);
- прилади та апарати оптичні, фотографічні – в 2,4 рази (на 7,91 млн. дол. США);
- продукція борошномельно-круп'яної промисловості – на 38,7% (на 6,51 млн. дол. США);
- залишки і відходи харчової промисловості – в 7,3 рази (на 4,02 млн. дол. США).

Проте, відбулось зменшення експорту: зернових культур (на 3,6%

або на 16,81 млн. дол. США); жирів та олії тваринного або рослинного походження (на 3,1%

або на 16,097 млн. дол. США); літальних апаратів (на 96,6% або на 11,395 млн. дол. США);

деревини і виробів з деревини (на 24,3% або на 11,388 млн. дол. США).

Таблиця 3.2

**Структура китайських інвестицій, вкладених в економіку України
(за даними Держстату України, тис. дол. США)**

	01.01.2018		01.07.2018	
	тис.дол. США	П/В, %	тис.дол. США	П/В, %
Всього	17 745,6	100,0	18 219,9	100,0
Сільське, лісове та рибне господарство	6 681,4	37,6	6 681,3	36,7
Промисловість	4 848,1	27,3	4 914,8	27,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1 741,1	9,8	1 792,9	9,8
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	1 430,0	8,1	1 532,5	8,4
Будівництво	1 128,0	6,4	1 217,1	6,7
Інформація та телекомунікації	114,4	0,6	115,0	0,6
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	11,3	0,1	113,0	0,6
Тимчасове розмішування й організація харчування	114,9	0,6	34,5	0,2

Станом на 01.07.2018 в економіку України залучено 18,22 млн. дол. США інвестицій з Китаю (з початку року цей показник збільшився на 0,453 млн. дол. США). Найбільший обсяг інвестицій спрямовано до підприємств у сфері сільського, лісового та рибного господарство – 36,7%, промисловості – 27,0%,

оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 9,8%.

Станом 31.12.2017 обсяг інвестицій з України в економіку Китаю склав 1,498 млн. дол. США (з початку року цей показник зріс на 0,04 млн. дол. США). Основний обсяг цих інвестицій спрямовано до підприємств промисловості – 37,1% (0,56 млн. дол. США).

Станом 01.07.2018 обсяг інвестицій з України в економіку Китаю склав 0,6 млн. дол. США (з початку року цей показник зменшився на 0,476 млн. дол. США).

Зважаючи на аналіз і дані, варто зауважити, що структура імпорту з Китаю є збалансованою (однаково представлені всі товарні групи, переважають товари з високою доданою вартістю), у той час, як український експорт є практично монокультурним і сировинним (рудна сировина).

Суттєво компенсувати від'ємне сальдо українська сторона може за допомогою тісніших економічних зв'язків, розширення кола учасників торговельно-економічних відносин і номенклатури товарних груп, заохочення інвестиційного співробітництва й заохочення виробничої кооперації створенням спільних підприємств. Водночас не сприяє економічній активності стрімка девальвація гривні, споживча інфляція та напруга на грошово-кредитному ринку.

3.3. Розрахунок прогнозних показників торговельно-економічних відносин України з КНР на короткострокову та середньострокову перспективу

Функціонування будь-якої системи слід піддавати оцінці з метою визначення її відповідності зазначеній меті, реалізації покладених на неї функцій і завдань та ефективності. Мірилом такої оцінки є критерій (від грец. kriterion – засіб для судження), ознака, на підставі якої здійснюється оцінка.

Найбільш поширеною є економічна оцінка за критерієм ефективності. Слід зазначити, що цей критерій не є універсальним, бо він не враховує політичні та

соціальні фактори, які впливають на функціонування системи в цілому. Так, наприклад, під впливом будь-якого фактора, найбільш важливого в даний момент часу та за конкретних умов, вимога досягнення економічної ефективності може бути порушена.

Однак при проведенні аналізу будемо вважати, що ефективність є ключовим критерієм у визначенні успішності процесу функціонування системи зовнішньоекономічних зв'язків країни. Ефективність характеризується відношенням ефекту до витрат ресурсів, які забезпечили його отримання, досягнення результату. Інакше кажучи, ефективність – це ефект, який припадає на одиницю витрат ресурсів, що були використані з метою одержання досягнутого результату.

Економічна ефективність зовнішньоекономічних зв'язків – кількісне відображення переваг від здійснення господарських операцій (проектів) на закордонних ринках чи за участю зарубіжних партнерів. Основні форми вияву ефекту від участі вітчизняних підприємств в міжнародному поділі праці визначаються законом економії часу і полягають у зовнішньоторговельному ефекті, науково-технічному ефекті, ефекті спеціалізації та кооперування, ефекті подолання дефіциту ресурсів і збереження ресурсів на майбутнє, ефекті виграшу часу.

Для вимірювання економічної ефективності зовнішньоекономічних операцій (проектів) порівнюють економічне вираження результату та витрат на їх здійснення. Розрахунки базуються на загальних методичних положеннях оцінки ефективності економічних оборудок та інвестиційних проектів при обґрунтуванні доцільності експортного виробництва, імпорту обладнання, міжнародного науково-технічного обміну, виробничого кооперування тощо.

Основним показником ефективності функціонування країни є показник його валового внутрішнього продукту (ВВП), який є відображенням результатів економічної діяльності країни на макрорівні.

Для визначення впливу на суму ВВП України результатів міжнародних зв'язків нашої країни з КНР використаємо метод економіко-математичного

моделювання.

Моделі економічних процесів надзвичайно різноманітні за формою математичних залежностей. Важливо виокремити клас лінійних моделей, що набули великого поширення завдяки зручності їх використання. Відмінності між лінійними і нелінійними моделями є суттєвими не лише з математичної точки зору, а й у теоретико-економічному відношенні, бо багато залежностей в економіці мають принципово нелінійний характер: ефективність використання ресурсів за зростання виробництва, зміни попиту і споживання населення, збільшення виробництва, зміни попиту населення зі зростанням доходів тощо. Теорія «лінійної економіки» істотно відрізняється від теорії «нелінійної економіки». Від того, чи вважаються множини виробничих потужностей підсистем (галузей, підприємств) опуклими чи неопуклими, суттєво залежать висновки про можливість поєднання централізованого планування й господарської самостійності економічних підсистем.

В даній роботі використаємо метод кореляційно-регресійного моделювання, яке може бути різних видів: ступеневим, лінійним, логарифмічним тощо. Найбільшого розповсюдження набула лінійна модель:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n, \quad (3.1)$$

де y – показник, що прогнозується;

x_i – прогнозні значення факторних ознак;

a_i – значення параметрів рівняння регресії.

В нашому випадку в якості факторів оберемо обсяги експорту з України до Китаю, обсяги імпорту в України з Китаю, а також суму іноземних інвестицій з КНР в економіку України.

Для планування ВВП України використаємо саме цю модель із урахуванням зазначених вище факторів. Для побудови цільової функції необхідно скласти і розв'язати систему рівнянь:

$$\begin{cases} na_0 + a_1 \sum x_1 + a_2 \sum x_2 + a_3 \sum x_3 = \sum y, \\ a_0 \sum x_1 + a_1 \sum x_1^2 + a_2 \sum x_1 x_2 + a_3 \sum x_1 x_3 = \sum y x_1, \\ a_0 \sum x_2 + a_1 \sum x_2 x_1 + a_2 \sum x_2^2 + a_3 \sum x_2 x_3 = \sum y x_2, \\ a_0 \sum x_3 + a_1 \sum x_3 x_1 + a_2 \sum x_3 x_2 + a_3 \sum x_3^2 = \sum y x_3, \end{cases} \quad (3.2)$$

деп – кількість періодів;

a_0, a_1, a_2, a_3 – значення параметрів рівняння регресії;

x_1, x_2, x_3 – відповідно обсяги експорту з України до Китаю, обсяги імпорту в України з Китаю, а також сума іноземних інвестицій з КНР в економіку України;
 y – ВВП.

Вихідні дані для розв'язання даної системи наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.3

Вихідні дані для побудови кореляційно-регресійної моделі залежності ВВП України від результатів міжнародних зв'язків України та КНР

Період	ВВП, млрд. грн.	Експорт, млн дол. США	Імпорт, млн. дол. США	Інвестиції, млн дол. США
2008	267344	1003,2	519	7,4
2009	345113	831,4	733,3	9
2010	441452	711,2	1810,4	8,9
2011	544153	544,7	2310,2	8,2
2012	720731	431,7	3307,1	8,1
2013	948056	547,5	5601,5	9,1
2014	913345	1434,4	2734,3	11,6
2015	1082569	1316,6	4700,4	12,3
2016	1316600	1969,2	5755,8	12,8
2017	2445587	3091,0	3591,4	15,3

Джерело: за даними Державного комітету статистики України [31].

Важливою умовою побудови економіко-математичної моделі є наявність тісного функціонального зв'язку між факторними та результативними ознаками. Тісноту зв'язку між ВВП України та результатами міжнародних зв'язків України та КНР визначимо за допомогою кореляційного аналізу.

Кореляційний аналіз — це сукупність методів математичної статистики, які дозволяють встановити тісноту нефункціональних (випадкових) зв'язків між різними показниками. Залежно від кількості змінних вирізняють парну та

множинну кореляцією.

Кореляційний аналіз встановлює не тільки причинну залежність, а й визначає тісноту зв'язку через коефіцієнт парної кореляції.

За допомогою парного лінійного коефіцієнта кореляції вимірюється тіснота зв'язку між двома ознаками. Лінійний коефіцієнт кореляції розраховується за формулою:

$$r_{yx} = \frac{\text{cov}(x, y)}{\sigma_x \cdot \sigma_y} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}, \quad (3.3)$$

де x_i і y_i — значення ознак x та y відповідно для i -го об'єкта, $i=1, \dots, n$; n — число об'єктів; \bar{x} і \bar{y} — середні арифметичні значення ознак x и y відповідно.

Також цей коефіцієнт можна визначити за допомогою табличного процесора Excel, обравши функцію КОРРЕЛ в меню Вставка → Функція.

Лінійний коефіцієнт кореляції змінюється в межах від -1 до $+1$. Рівність коефіцієнта нулю свідчить про відсутність лінійного зв'язку. Рівність коефіцієнта -1 або $+1$ показує наявність функціонального зв'язку. Знак « $+$ » вказує на зв'язок прямий (збільшення або зменшення однієї ознаки супроводжується аналогічною зміною іншої ознаки), знак « $-$ » — на зв'язок зворотній (збільшення або зменшення однієї ознаки супроводжується протилежним по напрямку зміною іншої ознаки).

Обчислюємо коефіцієнти за допомогою табличного процесора Excel. Отримуємо:

$$\begin{aligned} r_{\text{ВВП} / \text{експорт}} &= 0,615 ; \\ r_{\text{ВВП} / \text{імпорт}} &= 0,931 ; \\ r_{\text{ВВП} / \text{інвестиції}} &= 0,844 ; \end{aligned}$$

Як бачимо, обчислені коефіцієнти свідчать про існування досить тісного прямого функціонального зв'язку між зазначеними показниками. Найтісніший зв'язок слід відмітити між сумою ВВП України та обсягом імпортних операцій між Україною та КНР. Отже, усі ці фактори можна використовувати для планування чистого прибутку на наступні періоди.

Для розв'язання системи (3.1) використаємо табличний процесор Excel. Використовуючи функцію «Аналіз даних», одним із підрозділів якої є «Регресія», визначаємо параметри рівняння регресії:

$$a_0 = -282344,6; \quad a_1 = 73,8; \quad a_2 = 127,5; \quad a_3 = 56854,2.$$

Таким чином, отримаємо таку цільову функцію залежності ВВП України від результатів міжнародних зв'язків України та КНР:

$$y = -282344,6 + 73,8 \cdot x_1 + 127,5 \cdot x_2 + 56854,2 \cdot x_3,$$

Для перевірки на значущість даного рівняння регресії порівнюємо фактичні значення ВВП із розрахунковими (табл. 3.2).

Таблиця 3.4

Відповідність розрахункових значень ВВП та фактичних значень, тис. грн.

Рік	Фактичне значення	Розрахункове значення	Відхилення розрахункового значення від фактичного	
			абсолютне, млрд. грн.	відносне, %
2008	267344	278610,8	11266,8	4,0
2009	345113	384215,0	39102,0	10,2
2010	441452	506976,4	65524,4	12,9
2011	544153	518606,1	-25546,9	-4,9
2012	720731	631674,3	-89056,7	-14,1
2013	948056	989594,8	41538,8	4,2
2014	913345	831666,1	-81678,9	-9,8
2015	1082569	1113428,1	30859,1	2,8
2016	1316600	1324591,3	7991,3	0,6
2017	2445587	2525093,0	79506	0,96

Джерело: власна розробка автора

Як бачимо, відхилення в окремі періоди перевищують 10%, що знижує репрезентативність даної моделі. Однак, слід зазначити, що обсяг ВВП країни чинять вплив багато інших факторів, які можуть впливати на зміну його залежності від обраних для побудови моделі факторів.

Отже, в цілому, дане рівняння регресії відображає тенденцію зміни зазначених показників і може бути використане для планування ВВП на наступні роки залежно від зміни параметрів міжнародних зв'язків України та Китаю.

Для прогнозування ефективності подальшої співпраці України з КНР

припустимо що визначена протягом посткризового періоду (2013-2016 рр.) тенденція зовнішньоекономічних зв'язків між цими країнами збережеться і в наступні періоди. Тому спочатку визначимо середні темпи зростання факторних показників за останні 4 роки (табл. 3.3).

Таблиця 3.5

Визначення середніх темпів зростання результатів міжнародної співпраці України та КНР за 2013-2016 рр.

Період	Експорт	Імпорт	Інвестиції
2013	1,268	1,694	1,123
2014	2,620	0,488	1,275
2015	0,918	1,719	1,060
2016	1,496	1,225	1,041
2017	1,56	0,62	1,19
Середній темп зростання	1,461	1,149	1,121

Джерело: власна розробка автора

На основі обчислених темпів зростання визначимо тенденції подальшого розвитку співпраці України та КНР на найближчі 4 роки:

Таблиця 3.6

Визначення тенденції подальшого розвитку співпраці України та КНР за 2018-2021 рр.

Рік	Експорт, млн. дол.	Імпорт, млн. дол.	Інвестиції, млн. дол.
	США	США	США
2018	4205,8	7593,4	16,1
2019	6146,4	8721,7	18,0
2020	8982,5	10017,6	20,2
2021	12127,3	11506,1	22,7

Експорт:

2018 рік: $2877,8 * 1,461 = 4205,8$ млн. дол. США,

2019 рік: $4205,8 * 1,461 = 6146,4$ млн. дол. США,

2020 рік: $6146,4 * 1,461 = 8982,5$ млн. дол. США,

2021 рік: $8982,5 * 1,461 = 13127,3$ млн. дол. США.

Імпорт:

2018 рік: $6611,0 * 1,149 = 7593,4$ млн. дол. США,
2019 рік: $7593,4 * 1,149 = 8721,7$ млн. дол. США,
2020 рік: $8721,7 * 1,149 = 10017,6$ млн. дол. США,
2021 рік: $10017,6 * 1,149 = 11506,1$ млн. дол. США.

Інвестиції:

2018 рік: $14,4 * 1,121 = 16,1$ млн. дол. США,
2019 рік: $16,1 * 1,121 = 18,0$ млн. дол. США,
2020 рік: $18,0 * 1,121 = 20,2$ млн. дол. США,
2021 рік: $20,2 * 1,121 = 22,7$ млн. дол. США.

Таким чином, бачимо, що вже в кінці прогнозованого періоду обсяг експорту має перевищити обсяг імпорту, тобто зовнішньоторговельне сальдо між Україною та КНР стане додатнім (рис. 3.1).

Використовуючи обчислені дані, можемо спрогнозувати зміну ВВП України від зміни зазначених факторів до 2021 р. (рис. 3.2):

2018 рік: $-282344,6 + 73,8 * 4205,8 + 127,5 * 7593,4 + 56854,2 * 16,1 = 1911076,3$
млрд. грн.,

2019 рік: $-282344,6 + 73,8 * 6146,4 + 127,5 * 8721,7 + 56854,2 * 18,0 = 2309073,4$
млрд. грн.,

2020 рік: $-282344,6 + 73,8 * 8982,5 + 127,5 * 10017,6 + 56854,2 * 20,2 = 2807993,9$
млрд. грн.,

2021 рік: $-282344,6 + 73,8 * 13127,3 + 127,5 * 11506,1 + 56854,2 * 22,7 = 3443148,2$
млрд. грн.

Як бачимо, в прогнозному періоді можемо очікувати зростання обсягу ВВП в залежності від поглиблення міжнародної співпраці між Україною та КНР. Звичайно, як зазначалося вище, на зміну обсягу ВВП чинять вплив багатьох інших факторів, передусім внутрішніх.

Проте, виявлена в роботі тенденція залежності зміни ВВП України та міжнародних зв'язків України з КНР за 2008-2017 рр., хоч і умовно, але відображає позитивний вплив подальшого розширення напрямів стратегічного партнерства між зазначеними країнами на розвиток нашої держави в умовах

посилення глобалізації.

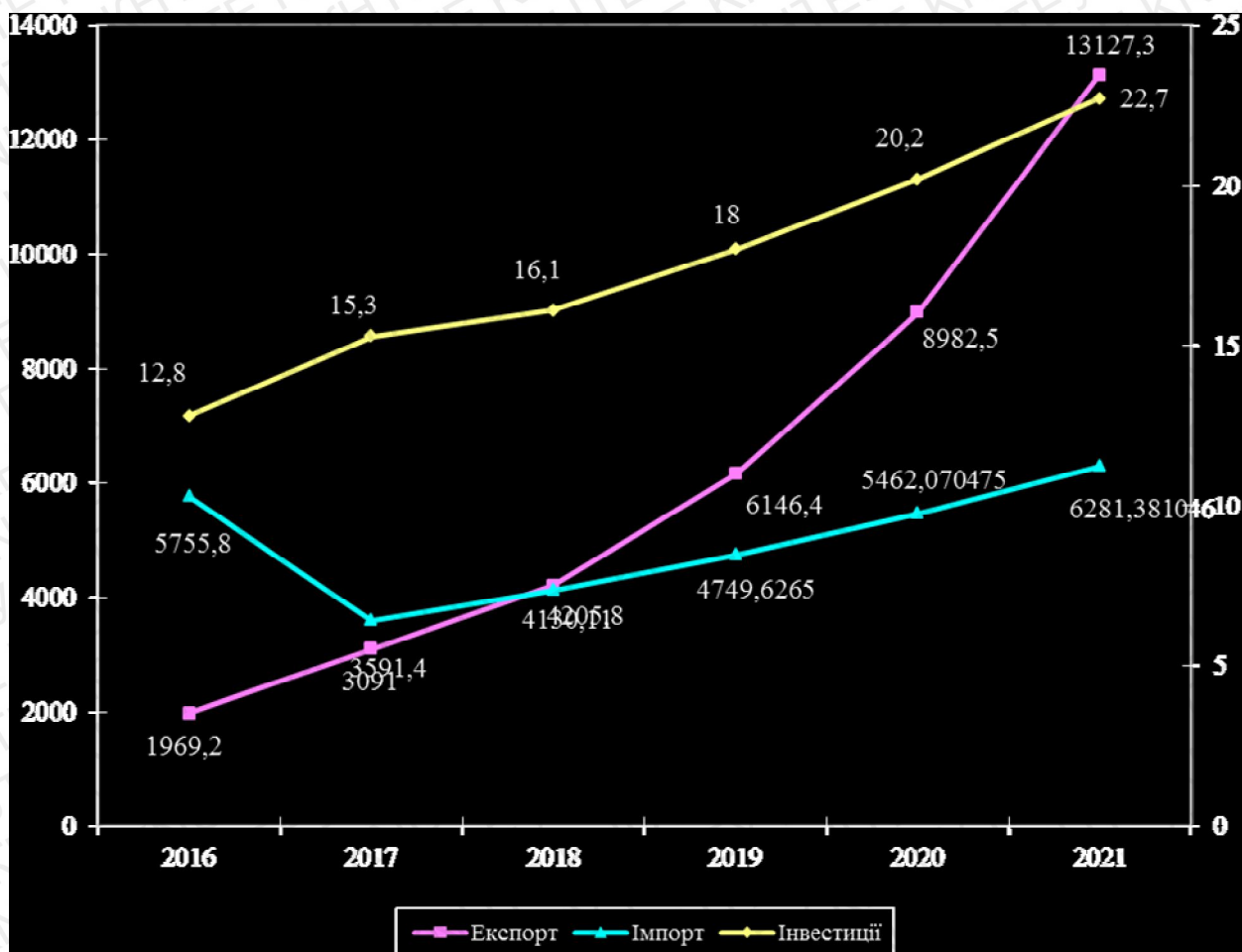

Рис. 3.1. Прогноз результатів міжнародної співпраці України та КНР до 2021 р., млн. дол. США

Джерело: власна розробка автора

Таким чином, слід зазначити, що проведені в рамках державного візиту до КНР Президента України численні переговори та зустрічі ділових кіл надали практичного змісту досягнутим на найвищому рівні домовленостям щодо значної активізації українсько-китайської співпраці.

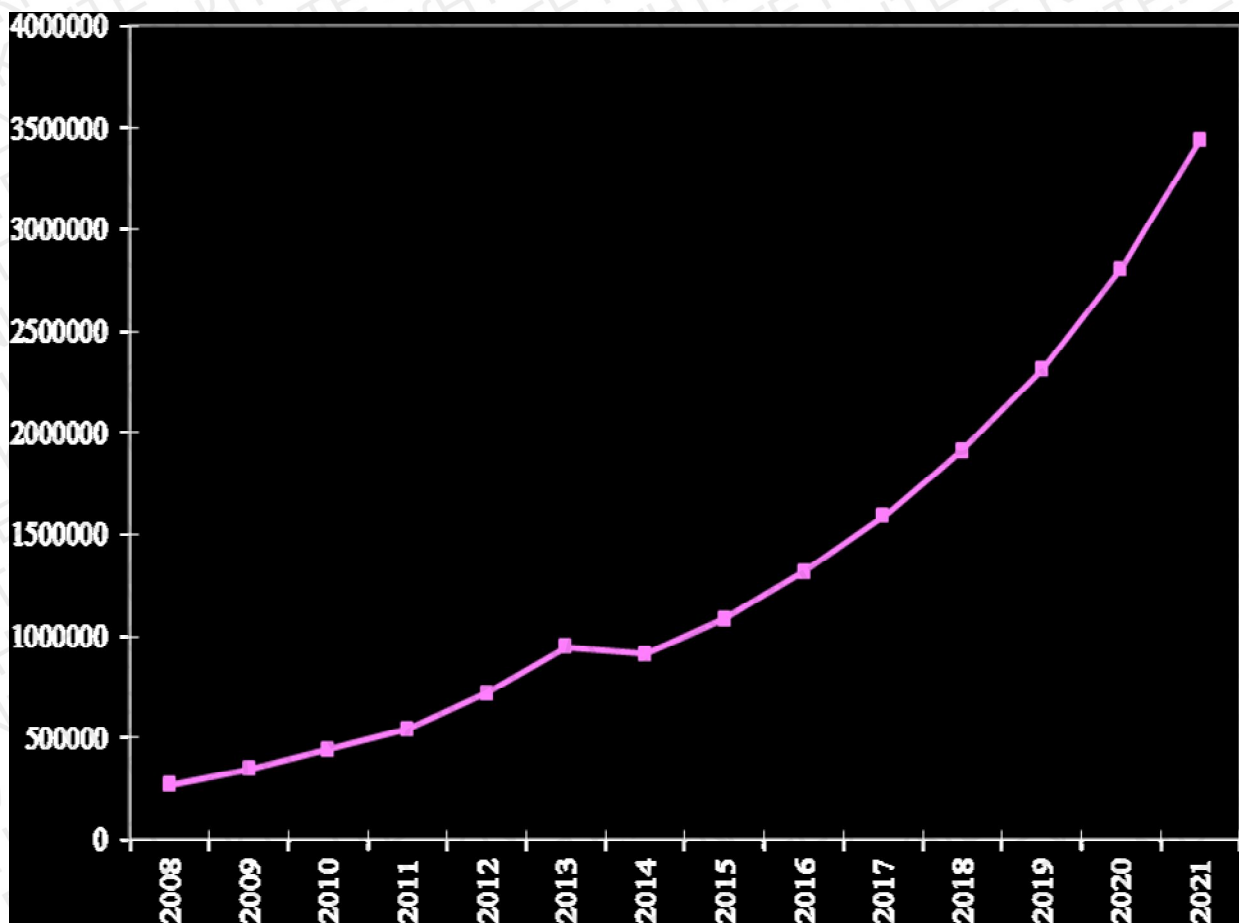

Рис. 3.2. Прогноз зміни обсягу ВВП України від зміни результатів міжнародної співпраці України та КНР до 2021 р., млрд. грн.

Джерело: власна розробка автора

Визначення пріоритетних стратегічних об'єктів в Україні для спільної реалізації з китайськими партнерами стало рішучим кроком до нових форм двостороннього співробітництва. Наразі спільним українсько-китайським завданням є створення практичних механізмів співробітництва, постійно діючих майданчиків для спілкування українського та китайського бізнесу, всляке сприяння українським та китайським компаніям та підприємствам у здійсненні конкретних економічних та інвестиційних проектів.

Висновки до розділу 3

На основі проведеного в розділі дослідження можемо зробити висновок, що розвиток всебічного співробітництва з Китаєм має важливе значення для

України. Схожість підходів двох країн до розв'язання актуальних міжнародних питань, відсутність гострих проблем у двосторонніх відносинах, наявність значного потенціалу співпраці в торговельно-економічній, науково-технічній, військово-технічній та гуманітарній сферах створюють необхідні передумови для поступального розвитку українсько-китайської взаємодії. Китай і Україна мають цілком реальні шанси для якісного і кількісного поліпшення взаємовигідного широкомасштабного співробітництва насамперед у названих вже пріоритетних галузях. Звідси уряду України необхідно докласти певних зусиль та внести суттєві корективи щодо втілення в життя «китайського вектора» зовнішньої політики України.

Китай належить до країн, що спочатку шукають доброзичливих політичних відносин, а потім дають «добро» торгівлі і інвестиціям. У цьому контексті найбільш важливим є дотримання Україною принципу «одного Китаю». Така позиція України буде обов'язково відмічена і позитивно оцінена з боку уряду КНР, що створить підґрунтя для нового витку двостороннього стратегічного співробітництва. У результаті відкриються сприятливі умови для підписання нового політичного Договору між обома країнами; та офіційні візити Президента України до КНР або китайського лідера в Україну. Це саме ті питання двосторонніх відносин, в яких очікується прорив найближчим часом. Україна і Китай мають зацікавленість у налагодженні та подальшому розвитку двосторонніх відносин, які будуть взаємовигідні для обох країн. А високий рівень співпраці України та КНР у науково-технічній сфері та її динамічний розвиток буде сприяти налагодженню зв'язків у економічній, політичній, культурній та стратегічній сферах.

Розроблена в даному розділі математична модель залежності ВВП України від результатів співпраці України та КНР дозволяє зробити висновки, що в прогнозованому періоді можемо очікувати зростання обсягу ВВП в залежності від поглиблення міжнародної співпраці між Україною та КНР. Звичайно, як зазначалося вище, на зміну обсягу ВВП чинять вплив багатьох інших факторів, передусім внутрішніх. Проте, виявлена в роботі тенденція залежності зміни

ВВП України та міжнародних зв'язків України з КНР за 2008-2017 рр., хоч і умовно, але відображає позитивний вплив подальшого розширення напрямів стратегічного партнерства між зазначеними країнами на розвиток нашої держави в умовах посилення глобалізації.

ВИСНОВКИ

Здійснивши аналіз сучасного стану та перспектив розвитку українсько-китайського стратегічного партнерства, нового етапу в двосторонніх відносинах між країнами та визначивши основні напрями посилення потенціалу українсько-китайської економічної співпраці за умов глобалізаційних процесів, можна зробити наступні висновки за результатами проведеного дослідження:

1. На основі проведеного аналізу літературних джерел можна зробити висновок, що стратегічне партнерство повинно розглядатись через призму національного інтересу та безпеки. В його основі має бути взаємодоповнюваність економік країн-партнерів та отримання взаємної вигоди. Важливим проявом стратегічного партнерства є наявність спільних геостратегічних цілей, що передбачає те, що країни мають на меті інтегруватися до певної організації або підтримувати торгівельні відносини з стратегічно важливими партнерами. Основними інтересами країн можуть бути усунення протекціоністських і дискримінаційних бар'єрів на ринку. Необхідно також пам'ятати, що партнерство, перш за все, передбачає рівноправні стосунки, а декларація партнерських відносин на папері має підкріплюватися реальними діями.

2. Держава, яка здійснює стратегічне партнерство з іншими суб'єктами міжнародного права, передбачає реалізацію своїх намірів, спираючись на широку підтримку партнера як у зовнішній, так і у внутрішньополітичній площині. Отже, стратегічне партнерство означає жорстку реалізацію взятих на себе зобов'язань, відповідальність за партнера. У характеристиці стратегічного партнерства ми не можемо погодитись із визначенням цього поняття лише як узгодження дій між державами на міжнародній арені.

3. На сучасному етапі Китай є найактивнішим партнером України в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (АТР). Окрім стрімкого економічного розвитку, Пекін є постійним членом Ради Безпеки ООН та ядерною державою. Співробітництво з таким партнером може посилити позиції України на міжнародній арені. Китай цікавий своєю моделлю розвитку і Україна може

вивчати (використовувати) досвід КНР, адже більше десятиліття тому Китай був виключно сільськогосподарською країною, а на сьогодні має найпривабливішу для інвесторів економіку в світі. Отже, незважаючи на те, що для України пріоритетним напрямом зовнішньої політики є Євросоюз, необхідно пам'ятати, що Китай поступово стає економічною наддержавою.

4. У двосторонній торгівлі для України з Китаєм характерним є від'ємне торговельне сальдо. Це безумовно є негативним явищем для української економіки, оскільки Україна несе більші витрати, ніж прибутки. Наявність негативного сальдо у двосторонній торгівлі з Китаєм ставить перед Україною завдання щодо винайдення шляхів для нарощування обсягів українського експорту, його подальшої диверсифікації, а також практичної реалізації вже існуючих домовленостей і підготовки пропозицій для започаткування нових проектів. Надзвичайно важливе значення для економічного розвитку України має залучення іноземного капіталу для потреб розвитку економіки та модернізації застарілого обладнання на підприємствах. А інвестиційна співпраця з Китаєм, на нашу думку, – це один із шляхів його забезпечення.

5. Україна на сьогодні не є головним пріоритетом для КНР. Водночас, за геополітичним розташуванням, економічним потенціалом (ресурси і науково-технічний потенціал), Україна становить інтерес для Китаю у політичному вимірі та як економічний партнер. Інтересу китайської сторони щодо України, сприяє її незалежна політика, що робить можливим двосторонню координацію дій у міжнародних організаціях, на різних міжнародних форумах та дає можливість ефективніше відстоювати національні інтереси кожної із сторін; зростання політичної ваги нашої держави в Європі та у світі. Пекін шукає союзників у Європі і на пострадянському просторі та розуміє можливість використати «українську карту» у відносинах з Росією (Україна може бути важелем впливу на РФ).

6. Розвиток всебічного співробітництва з Китаєм має важливе значення для України. Схожість підходів двох країн до розв'язання актуальних міжнародних питань, відсутність гострих проблем у двосторонніх відносинах,

наявність значного потенціалу співпраці в торговельно-економічній, науково-технічній, військово-технічній та гуманітарній сферах створюють необхідні передумови для поступального розвитку українсько-китайської взаємодії.

7. Серед головних завдань удосконалення механізмів українсько-китайського співробітництва слід зазначити вирішення проблеми виведення з тіні значної частки китайського імпорту до України. За більше ніж 20 років двосторонньої торгівлі в силу різних суб'єктивних та об'єктивних причин значний відсоток китайських товарів розмитнюються в Україні за так званими «сірими» схемами. Використання сумнівних посередників разом із застарілими формами оплати не тільки не відповідають сучасним вимогам міжнародних фінансових та торговельних операцій, але й суттєво гальмують розвиток цивілізованого товарообігу між Україною та КНР. Нині керівництвом Митної служби України запроваджується комплекс заходів щодо реформування та удосконалення митної практики в Україні. Виведення на принципово новий щабель митного забезпечення українсько-китайського співробітництва значною мірою сприятиме новим торговельно-економічним відносинам між нашими країнами.

8. Україна і Китай мають зацікавленість у налагодженні та подальшому розвитку двосторонніх відносин, які будуть взаємовигідні для обох країн. А високий рівень співпраці України та КНР у науково-технічній сфері та її динамічний розвиток буде сприяти налагодженню зв'язків у економічній, політичній, культурній та стратегічній сферах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні засади формування стратегічного партнерства України і КНР. Аналітична доповідь. – К., 2010. – 26 с.
2. Анохіна А. В. Основні напрямки науково-технічного співробітництва України та КНР на сучасному етапі. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://istfak.org.ua>.
3. Антонов В. Легкие деньги [Електронний ресурс] / В. Антонов // Укр. – Китай Communication. – 2007. – №2.– Режим доступа: <http://ukrchinamagazin.com/>
4. Байдак Л. Засади стратегічного партнерства (матеріали круглого столу). – Політика і час. – 2001. - №1. – С. 84-92.
5. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. - М.: Международные отношения, 1998. - 256 с.
6. Відносини з Китаєм вибудовуємо на багаторічну перспективу // УКРІНФОРМ від 13.07.2010. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.sport.ukrinform.ua/comments/27618/?PAGEN_1=4.
7. Відносини з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону // Урядовий портал [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=223271870&cat_id=223259211.
8. Голод В. Сучасні українсько-китайські стосунки. Економічний аспект. (Матеріали до програми «Економічне коло», ефір від 30.01.2012 р.). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.cotton.com.ua/articles.php?article_id=10.
9. Гончарук А. З. Актуальні питання українсько-китайського стратегічного партнерства [Електронний ресурс] / А. З. Гончарук // Українська Асоціація Китаєзнавців. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://sinologist.com.ua/goncharuk-z-aktualni-pytannya-ukrayinsko-kytajskogo-strategichnogo-partnerstva/>

10. Державна служба статистики [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : Держстат України, 1998-2018. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Жлуктенко В. Україна–Китай: пролог до вдалого дебюту / В. Жлуктенко // День– 2002. –№212.–19 листопада.
12. Зам'ятін В. 19 стратегічних партнерів – це забагато [Електронний ресурс] / В. Зам'ятін // День. – 2000. - №220 – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
13. Зам'ятін В. Стратегічне партнерство - не кліше [Електронний ресурс] / В. Зам'ятін // День. – 2000. - №112 – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/49157>.
14. Каткевич В. Китайские инвестиции – транспорту Украины [Электронный ресурс] / В. Каткевич// – Режим доступа: <http://www.rzd-partner.ru/news/2009/06/23/341969.html>
15. Кіктенко В. О. Україна в проєкті «ОДИН ПОЯС, ОДИН ШЛЯХ»: регіональний та глобальний вимір [Електронний ресурс] / В.О. Кіктенко // Українська Асоціація Китаєзнавців. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://sinologist.com.ua/kiktenko-v-o-ukrayina-v-proekti-odyn-poyas-odyn-shlyah-regionalnyj-ta-globalnyj-vymir/>
16. Китай і надалі розвиватиме співпрацю з Україною в авіабудуванні – Ван Ян // УНН від 13.09.2010. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://unn.com.ua/ua/news/14-09-2010/148001>.
17. Китай может стать основным покупателем украинских военно-промышленных технологий // Андрей Старостин / Комментарии от 04.02.2011. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://gazeta.comments.ua/?spec=1296808065&sart=1296808345>.
18. Козырев А.В. Стратегия партнерства // Международная жизнь. - 1994. - №5. - С. 5-15.
19. Кошти для економічних проєктів // Урядовий кур'єр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua/index.php?news=1&id=1582>.

20. Курнишова Ю. Актуальні засади формування стратегічного партнерства України і КНР / Ю. Курнишова // Аналітична доповідь. –К.: Вид-во Нац. ін-ту стратегічних досліджень. – 2010. – 236 с.

21. Ли Хуэй на приеме по случаю 15-летия дип отношений между Китаем и Украиной [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.mfa.gov.cn/rus/wjb/zzjg/dozys/xwlb/t291557.htm>

22. Ли Чжоу. У Китая и Украины нет никаких препятствий для сотрудничества / ЧжоуЛи // Киевский телеграф. – 2009. –№27 (477). –С. 27-32.

23. Лисицин Е. Стратегічне партнерство – поняття сучасне /Е. Лисицин // Віче. – 1999. – №2(83).– С. 32-43.

24. Литвин І. Українсько-китайське співробітництво: від стагнації до прориву / І. Литвин // [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.aucc.org.ua/UKRAJiNSKO_KITAJSKJE_SPIVROBITNICTVO_VID_STAGNACIi_DO_PRORIVU__art_558.htm.

25. Лозовський Л.Ш. и др. Универсальный бизнес-словарь / Л.Ш Лозовський // [Электронный ресурс] – Режим доступа: – <http://yas.yuna.ru>.

26. Лю Цзюнь Шляхи реалізації потенціалу ділового співробітництва між Китаєм та Україною [Електронний ресурс] / Цзюнь Лю // Українська Асоціація Китаєзнавців. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://sinologist.com.ua/lyu-tszyun-shlyahy-realizatsiyi-potentsialu-dilovogo-spivrobitnytstva-mizh-kytayem-ta-ukrayinoyu/>

27. Макогін З.Я. Проблеми на шляху до залучення інвестицій з Китаю та шляхи їх вирішення / З.Я. Макогін // Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремий бізнес: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 7-8 жовтня, 2010 р.: В 3 т. — Д.: Біла К.О., 2010. — Т. 1. — С.19-22.

28. Меморандум про взаєморозуміння між Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації України і Міністерством науки і техніки Китайської Народної Республіки щодо надання підтримки у створенні українсько-китайського Інституту зварювання ім. Є.О. Патона. [Електронний ресурс] — Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156_082.

29. Між Україною і Китаєм підписано 13 двосторонніх угод // УНН від 06.09.2010. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://unn.com.ua/ua/news/info/146368>.

30. Оніщенко А.В. Україна та Китай: нові реалії та перспективи зовнішньоекономічного співробітництва в ХХІ сторіччі / А. В. Оніщенко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». — 2011. — Спецвипуск 33. Частина 2. – С. 205-207.

31. Осипенко Р. А. Використання Україною китайської ініціативи «Один пояс, один шлях» [Електронний ресурс] / Р. А. Осипенко // Українська Асоціація Китаєзнавців. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://sinologist.com.ua/osypenko-r-vykorystannya-ukrayinoyu-kytajs koyi-initsiatyvu-odyn-poyas-odyn-shlyah/>

32. Осипенко Р. А. Угода по-китайськи: як розвивати відносини з КНР і залучати інвестиції. Чому не варто поспішати і як не втратити можливості через необізнаність [Електронний ресурс] / Р. А. Осипенко // mind – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/openmind/20188436-ugoda-po-kitajski-yak-rozvivati-vidnosini-z-knr-i-zaluchati-investiciyi>

33. Открытие Китая Украиной: дубль четвертый // Комментарии от 10.02.2011 [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://gazeta.comments.ua/?spec=1296808065>.

34. Офіційний візит Міністра закордонних справ України К.Грищенка до КНР // Прес-служба МЗС України від 14.07.2010. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/46712.htm>.

35. Офіційний сайт Державної комісії статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

36. Парахонський Б., Яворська Г. Стратегічне партнерство України. Аналітична записка / Б. Парахонський, Г. Яворська // [Электронный ресурс] — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/600>.

37. Погорелова І. С. Сучасні українсько-китайські відносини: історія становлення та розвитку / І. С. Погорелова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. - №19 (206). – С. 80-89.
38. Потіха А. Українсько-китайські відносини та їх перспективи / А. Потіха // Резонанс. – 2007. – №81. – С. 3-12.
39. Рибалт А. Партнерство — це підтримка у важкі часи, стверджує міністр закордонних справ Польщі Влодзімеж Цімошевич [Електронний ресурс] / А. Рибалт // День. – 2002. - №224 – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
40. Саліженко О. Китайський вектор: Нова стратегія України у східному напрямку / О. Саліженко // Новинар. – 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://novynar.com.ua/analytics/government/132428>
41. Седляр Ю.О. Теоретичні засади стратегічного партнерства // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 25. – Вип. 12. Серія: Політологія. – Миколаїв: МДГУ ім. П.Могили, 2002. – С. 155-160.
42. Солодкий С. Київ–Пекін: коректність з інтересом / С. Солодкий // День–2001. –№126. – 19 липня.
43. Стратегічне партнерство в контексті європейської інтеграції // Політика і час. - 2001. - №8. - С. 3-13.
44. Стратегічні партнери України: декларації і реалії // Національна безпека і оборона. – 2017. – № 12 // Електронний ресурс – <http://www.ucerps.org>.
45. Танасійчук О. Україна вітає участь китайських будівельних компаній у підготовці до ЄВРО-2012 / О. Танасійчук // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukraine2012.gov.ua>
46. Украина и КНР договорились о разработке нефтегазового шельфа Черного моря // Минфин от 27.08.2010. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://minfin.com.ua/2010/08/27/217345>.
47. Украина начала поставки подсолнечного масла в Китай, - «Укролияпром» // РБК-Украина от 26.08.2010. [Электронный ресурс] – Режим доступа:<http://www.rbc.ua/rus/newsline/show/ukraina-nachala-postavki-podsolnechnogo-masla-v-kitay---ukroliyaprom—26082010145200>.

48. Украинско-китайский научно-технический парк в Шанхае ждет украинских ученых. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.ukrinform.ua/rus/order/?id=1028720>.

49. Федін Д.Д. Перспективи та проблеми розвитку українсько-китайських відносин / Д.Д. Федін // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://members.tripod.com/>

50. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України [Текст]: підручник / Л. Д. Чекаленко. - К.: Либідь, 2006. - 712 с.

51. Чумак В. А. На стратегічних імперативах / В. А. Чумак // Політика і час. - №9. - С. 66-74.

52. Шевчук О. Українсько-китайське співробітництво на рубежі ХХ–ХХІ століття / О. Шевчук // [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.experts.in.ua.

53. Щодо сучасного стану та перспектив розвитку українсько-китайських відносин (інформаційно-аналітична довідка). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.china-ukraine.org/ru/statistics/100.html>.

54. Экономические отношения с Китаем [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://cgpme93.com/ekonomicheskie-otnosheniya-s-kitaem>

55. Яо Пейшен: Склалася добра основа для подальшого розвитку відносин між Китаєм і Україною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/China/china.php?menu=ukrinform>